

**Šta je Legija stvarno
ispričao o ubistvu
Čuruvije i Službi**

Nedeljnik objavljuje iskaze Milorada Ulemeka Legije, na zatvorenom suđenju, kao i četvorice pripadnika „zemunskog klana“ čije je svedočenje Apelacioni sud upotrebio u korist okrivljenih čelnika DB-a

Nedeljnik

22. JANUAR 2026.

350 DINARA

DOLAZAK PREDATORA

ŠTA NAM DONOSI MOL

PRIČA O STRATEGIJI, SKANDALIMA I POLITICI

- Kako su Mađari postali lideri u regionu
- Šta ako padne Viktor Orban?
- Hoće li Srbija ponoviti grešku iz 2007?

- Kako je zbog MOL-a stradao Ivo Sanader
- Kakva sudbina čeka Rafineriju, Petrohemiju i JANAF?

Velika analiza Miše Brkića

MOL je prvi na tržištima Mađarske (46 odsto tržišta), Slovačke (47 odsto), Hrvatske (59 odsto) i BiH (13 odsto), druga je kompanija u Češkoj (18 odsto), Srbiji (8 odsto) i Sloveniji (34 odsto). Kupovina NIS-a sad menja i tu igricu...

9 772217 805006

BROJ 732 - CENA 350 DINARA
• CG 3,5 € • BH 6,5 KM • HR 4,5 €
• SILO 4,5 € • MK 200 DEN

OVAJ PUT KUPI OSIGURANJE

PUTNO ONLINE
generalir.rs

IMPRESUM

Izdavač NIP Nedeljnik d.o.o.
Bulevar kralja Aleksandra 43
Beograd +381/11/770-81-64
redakcija@nedeljnik.rs

MENADŽMENT

Direktor i glavni urednik
Veljko Lalić

Izvršni direktor marketinga
Jelena Jevtić
marketing@nedeljnik.rs

Direktor prodaje
Andela Marić
pretplata@nedeljnik.rs

Medija menadžer
Jelena Šoškić

REDAKCIJA

Odgovorni urednik
Marko Prelević

Zamenik glavnog urednika
Branko Rosić

Izvršni urednik
Veljko Miladinović

Izvršna urednica
zdravlja i psihologije
Ana Mitić

Urednik unutrašnje
i glavni urednik online izdanja
Dušan Telesković

Urednik spoljne i dopisnik iz Rima
Željko Pantelić

Reporteri
Milica Rilak, Zorica Marković, Milana Milošević, Marko Tica, Luka Lukić

Urednik fotografije
Nebojša Babić

Fotografije
Profimedia, Beta, Orange Studio

Art-direktor
Miloš Sindelić

Ilustracije
Marina Duletić / Kumiho

Lektura
Sanja Savić

Head of digital
Pavle Zlatić

Društvene mreže
Jelena Luković

Stalni saradnici
Srdan Vajliarević, Dragoljub Draža Petrović i Ante Tomić, Hana Pišćević, Zoran Panović (Politika i društvo), Aleksandar Radić (Vojska), Dejan Stojiljković (Eseji), Goran Vojnović (Ljubljana), Rumena Bužarovska (Skoplje), Ivan Radojčić (Stil), Milan St. Protić (Istorija), Ana Banko (Zdravlje), Miša Brkić (Biznis), Danijela Isailović (Energetika i ekologija), Petar Komnenić (Podgorica)

Le Monde diplomatique
ONLINE IZDANJE
Imd.nedeljnik.rs

Glavni i odgovorni urednik
Ivica Mladenović
Imd@nedeljnik.rs

Brifing

4 | Uvodnik
Veljka Lalića
O, divna, o divna, noći besana...

5 | Lice nedelje
Ana Mirković

6 | Crnilo
Šta kad ugase internet

7 | Ekonomija
MMF kaže da će sve biti u redu

10 | Dragoljub Draža Petrović
... a ovo je izgradio Vučić

ANALIZA ŽELJKA PANTELIĆA

Pobuna građana Irana još jednom je prigušena, ali bi mogla da eksplodira u svakom momentu, iz bilo kog razloga. Nekada je motiv bila izborna krađa, nekada ubistvo devojke, nekada brutalne metode Basidža, a poslednji razlog bio je vrtoglavi skok cena i galopirajuća inflacija

Subordinacija i lustracija

Ovakve priče motivišu protivnike režima, ali utiču i na zbijanje režimskih redova, pa i onih rastresitijih koji bi se sutra očas posla prestrojili **12**
Piše Zoran Panović

O mrtvome sve najgore

Miroslav Aleksić ostaće upamćen kao silovatelj i pedofil iako žrtve nisu dočekale presudu. Odbijanje Milene Radulović i devojaka da čute bilo je prekretnica **30**
Piše Ana Mitić

Sudbina Mila Radulovića

Milo je bio toliko pošten čovek, a njegova priča toliko snažna, da makartijevci nisu mogli samo da odbace tu nepravdu **43**
Piše Veljko Miladinović

Sećate li se onog kad je usred noći uhvaćen predsednik Venecuele i odveden u zatočeništvo u drugu državu? Skoro ni mi, eto toliko se sve ubrzalo u poslednje dve-tri nedelje, da smo skoro zaboravili na taj slučaj, a dogodio se u 2026. godini. Kao, uostalom, i Grenland, i Iran, i Davos, i Novi Sad, i Evropsko prvenstvo u vaterpolu, čija se završnica igra u Beogradskoj areni. Zato je ovaj broj, da ne preteramo, najaktuelniji mogući, jer to više nema nikakve veze ni sa rokovima, ni sa ritmom nedeljnika (i Nedeljnika), ni sa agilnošću novinara. Jer ko zna šta sve može da im padne na pamet – to „im“ se odnosi na baš mnogo ljudi i pojava – do narednog vikenda...

Među nama:
U novom broju Nedeljnika

PRETPLATA

	SRBIJA
12 meseci	12.000
24 meseci	19.999

Dostupno u digitalnom formatu **nedeljnik.rs**
12 meseci - 8.200

Tekući račun broj: 205-217464-21. Banka: Komercijalna banka AD Beograd
Potvrdu o uplati pošaljite na adresu: **Nedeljnik, Bulevar kralja Aleksandra 43, Beograd**
ili na mejl **pretplata@nedeljnik.rs** Dodatne informacije na **011/770-81-64**

ONLAJN

WWW.NEDELJNIK.RS

/NEDELJNIK

/NEDELJNIK

/NEDELJNIKMAGAZIN/

/COMPANY/NEDELJNIKMAGAZIN

Štampa Rotografika

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Narodne biblioteke Srbije, Beograd
ISSN 2217-8058
COBISS.SR-ID 188540428

© COPYRIGHT
Zabranjeno preštampanje i
korišćenje sadržaja bez pismenog
odobrenja izdavača.

O, divna, o divna, noći besana...

Šta je zajedničko nekadašnjim i sadašnjim Senkama nad Balkanom: etatistička hobotnica nastala iz rata koja ne pušta organizam kojem isisava krv braneći se od svih nas... i koja se zato jedino plaši studenata. RESET

Pogledao sam prve dve epizode trećih „Senki nad Balkanom“ (kreću u martu) i ovo će biti moja omiljena sezona. Pre svega, zbog ličnosti iz tog perioda. I zapleta, koji mi živimo od 1941. do danas. Ono čega nema u seriji, a što znam da je Deksa raspisao (Dejan Stojiljković, prim. ur.), i što će da nam pošalje u jednom ekskluzivnom feljtonu kad krene serija, jeste Solunski proces. Teško za seriju, priznajem, ali daje taj bočni kontekst – to su sve ljudi koji su nastali iz rata. I tajkuni, i političari, i mafijaši, i elite...

BRATSTVO U KRVI. ONO ŠTO SPAJA tadašnje i današnje Senke. Što spaja sve Senke. Oni pogledi kao kad vi sednete sa svojim iz osnovne. I koji pojačano uvek imaju ljudi koji su ratovali zajedno, igrali u nekom klubu zajedno, radili zajedno, ili pravili poslove zajedno. Što teža vremena, teža i prijateljstva. I konekcije. Ono što je neuporedivo, to je vreme. I to ne samo s Jugoslavijom, koje više nema.

JER NEMA NI TE EVROPE! KOJA je od Atine do Vašingtona, bila centar sveta. Tako da su poređenja prosto nemoguća, jer bi u vizuelizaciji ona značila da Vučić putuje u Mar-a-Lago, kao nekad Pavle u Berhtesgaden, gde dobija najviše državne počasti, i to tri dana, umesto što je tri dana u hotelu u Majamiju čekao da ga prime na neki dobrotvorni skup MAGA pokreta. I onda još, dobija poruku Berlina za London, kao što bi danas bilo iz Vašingtona za Peking i

Moskvu zajedno.

E sad, da li je taj pucanj iz Sarajeva pokrenuo taj rat iz dva dela, ne znamo. Tek Evropa, i to sad shvata oko Grenlanda, samo potpuno ujedinjena može da se suprotstavi novoj podeli sveta. I to je i jedina šansa za nas da odigramo neku ulogu. I to ne ovu koju pokušavamo da odigramo, sa Rusima i Kinezima, ili sa Amerikancima, i to protiv svog kontinenta.

PROBLEM JE, KOD NAS, RATNOG NASLEĐA. I u Evropi, što se jedina ne seća rata.

Kod nas je to što zovemo DB, iako je to neka uprava na Banjici, koja sluša ljude, pravi neke analize, nešto zaključuje, i snima ljude po kafanama, kako bi to poslala tabloidima, za koje se nekad čini da radi. Ali to je lokalna budalastija.

Ono što je problem jeste ta državna hobotnica, koja sve vreme davi Srbiju, braneći je od nepostojećeg neprijatelja, dok samo za svoje interese, uglavnom lukrativne, svima nama isisava krv. To su te slavske ekipe, kombinacije. A u stvari jedna te ista ratna ekipa koja kontroliše sve – od dva klana iz predgrađa Kotora, do vrhova vlasti.

NADU NEKOG KLINCA DA GA ISKORIŠTE, pa im se on odmetne. Ali sve je isto dok je ekipa ista.

Jedini koji je u to udario bio je Zoran Đinđić. I videli smo kako se završilo. Ili u prvim „Senkama“ knez Pavle pred kraj. I opet smo videli kako se završilo.

I to je jasno, jer nije mafija ubila pre-

mijera ako imamo sudske presude da su njegovo kretanje dojavljivali ljudi iz DB koji su ga čuvali. Ako je neko ugasio kamele, oslobodio ranije Bagzija. Uostalom ubio ga je najbolji snajperista elitne državne jedinice. I to sve imate u tekstu na strani 20.

DAKLE, ISTA EKIPA. HAŠKI LOBI, BRATSTVO u krvi, Ćuruvija, Stambolić, i na kraju Đinđić.

I zato je jedina nerešiva jednačina za tu ekipu – studentski pokret. Gejming generacija koja se organizuje preko Chata, a ne mudrovanja po kafanama. Teško je ovoj ekipi da to prati. Drugačiji je algoritam, kao pred pucanje Berlinskog zida, koji ni Štazi ni Putinov KGB nije mogao da predvidi.

DA LI JE TO NADA, ILI i strah, kao u svakoj novoj stvari? Bilo je perioda i kada su nove i progresivne stvari donosile probleme. Ali je jedina šansa da se nešto stvarno promeni. Reset. Da čitav ovaj region, koji zapadni političari nazivaju „Shitty region“, prestane da bude Senka nad Balkanom. Ovo što jedini i kupuju od nas, i znaju od nas. Rat, mafija, korupcija, ubistva.

I ZATO TU REŠENJE NIJE LUSTRACIJA, pošto se nikad i nigde nije ni desila, osim u Istočnoj Nemačkoj, koju je okupirala strana sila, i strani sistem. Ali jeste u onome što je odavno prošla cela istočna Evropa, a u kojoj je taj sistem nešto anahrono, smešno, dosadno, i banalno. Baš kao što jeste.

O, divna, o divna, noći besana... **N**

LICE NEDELJE
NEBOJŠA BABIĆ

Sloboda je unutrašnje stanje harmonije u kom osećamo da možemo donositi odluke bez prisile i bez straha. Svi vidimo da straha nema, a to znači samo jedno - SLOBODA.

**Ana
Mirković**

PSIHOLOŠKINJA

POMRAČENJE INFORMACIJA IRAN I BLACKOUT

Šta kad ugase internet, a ti si u revoluciji?

Više od 92 miliona građana Irana provelo je više od deset dana u jednoj od najekstremnijih blokada komunikacija u modernoj istoriji. Kako se boriti protiv toga?

Piše Pavle Zlatić

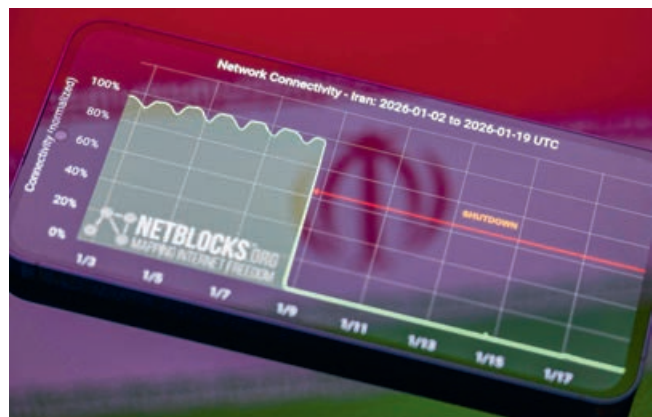
Nezavisnih medija u Iranu nema, svi domaći radijski i TV kanali su pod šapom države, a štampa je izložena oštroj cenzuri i pretnjama zabranama. Signal stranih emitera se ometa, dopisništva i njihovi dopisnici imaju mnogo problema u radu, pa malene prozore kroz koje mogu da se gledaju Iranci i ostatak sveta odavno predstavljaju takođe kontrolisane telefonske veze, SMS servisi i internet.

Međutim, iako je posle inicijalnog gašenja 8. januara objavljeno da će se internet postepeno vraćati u Iran, „kada se steknu bezbednosni uslovi“, podaci pokazuju da je protok na svega 0,2 odsto u odnosu na ranije. I to verovatno otpada na takozvani „halal internet“, rezervisan za strogo kontrolisane međunarodne protokole, finansijske kanale i državne potrebe.

Tako, kada američki predsednik Donald Tramp objavi (uz kao neku zahvalnicu) da je ovih dana otkazano više od 800 javnih vešanja u Iranu, dok Rojters javlja, pozivajući se na neimenovane izvore iz državnih struktura, da je u protestima dosad stradalo više od 5.000 ljudi – šta mi tačno o tome znamo i kako ćemo znati ako ovih dana tamo ipak budu masovno vešali?

Čak su i male pukotine u sistemu zapečaćene, pa su i Telegram nalozi na koje su se naslanjale i velike medijske kuće utihnuli u protekloj nedelji. Preostala naprslina u brani na prvu loptu deluje kao dobro i razumno rešenje, ali ona sa sobom nosi velike rizike. Prema procenama aktivističkih grupa, u Iranu trenutno ima između 50.000 i 100.000 satelitskih terminala kompanije Starlink Ilona Maska, koji je na Trampov poziv obećao da će pomoći u povezivanju građana Irana sa ostatkom sveta.

Za iransku opoziciju i građane-novinare, koji su dugi niz godina, tokom svih društvenih komešanja u Iranu, suštinski i jedini obavljali težak posao informisanja ljudi i unutra i spolja, ovi mali, ali ipak ne i nevidljivi uređaji, jedini su način da pošalju svoje izveštaje, tekstove ili snimke brutalnosti napolje.

Problem sa Starlink terminalima je njihova uočljivost. Iako su mali, ti uređaji emituju mikrotalasne signale koje Iranska revolucionarna garda može blokirati, ali i locirati sofisticiranim radarima i dronovima

Aktivisti tvrde da su Starlink stanice tajno unošene u zemlju u proteklih godinu dana, a kompanija je omogućila besplatan servis za sve korisnike u Iranu.

Međutim, ova vrsta digitalne pupčane vrpce sa sobom nosi potencijalnu smrtnu opasnost. Režim u Teheranu je 2025. godine doneo zakon po kojem se posedovanje Starlinka izjednačava sa špijunažom za Izrael i CIA, što je kažnjivo sa 10 godina zatvora ili smrću.

Problem sa Starlink terminalima je njihova uočljivost. Iako su mali, ti uređaji emituju mikrotalasne signale koje Iranska revolucionarna garda može blokirati, ali i locirati sofisticiranim radarima i dronovima. Uzgred, veruje se da je u pitanju ruska tehnologija. Zato se korisnicima savetuje da sistem uključuju samo nakratko, samo dok šalju podatke. Kao odgovor na ometanje signala koje sprovodi država, SpaceX je nedavno ažurirao softver terminala kako bi postali otporniji na elektronske smetnje, ali „rat“ na nebu iznad Teherana ne prestaje.

U potrazi za bezbednijim rešenjem, pažnja je usmerena na novu tehnologiju „Direct to Cell“ (D2C). Za razliku od klasičnog Starlinka, ova tehnologija pretvara satelite u svojevrstne mobilne bazne stanice u svemiru. To bi omogućilo običnim pametnim telefonima, bez ikakve dodatne opreme ili vidljivih antena, da šalju poruke direktno preko satelita. Iako je protok podataka trenutno dovoljan samo za tekstualne poruke, to bi bio važan i gotovo neuhvatljiv kanal za koordinaciju na ulicama. Ipak, za aktivaciju ovog sistema u Iranu čeka se na birokratsko „zeleno svetlo“ iz Vašingtona, jer američke kompanije moraju dobiti posebne dozvole za emitovanje.

vanje signala iznad teritorija pod sankcijama.

Dok se čeka na satelite, na samom terenu demonstranti se oslanjaju na mesh mreže. Reč je o tehnologiji koja koristi Bluetooth i Wi-Fi antene telefona kako bi se uređaji povezali direktno jedan s drugim, bez potrebe za centralnim internet čvorom. (Time se ovih dana, ali iz drugih razloga i na drugom kraju sveta bavi i osnivač Tvitera Džek Dorsi.)

Tako se stvara lokalna mreža od telefona do telefona, koja omogućava razmenu informacija makar u okviru jednog kvarta ili dela grada gde su u toku demonstracije – čak i kada je cela država u mraku.

Ove tehnologije bi mogle da ostanu, iako rizične, i jedine bar dok ne dođe do većih promena u Iranu. Analitičari upozoravaju da ovo što gledamo danas nije samo privremeni mrak, već uvod u trajni „kastinski“ sistem pristupa mreži. Plan je da internet više ne bude pravo, već privilegija, koja se odobrava nakon procesa registracije i bezbednosne provere svakog pojedinačnog korisnika.

Iran će, ako su predviđanja tačna, pokušati da spoji dva najrigoroznija modela na svetu: kineski „Veliki vatreni zid“, koji decenijama filtrira svaki megabajt koji ulazi u zemlju, i ruski koncept suverenog interneta sa takozvanim kill-switch mehanizmom za potpuno odsecanje od globalne mreže u kriznim situacijama. **N**

EKONOMIJA RAST

Stabilno, uprkos svemu

MMF predviđa brži rast BDP-a Srbije: Projekcija poboljšana na 3,6 odsto u 2026. godini

Piše Milica Rilak

PREMA NAJNOVIJIM PROJEKCIJAMA MEĐUNARODNOG MONETARNOG FONDA, AŽURIRANIM zajedno sa upravo objavljenim izveštajem o projekcijama za globalnu privredu, očekuje se da će bruto domaći proizvod (BDP) Srbije zabeležiti rast od 3,6 odsto, dok se za inflaciju predviđa nivo od 4,0 odsto.

Kada je reč o BDP-u, radi se o značajnom poboljšanju za oba pokazatelja, pošto je MMF sredinom decembra za Srbiju projektovao rast BDP-a od 3 odsto i inflaciju od 4,6 odsto, što bi značilo da bi rast cena izašao iz ciljanog okvira Narodne banke Srbije.

Srbija bolja od regionalnog proseka

Projektovana stopa rasta od 3,6 odsto pozicionira Srbiju znatno iznad proseka grupe zemalja u koju je MMF klasifikuje.

Za region evropskih ekonomija u nastajanju i razvoju, Fond predviđa prosečan rast od 2,3 procenta u ovoj godini.

Pri tome, zajedno sa Albanijom kojoj MMF takođe

projektuje rast BDP-a od 3,6 odsto trenutno je na vrhu regiona prema tom pokazatelju, dok MMF Crnoj Gori i Severnoj Makedoniji predviđa rast BDP-a od 3,2 odsto, a Bosni i Hercegovini 2,7 odsto.

Za evrozonu, kojoj pripadaju Hrvatska i Slovenija, projektuje se rast od 1,3 odsto, a ove dve države trebalo bi da ostvare znatno bolje rezultate od tog proseka. Hrvatskoj MMF, naime, projektuje rast od 2,7 a Sloveniji od 2,3 odsto u 2026. godini.

SVETSKA EKONOMIJA

„STABILNA UPRKOS SVEMU“

NA GLOBALNOM NIVOU, MMF OCENJUJE DA je svetska ekonomija ušla u 2026. godinu sa dozom stabilnosti, uprkos brojnim izazovima.

U izveštaju World Economic Outlooka se navodi da je globalni rast projektovan na 3,3 procenta u 2026. godini, što predstavlja blagu reviziju naviše u odnosu na ranija predviđanja.

Stručnjaci Fonda objašnjavaju da ovaj stabilan učinak na površini proizilazi iz „balansiranja suprotstavljenih sila koje trenutno oblikuju svetsko tržište“.

Glavni pokretač globalne otpornosti leži, kako ističu, u tehnološkom sektoru.

U izveštaju se ocenjuje da su efekti promenljivih trgovinskih politika neutralisani rastućim investicijama povezanim sa tehnologijom, uključujući veštačku inteligenciju, a posebno u Severnoj Americi i Aziji.

Sjedinjene Američke Države trebalo bi da zabeleže snažan rast, projektovan na 2,4 procenta u ovoj godini, podržan fiskalnom politikom i popuštanjem monetarnih stega.

Posebno je značajno za srpsku ekonomiju stanje u Nemačkoj, koja je ključni trgovinski partner regiona. MMF predviđa da će se rast u Nemačkoj oporaviti sa procenjenih 0,2 procenta u 2025. na 1,1 procenat u 2026. godini, a ekonomisti se nadaju pozitivnom „prelivaćem“ efektu na izvozno orijentisane kompanije na Balkanu.

RIZICI I PREPORUKE MMF-A

IAKO SU BROJKE OHRABRUJUĆE, MMF UPOZORAVA da opasnosti nisu prošle.

Postoji zabrinutost da bi ponovna procena očekivanja rasta produktivnosti u vezi sa veštačkom inteligencijom mogla dovesti do pada investicija i izazvati naglu korekciju na finansijskim tržištima.

Takođe, trgovinske tenzije bi mogle da se rasplamsaju, produžavajući neizvesnost i teže opterećujući aktivnost.

Kada je reč o cenama, globalna ukupna inflacija trebalo bi da padne na 3,8 procenata u 2026. godini, međutim, zvaničnici Fonda naglašavaju da borba za stabilnost cena zahteva kontinuitet.

Brifing

- ▶ U izveštaju se poručuje da politike za podsticanje stabilnosti i održivo podizanje srednjoročnih izgleda za rast zahtevaju oštar fokus na obnavljanje fiskalnih rezervi, očuvanje cenovne i finansijske stabilnosti, smanjenje neizvesnosti i sprovođenje strukturnih reformi bez daljeg odlaganja. **N**

UMESTO IN MEMORIA
ERIH FON DENIKEN (1935-2026)

Mora da su bili vanzemaljci

Dok su naše društvene mreže bile preokupirane diskusijama o smrti domaće pseudoistoričarke Jovanke Jolić, svjetski mediji su pisali o odlasku švajcarskog hotelijera

Piše Stefan Đukić

KADA JE ERIH FON DENIKEN, ŠVAJCARSKI hotelijer, pokušavao da se snađe sa poslovnim neuspjesima i tužbom za utaju poreza u drugoj polovini prošlog vijeka, sigurno nije bio svjestan kakvu revoluciju će da proizvede.

Njegovo djelo, za koje možemo reći da pripada žanru fiktivne istorije, „Sjećanja na budućnost“ (Chariots of the Gods u engleskoj verziji), postalo je najprodavanija knjiga koja je došla iz Švajcarske. Ta kvalitetna maštarija je inspirisala milione, zainteresovala generacije i stvorila čitav niz epigona i likova sličnih Đorđu Cukalosu koji su nastavili da eksploatišu tu zlatnu žilu.

Fon Deniken je, inspirisan idejom postojanja „paleoastronauta“, drevnih vanzemaljaca koji su se pojavili i pomogli čovječanstvu da napravi neke od svojih najvećih inženjerskih uspjeha antike (ali i cjelokupne istorije), tražio dokaze takve svoje tvrdnje. Svaki hijeroglif, svaki neobičan upis na klinastom pismu, svaki piktogram koji bi mogao da se dvojako protumači, za njega je bio dokaz nakon kog bi uskliknuo – „evo, evo vanzemaljaca, to su bili oni“.

TAKO SU VANZEMALJCI POSTALI DOKAZ ZA niz velikih ostvarenja naše civilizacije. Gradili su piramide u Egiptu, piramide u Južnoj Americi, ocrtavali ogromne Naska linije, ostavljali kristalne lobanje, megalite na Uskršnjem ostrvu i šta sve ne.

I dok su naše društvene mreže bile preokupirane diskusijama o smrti domaće pseudoistoričarke Jovanke Jolić, svjetski mediji su pisali o odlasku Fon Denikena u njegovoj devedesetoj godini.

Iskreno, radi se o onom tipu vijesti gdje prvo

kažete „zar je on još živ?“ pa onda sve ostalo. Mediji su prenijeli tu vijest onako kako i priliči Švajcarcu, dvojako – s jedne strane su isticali njegovu lucidnost i imaginativnost, veliki broj poklonika i sposobnost da piše bestselere. S druge strane, nije prećutana pseudoistoričnost djela, posezanje za lakim zaključcima, kao i meki rasizam koji forma njegovog djela ispoljava.

Ipak, njegova popularnost ne govori samo o njemu koliko govori o nama. Jasno, on je bio vrhunski pripovjedač ogromne mašte.

Uspio je da inspiriše i stvori stotine hiljada, možda i milione, pratilaca i „vjernika“. Skrenuo je pažnju na mnoge istorijske misterije kojih široke mase nisu bile svjesne. Vjerujem da mu i klasična nauka „duguje“ jer skretanje pažnje javnosti daje priliku za finansiranje istraživanja, za naučna rješenja misterija.

ALI OPET, RADI SE I O nama. Kako je moguće da piramide uopšte postoje? Koja misterija se krije iza Čičen Ice? Čemu Stounhendž? Kako su Rimljani pokretali blokove teške stotinama, hiljadama tona da bi gradili hram u Baalbeku? Konvencionalni odgovor je dosadan. Nismo zadovoljni ako dobijemo rješenje koje kaže da se radi o stotinama godina rada, o polugama i konopima, pažljivom planiranju i znanju koje je prenošeno sa generaciju na generaciju.

Više nam se sviđa ideja o drevnim civilizacijama iz svemira koje su dolazile kod nas, učile nas, oblikovale. Želja za postojanjem drugih bića u ovom univerzumu nije zanemarljiva.

A onda, ako već postoje, šta čekaju, zar nije bolje vjerovati da su dolazili kod nas, da su nas učili, da su možda i genetski uticali na naš razvoj umjesto da su samo „tamo negdje“.

Ne znam da li je Fon Deniken bio svjestan te naše potrebe ili je samo, tragajući za svojom omiljenom temom, pogodio „živac“ dobrog dijela čovječanstva. I to je sve. Mi volimo dobru priču, volimo smislene, jasno izvedene uzroke i posljedice. **N**

Hemofarm „Najbolji poslodavac“ u 2026. godini

Kompanija Hemofarm proglašena je petu godinu zaredom Najboljim poslodavcem u Srbiji od strane nezavisne organizacije Top Employers Institute, koja ocenjuje kompanije širom sveta u pogledu njihove posvećenosti u oblasti ljudskih resursa.

Osim u Srbiji, STADA grupa, u okviru koje posluje Hemofarm, prepoznata je po svojoj jedinstvenoj korporativnoj kulturi i izuzetnoj posvećenosti svojim zaposlenima u još nekoliko zemalja, i zahvaljujući tome je proglašena Najboljim poslodavcem u Evropi za 2026. godinu (Top Employer Europe 2026).

Ronald Zeligier, generalni direktor Hemofarm grupe, izrazio je svoje zadovoljstvo dobijanjem nagrade „Najbolji poslodavac“ petu godinu zaredom.

„Iz godine u godinu pokazujemo da snaga Hemofarma leži u našim ljudima, njihovoj energiji, znanju i posvećenosti. Naša zajednička misija je da stvaramo okruženje u kojem svako ima priliku da raste, da se razvija i da bude ponosan na ono što radi. Verujem da nas upravo ova kultura saradnje i podrške vodi ka još većim uspesima“, rekao je Zeligier.

Organizacija Top Employers Institute je posebno pohvalila Hemofarm u oblastima Svrhe i vrednosti, Održivog razvoja, Strategije, Liderstva, Regrutacije i Employer brendinga.

„Izuzetno sam ponosna što je kompanija STADA, još jednom, prepoznata kao Najbolji poslodavac u Srbiji i širom Evrope. Ovo priznanje odražava ono što je zaista važno u kompaniji STADA: naši ljudi. Njihova strast, saradnja i posvećenost našoj svrsi stvaraju radna mesta na kojima svako može da raste i zaista ima osećaj pripadnosti“, izjavila je Simone Berger, izvršna direktorka za ljudske resurse STADA grupe.

Ukupno gledano, prosečan rezultat grupe STADA se poboljšao, zahvaljujući značajnom napretku u oblastima svrhe i vrednosti, privlačenja talenata i podnog okruženja, kroz inicijative koje podstiču preduzetnički duh i agilnost. Snažni poslovni i finansijski rezultati kompanije STADA u poslednjih nekoliko godina zasnovani su na dobro uspostavljenoj kul-

Ronald Zeligier, generalni direktor Hemofarm grupe

Simone Berger, izvršna direktorka za ljudske resurse STADA grupe

turi rasta, čiji se dokazi mogu videti kroz redovne ankete o angažovanosti zaposlenih. Učešće u ovim anketama kontinuirano je raslo, dostigavši 88% u 2025. godini. Pored toga, ova kultura ogleda se u sastavu zaposlenih grupe, koju čini 95 nacionalnosti, donoseći raznovrsno bogatstvo iskustava, gledišta i talenata. Štaviše, u septembru 2025. godine, 52% rukovodećih pozicija u STADA grupi na nižim, srednjim i višim nivoima menadžmenta zauzimale su žene. Sa 3.877 zaposlenih u

Hemofarmu u Srbiji, STADA je značajan lokalni poslodavac, koji obezbeđuje širok spektar radnih mesta.

Nezavisna organizacija Top Employers Institute procenjuje kompanije globalno na osnovu njihove posvećenosti inicijativama fokusiranim na kulturu i ljude. Ova sveobuhvatna procena obuhvata šest oblasti i 20 tema, uključujući Liderstvo, Brendiranje poslodavca, Performansa, Učenje, Slušanje zaposlenih, Etičnost i Integritet, i mnoge druge.

JESI LI VIDEO OVO?

Ovo je izgradio Tito, a ovo je izgradio Vučić

On je kao svoj spomenik gradio brze saobraćajnice, auto-puteve, kule, besmislene kipove, muzičke fontane, tržne centre, odvratne solitere, šljašteće kvartove, bespotrebne provincijske stadione, još bespotrebnije nacionalne stadione, delfinarijume, pingvinarijume i gondole

Piše Dragoljub Draža Petrović, glavni urednik Danasa

Čudesni Tomiću, Ima u onom filmu „Sve-mirska stanica broj 1“, iz sedamdesetih, scena kada kosmonaute koji su upravo imali da polete radi iskrćavanja na Mesec u poslednjem trenutku tajno evakušu iz letelice pa ona odleti prazna, bez njih, dok ta trojica posle sa skrivene lokacije na Zemlji simuliraju za javnost da su na Mesecu.

Šef NASA održi im na tom alternativnom mestu na Zemlji antologijski monolog objasnivši da su ih na vreme „spasili“ jer bi posle tri sedmice na Mesecu poumurali zbog loše napravljenog sistema za preživljavanje za koji su dali milijarde dolara.

Priča im kako je celog života osvajao nove granice u osvajanju kosmosa, ali su ga u početku gledali kao da je blesav. Kada su se tih godina jednom prilikom napili i pričali o osvajanju planeta i zvezda, barman im je rekao da su izgleda preterali s pićem. A onda je najpre Nil Armstrong zakoračio na Mesec i svi su plakali. Kada su izveli prvi let oko Merkura, na Grand Central stanici bili su postavljeni televizori, pa su desetine hiljada ljudi propustili svoje vozeve da bi gledali istoriju.

Onda su se vremena promenila – došla je misija „Apolo 17“ i kada se u direktnom prenosu „Apolo“ spustio na Mesec, gledaoci su zvali TV stanice da protestuju što su zbog prenosa otkazane reprize popularne limunada-serije „I Love Lucy“.

– Pobogu, reprize! – kaže u svom mo-

nologu iznervirani i razočarani šef NASA: „Da su bar bile nove epizode. U fazonu, koga zaboje za hodanje po Mesecu? Reprize! Isuse!“

I onda su, priča dalje, odjednom svi počeli da govore o tome koliko sve to košta. Da li za put na drugu planetu vredi dati 20 milijardi dolara? Pitali su: „A šta ćemo za rak? Siromašne? Koliko bi to koštalo?“

I potom je šef NASA obavestio trojicu kosmonauta:

– Zna li ko je danas prisustvovao lansiranju? Ne predsednik SAD, već potpredsednik. Potpredsednik i njegova ugojena žena. Predsednik je bio zauzet. Nije on zauzet. Samo malkice uplašen. Seo je tamo pre dva meseca i podigao noge na sto Vudroa Vilsona. I rekao: „Džime... uradi to dobro. Kongres mi je na grbači. Samo traže razlog da ukinu ovaj program. Ne smemo sebi priuštiti još jedan zajeb!“ – završio je svoj monolog očajni šef NASA, objašnjavajući kosmonautima zašto ih nije pustio na Mesec da izginu, jer bi javnost tada tražila da se obustavi svemirski program po-

Infrastrukturni projekti sve se više razvijaju u pravcu pitanja koje će jednoga dana glasno postaviti neki budući ponosni žitelj Srbije, a koje glasi: „Majko mila, koja budala je ovo uradila?“

što to em je skupo, em je rizično, em više nikoga ne interesuje.

Sličan monolog pre neki dan, moguće da si to video, Tomiću, održao je i predsednik Srbije, stanoviti Aleksandar Vučić, objašnjavajući da nezadovoljni narod, kad god on počne da se hvali kako je izgradio više auto-puteva nego Tito, kaže: „Ali to je izgradio od naših para.“ Onda ih Vučić javno pita: „A što ovi prethodni na vlasti to nisu izgradili od vaših para?“

A znaš zašto nisu – moj Tomiću – jerbo je Vučić osvedočeni majstor da od tuđih para podiže sam sebi spomenike, to ti je kao ono kad je Kusta opisivao Bregu pa rekao: „On je čovek koji ti mazne novčanic pa te od tvojih para vodi na ručak.“

Tako je Vučić kao svoj spomenik gradio brze saobraćajnice, auto-puteve, kule, besmislene kipove, muzičke fontane, tržne centre, odvratne solitere, šljašteće kvartove, bespotrebne provincijske stadione, još bespotrebnije nacionalne stadione, delfinarijume, pingvinarijume i gondole – jerbo, kako je objasnio više puta, duboko veruje da će narod jednog dana govoriti: „Ovo ovde je izgradio Tito, a ovo tamo je izgradio Vučić.“

Vučić je čovek koga bi istorija pamtila kao jedno sitno radikalsko ništavilo da se nije dočepao vlasti i onda je gradio razna čudesa samo iz razloga da bi ih u direktnim prenosima na 30 TV kanala istovremeno svečano otvarao, totalno ubeđen, kako je više puta izjavio, da će narod u bu-

dučnosti govoriti: „Ovo je izgradio Vučić!“

Znaš i sam te samohvalisave tipove koji pričaju o sebi u trećem licu jednine i dive se javno sopstvenom liku i delu, za takve odmah proceniš da ih treba trajno izbegavati.

Stiče se utisak da je Vučićeva taktika infrastrukturnog razvoja Srbije podizanje svega i svačega na raznim mestima, pravljen sa jasnim ciljem da jednoga dana neko tuda prođe i kaže: „Ovo je uradio Vučić!“ Tako da te razne stvari na raznim mestima ne moraju da budu od preterane koristi širokim narodnim masama, već moraju da upadaju u oči i da nateraju nekog budućeg žitelja Srbije da se glasno upita: „Ko je ovo uradio?“

Iako se infrastrukturni projekti sve više razvijaju u pravcu pitanja koje će jednoga dana glasno postaviti neki budući ponosni žitelj Srbije, a koje glasi: „Majko mila, koja budala je ovo uradila?“

Kamere su svojevrsteno snimile druga Vučića kako obilazi izgradnju dve stambene kule Beograda na vodi i u neformalnom ćaskanju naređuje šefu gradilišta: „Ovo mora da bude dobro osvetljeno, da se vidi s oba mosta!“ – čime je i dokazano da se infrastrukturni procvat Srbije razvija u pravcu: ovo mora da bude dobro osvetljeno, da se jednog dana s oba mosta vidi da je to izgradio Vučić.

Vučić garantovano razmišlja i o obaveznoj svetlećoj reklami koja bi se postavljala

na sve objekte izgrađene od maja 2012. godine naovamo, a na kojoj bi krupnim slovima pisalo: „Ovo je uradio Vučić!“, kako jednoga dana neobavešteni građani ne bi imali dilemu.

Jedino će kod srušene nadstrešnice na novosadskoj Železničkoj stanici lično Vučić napraviti svetleću reklamu: „Ovo nije uradio Vučić, ovo je uradio Tito!“

Nisam čuo druga Tita da je imao sličnu ideju dok je vladao. Kada danas neko ide Auto-putem Bratstva i jedinstva na liniji Beograd-Zagreb, niko i ne kaže „ovo je izgradio Tito“ – eventualno kaže „ovo je gradio moj deda na radnoj akciji“, iako većina smatra da je auto-put nešto što je uobičajena stvar, pomaže ljudima da što brže stignu od tačke A do tačke B i napravila ga je neka država nekada, jer je državi u opisu radnog mesta da napravi kakvu autostradu da bi građanstvo moglo brže da se kreće.

To ti je isto, moj Tomiću, kao kada bi ti išao okolo i pričao da si napisao više kolumni nego Krleža, iako je pisanje kolumni tebi u opisu radnog mesta i nema tu ničega spektakularnog. Izabrani predstavnik države treba da gradi puteve, kolumnista treba da piše kolumne, s tim što onaj prvi to radi od naših zajedničkih para pa je na njemu veća pozornost & odgovornost ako to ne valja ili ako to radi da bi sebi dizao postamente.

Vučić često priča da su ga gledali kao da

je blesav, baš kao i onog šefa NASA, kada je hteo da izgradi Beograd na vodi, a danas je to, kaže Vučić, najlepši deo Beograda, a video si i sam, Tomiću, da je taj Beograd na vodi jedan od najružnijih delova Beograda, napravljen da zaseni skorijeviše. Ljudi putuju po svetu da bi obilazili Veneciju, Beč, Rim, Barselonu ili Lisabon, da vide nešto staro i lepo, niko ne ide na put ako baš ne mora da bi uživao u staklenim neboderima po Dubaiju između kojih prolaze auto-putevi.

Kada je pala nadstrešnica u Novom Sadu i ubila 16 ljudi, počela je da isplivava sva ta Vučićeva neimarska megalomanija – otkriva se da za potrebe izgradnje „Vučićevih spomenika“ neki zarađuju enormno na nameštenim tenderima sa napumpanim cenama, priča o Vučiću „graditelju“ dobila je sasvim drugu dimenziju, kada ljudi prolaze kraj urušene novosadske Železničke stanice svi zaista kažu: „Ovo je izgradio Vučić.“

I Vučić počinje da ulazi u očajničku fazu onog šefa NASA iz „Svemirske stanice broj 1“ – svi se pitaju koliko košta ta njegova vladavina, ljudi više ne mogu da ga gledaju očima na televiziji pa zovu TV stanice da pitaju zašto nema reprize njihove omiljene turske serije kada Vučić vanredno gostuje, a vanredno gostuje svaki dan.

– Pobogu, reprize! – uskoro će da zakučka Vučić u nekom svom svakodnevnom monologu kao iznervirani šef NASA: „Da su bar bile nove epizode. U fazonu, koga zaboje za Vučića i šta ima da nam kaže? Reprize! Isuse!“

Svi svetski lideri su ga otkočili – od Trampa do Putina – pa su za njega zaduženi potpredsednici u pratnji svojih ugojenih supruga ili još niže osoblje, te Vučić, siroma, simulira da je još na vlasti kao ona tri kosmonauta koje su ostavili na Zemlji da simuliraju da su na Mesecu. Jer se svi konačno pitaju koliko nas sve to košta, zar nismo mogli te pare i to vreme sa Vučićem da iskoristimo za nešto pametnije.

Hoću ti reći, moj Tomiću, da je taj narcisoidni tip totalno gotov, više mu spasa nema, pošto me uvek pitaš šta se ovde dešava „i kada ćete više da se otarasite tog tipa“.

Tip je, dakle, završio karijeru, simulira da je još Vučić, iako je siroma propo ko onaj šef NASA iz „Svemirske stanice broj 1“. **N**

Subordinacija, koordinacija, lustracija

Jesu li „prve dve programske tačke“ greška studenata?

Ovakve priče motivišu protivnike režima, ali utiču i na zbijanje režimskih redova, pa i onih rastresitijih koji bi se sutra očas posla prestrojili. I njima najava lustracije budi instinkt samoodržanja. Njih ne treba plašiti već ohrabriti. Kao i one koji se osećaju „nenamirenima“ od režima kome pripadaju

Kome je do sujeverja, može se setiti da je ogroman sneg bio u februaru 2012. godine kad se tada opoziciona Srpska napredna stranka spremala za izbore u maju te godine. Ovog januara nije bilo baš toliko snega, niti je baš takav ledeni talas, ali je ipak bilo dovoljno snega, leda i mraza da onim sujevernicima a opoziciono nastrojenim građanima i političarima (znam par takvih koji dobro pamte februar 2012. i junačke napore EPS-a da se ne smrznemo) pruži nadu da je to znak za izbornu pobjedu.

Ima i onih sujevernika koji će i ove godine čekati da vide hoće li biti grmljavine na Savindan 27. januara. Što može odrediti mnoge sudbine – od Srbije do Grenlanda. I šire. Narodna verovanja kažu da je grom na to crveno slovo predskazanje burnih događaja.

Kad zagrmi na Svetog Savu, a tako je bilo 1995. posle se cela ta godina retroaktivno objašnjava tom grmljavinom – i „Oluja“, Srebrenica i Dejton... Teško je sujevernom, pseudoreligioznom sistemu mišljenja da prihvati da se grmljavina krajem januara dešava usled razvoja deznovskog ciklona iz Sredozemnog mora i njegovog brzog premeštanja preko juga

**Piše Zoran
Panović**
programski
direktor
Demostata

Italije na naše prostore, kako objašnjava ju meteorolozi.

Neko se možda i seća da je u opozicionim redovima tamo 2021. bila popularna „prajmaris“ priča – po američkom obrascu – da se sprovedu predizbori za opozicionog kandidata za gradonačelnika Beograda. Jedno od objašnjenja bilo je da bi takvi predizbori mogli da motivišu

**Da li bi „studentska
lista“ sa uverenjem
da je dominantna
antivučićevska
snaga tražila da ima
i svog predsedničkog
kandidata, budu
li objedinjeni
parlamentarni i
predsednički izbori?**

i apstinente i pasivizirane birače opozicije. I da raščiste stvari u odnosu jačine opozicionih aktera.

Možda takva ideja opet nekome padne na pamet, ako Vučić skрати i svoj mandat pa se uz vanredne parlamentarne istovremeno održe i vanredni predsednički izbori ove godine. Ili se sve prebaci u 2027. kad bi izbori imali redovnost.

Iako izbori nisu na vidiku, već traje neka vrsta „prajmarisa“ za potencijalne izborne liste. Kao i sindikati, i politički entiteti imaju nagon da se utvrdi njihova „reprezentativnost“. Famosna i neobjavljena „studentska lista“, ma koliko zasada bila apstraktna i po definiciji „partija u senci“, smatra da je to pitanje već rešeno u njenu korist. Da je najbitnija percepcija o njoj.

Da li bi „studentska lista“ sa uverenjem da je dominantna antivučićevska snaga tražila da ima i svog predsedničkog kandidata, budu li objedinjeni parlamentarni i predsednički izbori?

Nekad je Narodna stranka Vuka Jeremića znala prva da proglasi bojkot izbora, prva da izade sa platformom „revanšizma“, da bi i ona kao stranka ubrzo neslavno završila. Bojkot danas nije opcija ni za studente ni za „klasičnu“ opo-

ziciju. Režimski mediji tu opoziciju sad nazivaju „tradicionalnom“, što mu dode maltene kao da joj tepaju, da gotovo priznaju njenu sistemsku poziciju. Ona – „tradicionalna opozicija“ – režimu je poželjnija od takozvane blokadersko-studentske – „avangardne“. Iako su na studentske proteste u poslednjih godinu dana dolazili masovno članovi opozicionih stranaka, ova distinkcija je bitna režimskoj propagandi jer naglašava sudbinsku realnost nesrećnih „kolona“ kao modela izbornog nastupa.

Više u modi nije ni prelazna (tehnička) vlada (doduše ponekad je Đilas pomene), odavno niko ne pominje ni „ministarstvo za izbore“, ni dijalog vlasti i opozicije kao nekada. A realno, bilo bi i glupo da Ana Brnabić sad kaže, kao nekada Ilica Dačić dok je bio na njenom mestu predsednika Skupštine Srbije, kako to EU selektivno određuje ko će iz opozicije na dijalog sa vlastima, pa „može Đilas, a ne mogu Čeda Jovanović i Šešelj“.

Stvari su se ogolile. Studentski predstavnici i „tradicionalna“ opozicija treba da idu na izbore protiv vlasti koja se gnuša i same ideje promene vlasti na izborima. To je odavno tako, ali se ma-

Lustracija je strukturalno teško izvodljiva u društvu kao srpsko gde je konvertitstvo masovna i hronična pojava. Krivična odgovornost je jasnija i fokusiranija

skiralo raznim floskulama i fintama sa evropskim moderatorima.

I notorno pitanje REM-a postaje do kraja besmisleno. Da li iko misli da bi „optimalni“ sastav REM-a za odlučivanje po propisima nešto promenio u medijskoj hunti? Dijalog je apsurdan, ali pregovori vlasti i opozicije – ako bi opozicija uspevala da se integriše (među sobom i sa studentima), već imaju smisla. Dijalog i pregovori su dve različite stvari.

Studentska „partija u senci“ zasada ne pokazuje nameru da „tradicionalnu“ opoziciju tretira na inkluzivan način. Jedina je opcija – podržite nas bezuslovno. Srećom, studenti nisu uspevali da zatrave opoziciono polje.

Uglavnom, studentsko skupljanje potpisa za raspisivanje vanrednih izbora i

početak prezentacije izbornog programa start su njihove izborne kampanje.

Dok ne dođe do masovnog objedinjavanja i pravljenja realne alternative, teško da se u nekom fragmentiranom obliku kolona može ugroziti ova vlast, pokazuju u kontinuitetu „Demostatova“ istraživanja javnog mnjenja. Partikularni interesi u politici, iako legitimni, teško mogu da budu i pobjednički. Iscrpljivanje u ideološkim i programskim nijansama je apsurdno. Program u borbi protiv režima kao što je Vučićev, može biti svega u nekoliko tačaka – sa najmanjim zajedničkim imeniteljima i mobilizirajućim porukama. Manjak resursa može se nadoknaditi samo viškom posvećenosti koja nosi velike rizike.

Režimski mediji sa simpatijama gledaju kako poneko iz „tradicionalne“ opozicije prebaci studentima što vrdaju, izbegavajući takozvane velike teme poput jasne spoljnopoličke orijentacije. Ali, što bi se studenti izjašnjavali o svemu, kad je tema korupcije i rada institucija ono što je najurgentnije u ovom društvu – najveća tema – i što može da se predstavi kao preduslov za bilo kakvo izjašnjavanje o drugim bitnim temama.

Čak i kad je tu opcija koja je realno, ili

se tako predstavlja, najjača u opoziciji – kao što je ona studentska (iako nije baš najjasnije šta se sve danas podrazumeva pod studentima u političkom smislu), i tu može da pomogne magična reč – kvote.

Sećam se ko juče dana kad je Žarko Korać, tadašnji predsednik Socijaldemokratske unije, ušao zadihan na konferenciju za medije svoje stranke i rekao nama nekolicini novinara – dogovorili smo se oko kvota. To je bio konačni format pobedničkog DOS-a iz koga je ispao SPO iako je, apsurdno, na inicijativu predsednika SPO Vuka Draškovića osnovan DOS. Danas je teško dopustiti luksuz da ispadne neko ko bi imao glasova kao SPO onda. Jer broj glasova i Vojislava Mihailovića kao predsedničkog kandidata SPO na saveznim izborima (sa Crnom Gorom) 24. septembra 2000, kao i SPO na parlamentarnim u Srbiji 23. decembra iste godine bio je oba puta skoro 150.000.

Samo ime – kolone – deluje depresivno, kao neka vrsta mimohoda. Takođe depresivno za opoziciju deluje i nešto što se često poteže a zove se „dogovor o uzajamnom nenapadanju“, jer podrazumeva da će do tog međusobnog napadanja doći čim se steknu uslovi – pa možda i kad se hipotetički osvoji vlast.

Zasada se u studentsko-opozicionim redovima više kreativnosti ulaže u viziju Srbije posle Vučića – što se naslanja na onu uvreženu i apsurdnu frazu – „Vučić je već pao samo još nije shvatio“ – nego što se radi na objedinjavanju većine opozicionih snaga u frontovsku organizaciju. Koja mora imati mehanizam u političkom menadžmentu da, na primer, sutra kontroliše rastakanje potencijalne skupštinske većine na poslaničke klubove.

Priče o lustraciji motivišu protivnike režima, ali utiču i na zbijanje režimskih redova, pa i onih rastresitijih koji bi se sutra očas posla prestrojili. I njima najava lustracije budi instinkt samoodržanja. Njih ne treba plašiti već ohrabriti. Kao i one koji se osećaju „nenamirenima“ od režima kome pripadaju.

Lustracija je strukturalno teško izvodljiva u društvu kao srpsko gde je konvertitstvo masovna i hronična pojava. Krivična odgovornost je jasnija i fokusiranija.

Po inerciji, skup pod sloganom „Šta

Studenti jesu oslobodili dobar deo Srbije od straha, ali je i Vučić kontraakcijama i relativnom lojalističkom konsolidacijom oslobodio mnoge svoje pristalice od straha. A bilo ga je. I to je njegov veliki uspeh

znači pobjeda“ na kom su studenti u Novom Sadu predstavili deo svog programa – sa težištem na lustraciji i utvrđivanju porekla imovine – predstavljen je kao „protest“ iako je on faktički bio miting koji je ličio na stranački skup. Na poruke sa skupa reagovao je i predsednik Vučić, dajući time dodatnu težinu skupu i ocenivši poruku o lustraciji kao zahtev za „progon“ dok je podržao onu poruku o utvrđivanju porekla imovine.

Vučić veruje da će „blokaderi podržati predlog naše narodne liste da svih 250 kandidata za poslanike sa obe liste, i njihove blokaderske i naše narodne liste, budu pod istragom i Poreske uprave i Agencije za borbu protiv korupcije, pa da vidimo ko je lopov“. Dakle, na izбору ide „narodna“ (njegova) lista i „blokaderska“ koja po toj logici nije narodna.

Znači i da se „jedinstvo“ odnosi samo na deo naroda koji njega podržava.

Vučić je naglasio da će „zamoliti“ Agenciju za borbu protiv korupcije da „kontroliše pre svega listu na kojoj će i moje ime da bude, ako to bude zahtev, i sve druge pa i blokadersku listu“. To valjda znači i još jednu potvrdu da Vučić ima ambiciju da posle isteka drugog predsedničkog mandata bude ponovo premijer jer će na „narodnoj“ listi biti i njegovo ime kako je rekao.

Više nema Nebojše Stefanovića da kao nekad dok je bio ministar policije tačkastom metodom utvrđuje broj prisutnih na opozicionim skupovima, ali vlast uredno i dalje to radi. Uglavnom MUP iznese „broj“ prisutnih. Prema Vučićevoj proceni sad je na skupu u Novom Sadu bilo oko 3.500 ljudi. Cinično, predsednik je pojasnio: „Svaki skup gde ima više od 3.000 ili 4.000 ljudi u jednom momentu nije mali. Nemojte da očekujete da je lako praviti veće skupove. Druga je stvar što su oni tim brojem razočarani.“ Ali nije to samo cinizam. Pitanje je da li bi i SNS toliko mogla da skupi kad bi došao zaista samo onaj koji bi to poželeo, bez „tehniko dovođenja“ i „inženjeringa masovnosti“. Kamoli partije opozicije ili SPS.

Na skupu u Novom Sadu čule su se reči o „novom početku“, o „jasnoj liniji“ i „društvu koje ne poznaje korupciju“. Uglavnom, najavljuje se još jedna „nulta

tačka“ srpskog društva. U njenoj osnovi je neki „nulti dan“. Neki novi 15. mart ali sad sa „poentom“, ako Vučić ne prizna izbore.

Šta ako za formiranje vlade zafale glasovi sa njegove liste? A pokaže se da ima onih koji bi digli ruku zarad budućnosti Srbije? Hoćeš li ih lustrirati, ako i hoćeš – šta da radiš sa njihovim poslaničkim imunitetom? Ako je SPO posle svih rascepa i svođenja partije na minornu snagu pokazao da ima snage za još jedna raskol, šta ako SPS pokaže – možda i sa novim liderom – da ima snage za još jedan reformski napor u pravcu „moderne evropske leve“, a samo ti glasovi zafale za novu demokratsku vladu?

SPS je dokaz da „nulte tačke“ nije bilo u obe tektonske promene i 2000. i 2012. Uz sva obećanja o „jasnim linijama“ i „novom početku“, ne umanjujući potrebu realno ostvarive tranzicione pravde, politika je uglavnom veština mogućeg, i tu je doza taktičke fleksibilnosti nekad neophodna zarad stvaranja održive politike, ma koliko to delovalo nekome „nemoralno“. Na to je Đinđić mislio kad je rekao „kome je do morala neka ide u crkvu“. I da li bi neki novi, demokratski premijer i Novoj i N1 sutra samo ponudio „orden za zasluge“ kao Đinđić staroj B92.

O značenju reči treba voditi računa. Aleksandar Šapić, gradonačelnik Beograda, decembra prošle godine je na pres-konferenciji govorio o planovima Grada Beograda za naredni period što se tiče brojnih radova, među kojima je i Trg republike koji će valjda jednog dana i zvanično biti preimenovan u Trg slobode kako ga je Vuk Drašković proglasio 9. marta 1991.

Svega nekoliko godina od preskupe rekonstrukcije, Šapić najavljuje novu i objašnjava: „Da izađemo malo iz te betončine u koje se ušlo poslednje godine.“ Da li je gradonačelnik dobro prostudirao Vučićeve reči kad je na kritiku rekonstruisanog („betončine“) Trga republike za Vesićevog vakt, rekao da treba praviti razliku između trga i parka – u smislu odnosa betona i zelenila?

Treba praviti razliku i između objedinjavanja i ujedinjenja, koordinacije i integracije. Kad su odnosi političkih stranaka ili entiteta u pitanju. Opozicione partije ipak nisu Koordinacioni centar za Kosovo i Metohiju pa da se toliko

bave koordinacijom. Srbija jednostavno ima previše malih političkih entiteta u opoziciji i tu je integracija i njihovo svođenje na razumniju meru bitnija stvar od koordinacije.

Retko šta je tako pompezno zazvučalo kao „Memorandum o strateškoj saradnji“ Zeleno-levog fronta i Pokreta slobodnih građana. U kontekstu političkog delovanja ključna reč je koordinacija a insistira se na formulisanju zajedničkih politika. Zašto neko ko ima zajedničke politike postoji kao dve odvojene stranke?

U finišu prošle godine pet opozicionih stranaka je u prostorijama Evropskog pokreta u Srbiji postiglo dogovor – pogadate o čemu – o koordinaciji aktivnosti prema EU proevropskih aktera. To su Narodni pokret Srbija, Pokret slobodnih građana, Srbija centar, Stranka slobode i pravde i Zeleno-levi front. Po toj

Studentska „partija u senci“ zasada ne pokazuje nameru da „tradicionalnu“ opoziciju tretira na inkluzivan način. Jedina je opcija – podržite nas bezuslovno. Srećom, studenti nisu uspeali da zatrave opoziciono polje

logici Zeleno-levi front i Pokret slobodnih građana imaju duplu koordinaciju – prvo jedni s drugima, a onda zajedno prema ostale tri potpisnice „koordinacije aktivnosti prema EU“. Poseban fokus, kako su naveli, staviće na koordinaciju pojedinačnih aktivnosti u pripremi „fact finding“ misije Evropskog parlamenta, planirane za januar 2026. Dakle sad.

Bilo bi tužno da se integrativni procesi u opoziciji zaustave na integraciji Pokreta za preokret u Stranku slobode i pravde.

Čim su postigli dogovor o koordinaciji, predstavnici stranaka su požurili da izjave da ovo nije predizborna koalicija, da se neko slučajno ne ponada, kamoli da pomisli da je ovo međukorak ka integraciji. Doduše, to da li će ovo voditi nekoj izbornoj listi, „ostaje da se vidi“, rečeno je. Kao i to da je „dogovor otvoren i

za sve druge organizacije iste orijentacije“. Jer upadljivo je odsustvo Demokratske stranke koja izgleda ne uzima ni u razmatranje sve što nije studentska inicijativa. Reči – inkluzija, subordinacija, lustracija, koordinacija, mogu da zazvuče kao da su iz neke pesme „Discipline kičme“, kao što mi reče moj kolega, ali te – ne baš „ćirilične“ reči – deo su objašnjenja srpske političke scene.

Može li, dakle, opoziciona koordinacija da se suprotstavi Vučićevoj subordinaciji, ako nema jedinstvenog demokratsko-patriotskog fronta bez programskog cepidlačenja? I gde mora važiti princip neke subordinacije – „demokratske“ – ma koliki oksimoron bila „demokratska subordinacija“.

Tako nekad davno kad sam ja služio vojni rok (JNA) na „moralno-političkoj nastavi“ gde se podučavalo samoupravljanju, nesvrstavanju, Titu, Kardelju, partiji, JNA kao „sedmoj republici“ (SFRJ je inače imala šest zvanično), na pitanje oficira ima li pitanja, jedan vojnik ustane i pita: Ako je samoupravljanje najbitnije u našoj zemlji, zašto ga nema u JNA? Išao je ekspresno na raport.

Da li će studenti na nekom budućem skupu zahtevati da naredni izbori budu za ustavotvornu skupštinu – ili tek oni prvi slobodni posle njih, na kojima lustrirani valjda neće moći da učestvuju? Studenti jesu oslobodili dobar deo Srbije od straha, ali je i Vučić kontraakcijama i relativnom lojalističkom konsolidacijom oslobodio mnoge svoje pristalice od straha. A bilo ga je. I to je njegov veliki uspeh.

Vučić je vremenom zacelio radikalni raskol, zaboravili su jedni drugima teške reči, prihvatili egzodus kadrova iz DS, DSS, SPO, LDP, G17 Plus..., dok ja i danas srećem članove nekadašnje velike DS koji mi pričaju koga je prisluškivao Miki Rakić, ko je šta kome rekao pre mnogo godina.

Dok je još bio aktivan u politici, lider Dveri Boško Obradović stalno je isticao kao svoju prednost da nikad nije bio na vlasti, pa je i nekompromitovan. Dok ga jednom Boris Tadić nije upitao koliko ima godina i koliko je već u politici i rekao mu da s tolikim stažom u politici ne treba da se hvali da nije bio nikad na vlasti.

I o tome treba da misle oni koji još nisu bili na vlasti. Iako je danas realno mnogo teže biti opozicija nego kod Tadića i Koštunice, pa čak i kod Miloševića. ■

ŠTA DONOSI MOL

Predator s kontroverznom taktikom i besprekornom strategijom

Mađarska naftna kompanija najveći je igrač na regionalnom tržištu i tu poziciju ima nameru da zadrži i u budućnosti. U novonastalim okolnostima MOL gradi novu otpornost, traži nove izvore sirove nafte, širi tržište i premešta proizvodni fokus ka petrohemiji

Piše Miša Brkić

Od kraja novembra i početka decembra prošle godine pa sve do pre neki dan Budapest Stock Exchange s velikom naklonošću prati najave o mogućem preslagivanju vlasništva Naftne industrije Srbije i kupoprodajnoj transakciji u kojoj mađarska naftna kompanija MOL kupuje od ruskog Gaspromnjefta 56,15 odsto udela NIS-a. Da tu akviziciju smatraju povoljnom investitori su pokazali povećanom kupovinom akcije MOL-a koja je u posmatranom periodu porasla fantastičnih 20 odsto. Samo 13. i 14. januara, dakle dan pred najavljeni rasplet oko NIS-a (koji se nije dogodio), akcija MOL-a imala je dnevni rast od po dva odsto.

Slučajno li je?

Izgleda da su berzanski igrači „namirisali“ važnost transakcije i tipovali su kao „siguricu“ da MOL menja Gaspromnjeft u vlasničkoj strukturi NIS-a pa su požurili da kupuju akcije mađarske naftne kompanije što joj je 14. janu-

ara obezbedilo tržišnu kapitalizaciju od 9,08 milijardi dolara. Dva meseca ranije, 8. novembra 2024. vrednost kompanije bila je 7,05 milijardi dolara. Skok vrednosti doneo je, za sada, više nego dobru zaradu akcionarima, najpre stranim kompanijama i fondovima koji imaju 27 odsto udela u MOL-u, a zatim državi Mađarskoj (21 odsto), domaćim fondacijama (oko 30 odsto), bankama (oko 12 odsto) i domaćim institucionalnim investitorima (oko 10 odsto).

Napetost između dva najveća suvlasnika - hrvatske države i MOL-a - traje dvadeset godina. Javnost u Hrvatskoj ni danas ne može da oprosti MOL-u zatvaranje rafinerije u Sisku i pretvaranje kompanije INA u trgovačku firmu, a ne tako davno MOL je prošao „toplog zeca“ u sukobu s JANAF-om

Nesumnjivo, MOL je većinskim vlasništvom u srpskoj naftnoj kompaniji učvrstio poziciju lidera na regionalnom tržištu naftnih derivata i svom portfoliju dodao značajnu polugu daljeg rasta i ekspanzije.

U novembarskoj Prezentaciji investitorima nije bilo ni traga akvizicijske ambicije MOL-a prema NIS-u. Kompanija se fokusira na svoje strateške razvojne ciljeve čiji je slogan „Oblikujemo sutrašnjicu“, a ključni stubovi poslovne strategije do 2030. godine jesu sigurnost snabdevanja (naročito izražena posle ruskog napada na Ukrajinu) i diversifikacija od fosilnih goriva (što uključuje usmeravanje proizvodnje ka petrohemikalijama). Za organski rast (dakle, bez akvizicija) MOL Grupa planira da u narednih pet godina u kapitalna ulaganja investira 5,3 milijarde dolara.

Da bi obezbedila sigurnost snabdevanja tržišta naftnim derivatima i povećala fleksibilnost, kompanija je 2022. godine

započela projekat diferencijacije snabdevanja rafinerija sirovom naftom. MOL Grupa je u svojim rafinerijskim postrojenjima u Mađarskoj i Slovačkoj već testirala više od 10 različitih vrsta sirove nafte i samo u 2024. godini preradila „alternativnih“ milion tona. Za tranziciju rafinerija u Bratislavi i Sasalombati (predgrađe Budimpešte) potrebno je investirati 500 miliona dolara, što bi znatno povećalo sposobnost MOL-a da se dalje diversifikuje od ruske sirove nafte tipa Ural.

Kao značajan doprinos povećanju sigurnosti MOL vidi završetak modernizacije Rafinerije INA u Rijeci, što je najveći investicioni projekat u istoriji kompanije INA. Inače, ta rafinerija godinama je razlog stalnih napetosti i sukoba Hrvatske i Mađarske koje su suvlasnici kompanije INA. Radovi na modernizaciji bukvalno su pri kraju, a novost je da lučka i prateća logistika omogućavaju prodaju naftnog koksa, novog proizvoda Rafinerije. Računi-

Šta bi za novo vlasničko partnerstvo i sporazum o kome govori predsednik Srbije značila promena vlasti u Budimpešti, pogotovo ako je aktuelni premijer Viktor Orban bio jedan od idejnih tvoraca rusko-mađarske akvizicije u NIS-u?

ce pokazuju da će portfolio Rafinerije Rijeka biti 14 odsto vredniji i da će biti znatno povećan njen profit.

Što se tiče dotoka sirove nafte, MOL računa da poveća iskorišćenost Jadranskog naftovoda i sa oko 80 odsto sirovine snabdeva potrebe svojih rafinerija ukoliko protok sirove kroz naftovod Družba značajno padne. „Cilj je održati trenutne (rafinerijske) kapacitete sa širim izborom sirove nafte“, poručuje MOL investitorima, iz čega se može zaključiti da ne računaju na nove rafinerijske kapacitete, osim puštanja u rad

modernizovane rafinerije u Rijeci. Kao potvrda zahuktale diversifikacije koristi se i vest da je MOL nedavno naručio značajne količine sirove nafte od američke kompanije Chevron.

Kad je u pitanju prodaja naftnih derivata, MOL planira da zadrži poziciju vodećeg regionalnog distributera/prodavca (sa više od 2.300 benzinskih stanica) tako što će u svakoj državi biti među prve tri kompanije. MOL je prvi na tržištima Mađarske (46 odsto tržišta), Slovačke (47 odsto), Hrvatske (59 odsto) i BiH (13 odsto), druga je kompanija u Češkoj (18 odsto), Srbiji (8 odsto) i Sloveniji (34 odsto), a treća je po tržišnom udelu u Poljskoj (7 odsto), Rumuniji (17 odsto) i Crnoj Gori (12 odsto).

Od 2023. godine velike nade i očekivanja polažu se u „Polyol projekat“ unutar rafinerije MOL Petrochemicals Co Ltd u Tisaujvarosu koji predstavlja veliki korak i prekretnicu u „nizvodnom“ lancu vrednosti prerade nafte.

To je vodeći projekat i najveća investicija u organski rast u istoriji MOL Grupe, a postrojenje će proizvoditi fleksibilne i krute pene, nezasićene poliesterske smole, funkcionalne tečnosti i proizvode za ličnu negu. Planirana vrednost ulaganja je 1,5 milijardi dolara, očekivani profit između 400 i 500 dolara po toni, EBITDA je planirana na više od 150 miliona evra godišnje a pogon će zapošljavati novih 200 radnika.

Ako se svi ovi projekti realizuju, MOL Grupa će 2030. godine ostvariti prihod pre oporezivanja i kamata (EBITDA) od milijardu dolara, povećati prodaju za 183 odsto i duplirati broj kupaca, za jedan odsto povećati skladišne kapacitete u odnosu na 2025. godinu i zaposliti 900 radnika.

Da li za NIS, posle burne i neizvesne godine i dolaska novog suvlasnika, važi ona narodna izreka „kako sam se nada-la, dobro sam se udala“?

Naravno, nepoznanica je (ali nije ključna za NIS) kakav su dil napravili, odnosno kako su trgovali, MOL i Gasprom-njeft i ko je bolje prošao. Što se tiče NIS-a, na prvi pogled ništa se spektakularno nije dogodilo i neće se promeniti, iako se vlast u Beogradu trudi da pokaže kolosalno pozitivne razmere mađarsko-ruske transakcije. NIS je dobio novog većinskog suvlasnika iz nužde i dalje ostaje kompanija koja ima inostranog većinskog vlasnika a taj će se gazda truditi (u skladu s količinom vlasništva) da nemilosrdno upravlja srpskom naft-

Moguće je da MOL bude tvrdi orah od Gaspromnjefta, što će biti velika frustracija za državu Srbiju kao manjinskog vlasnika. Još šokantniji izazov za Srbiju mogao bi da nastane ako MOL, vođen profitnom halapljivošću i tržišnom supremacijom u jednom trenutku zatraži od Srbije da milom, silom ili mitom otkupi njen udeo u NIS-u

nom kompanijom u najboljem vlastitom interesu. Dovoljno je pogledati iskustva hrvatske kompanije INA (o čemu će biti reči nešto kasnije u tekstu). Tu ne treba imati nikakvu dilemu ili neka navodna i emotivna očekivanja.

Činjenica je da ulazak u tako veliki sistem kao što je MOL Grupa donosi novu snagu NIS-u. MOL je vertikalno ali i horizontalno integrisana naftna kompanija koja je odlično pozicionirana na tržištu naftnih derivata u centralnoj i jugoistočnoj Evropi. Za NIS su sada ključne reči snaga i integracija – srpska naftna kompanija postaje deo moćnog sistema koji ima leadersku poziciju u deset država, daleko je odmakao u proizvodnoj tranziciji i uložio veliki kapital u njeno finansiranje i ima plan kako da uveća sve svoje poslovne prednosti u odnosu na konkurenciju.

Posebno je važna prilika koja se ukazala Petrohemiji, kompaniji-članici Naftne industrije Srbije. MOL je ušao

u stratešku diversifikaciju proizvodnog portfolija i mnogo novca investirao u postrojenje za proizvodnju polioila u rafineriji u Tisauvarosu. Ukoliko strateški menadžment MOL-a „vidi budućnost“ u širenju portfolija na petrohemijske proizvode (a vidi ga), utoliko bi pančevačka Petrohemija mogla da računa na novo polipropilensko postrojenje i ozbiljan poslovni, tehnološki i tržišni restart.

Kao ključna slabost nove vlasničke strukture u NIS-u nameće se podređen i pasivan položaj srpske strane koja se ni do sada nije mnogo pitala (osim lojalnog partnerstva i davanja povlastica većinskom vlasniku) i prepuštala je Gaspromnjeftu da određenih ruku kreira sudbinu naftne privrede u Srbiji. U tom kontekstu veoma je značajno kakva će biti sudbina Rafinerije u Pančevu. U njenu modernizaciju Rusi jesu investirali značajna sredstva i ona je u tehnološkom smislu dobro skockano postrojenje, ali to još ne garantuje njenu održivost unutar poslovne strategije MOL-a čija proizvodnja derivata počiva na tri rafinerije (Budimpešta, Bratislava, Rijeka). Nije nebitno pitanje da li MOL posle ulaska u NIS i dalje razmišlja o Lukojlovoj rafineriji u Burgasu kao što je razmišljao pre nego što se odlučio da uđe u NIS. Ili će biti zadovoljan s postrojenjem u Pančevu koje će inkorporirati u svoju proizvodnu grupaciju?

Ima li mesta za paralelu INA-NIS? Odnosno da li je MOL-u značajnije samo srpsko tržište naftnih derivata (koje će snabdevati iz svoje rafinerije pokraj Budimpešte) kao što je bilo hrvatsko tržište, pa će Rafineriju u Pančevu (kao i onu u Rijeci) držati što duže može u *low profile* statusu? Nisu se slučajno hrvatske kolege zlurado šalile kako se riječka Rafinerija duže modernizuje nego što je građena, samo da bi MOL što duže svoju kompaniju INA tretirao kao trgovačko a ne proizvodno preduzeće.

Podatak da MOL zajedno sa INA drži 59 odsto hrvatskog tržišta naftnih derivata fantastičan je izazov toj kompaniji za srpsko tržište. Ako je do sada samostalno držala osam odsto tržišnog udela, kolike li su tek tržišne ambicije MOL-a u sinergiji s NIS-om? I da li će taj poslovni apetit nadjačati nastavak proizvodnje benzina i dizela u Rafineriji Pančevo ili će biti argument za njeno tiho gašenje?

Istina, ministar spoljnih poslova Mađarske Peter Sijarto izjavio je u Beogradu da je Rafinerija nafte u Pančevu od strateškog značaja za MOL i opovrgao priče da MOL kupuje tržište i da ima nameru da zatvori Rafineriju u Pančevu. Problem s ovom izjavom je u tome što je vlada u kojoj sedi Sijarto samo jedan od akcionara MOL-a i nema preovlađujući uticaj na poslovnu politiku kompanije i što je (po aktuelnim anketama javnog mnjenja) verovatno da Sijarto više neće biti ministar posle aprilskih parlamentarnih izbora.

Pretnja koju nosi novo vlasničko partnerstvo u NIS-u, a na koju treba obratiti pažnju, jeste „neformalno“ (neka to bude eufemizam za nezakonito i predatorsko) ponašanje MOL-a koje se svojevremeno u slučaju INA pretvorilo u prvorazredni korupcionaški skandal.

MOL je postao suvlasnik kompanije INA s 25 odsto deonica (plus jedna) koje je 2003. godine kupio za 505 miliona evra da bi posle pet godina dogurao do 47,15 odsto udela i tako postao njen najveći akcionar. Ključni detalj koji je izazvao sumnju u korupciju bio je novi izmenjeni ugovor o međusobnim odnosima deoničara (januar 2009. godine) po kome je MOL-u poklonjena zlatna akcija, odnosno pravo samostalnog upravljanja kompanijom INA. A kao dokaz objavljen je snimak tajnog sastanka hrvatskog premijera Ive Sanadera i šefa MOL-a Žolta Hernadija u elitnom

zagrebačkom restoranu „Marcellino“.

Sud je obojicu osudio zbog primanja odnosno davanja mita od 10 miliona evra. Sanader je dobio šest godina zatvora, a Hernadi dve godine. (Usput, restoran je tako žestoko bojkotovao da je vlasnik bio prinuđen da ga zatvori). Mađarsko tužilaštvo odbilo je zahtev za ispitivanje Hernadija uz obrazloženje da je reč o zaštiti mađarskih nacionalnih interesa, odnosno da bi ugrozilo bezbednost Mađarske.

Napetost između dva najveća suvlasnika – hrvatske države i MOL-a – traje dvadeset godina. Javnost u Hrvatskoj ni danas ne može da oprosti MOL-u zatvaranje rafinerije u Sisku i pretvaranje kompanije INA u trgovačku firmu, a ne tako davno MOL je prošao „toplog zeca“ u sukobu s JANAF-om.

MOL nije ni prvi ni poslednji korporativni predator sklon korupciji. To možda i nije razlog za osudu, ali jeste važna tema za razmišljanje. Naravno, posle razgovora predsednika Srbije s rukovodstvom MOL-a i njegove izjave „o značaju potpisivanja među-

MOL je prvi na tržištima Mađarske (46 odsto tržišta), Slovačke (47 odsto), Hrvatske (59 odsto) i BiH (13 odsto), druga je kompanija u Češkoj (18 odsto), Srbiji (8 odsto) i Sloveniji (34 odsto)

narodnog ugovora između Srbije i Mađarske“. Sprema li se to aktuelna vlast u Srbiji da ponovi grešku vlasti iz 2007. kad je sklopljen i dugo skrivan od javnosti kontroverzni međudržavni sporazum Srbije i Rusije o prodaji NIS-a?

Teško je predvideti kako će se razvijati odnosi suvlasnika NIS-a u budućnosti. Moguće je da MOL bude tvrdi orah od Gaspromnjefta, što će biti velika frustracija za državu Srbiju kao manjinskog vlasnika. Još šokantniji izazov za Srbiju mogao bi da nastane ako MOL, vođen profitnom halapljivošću i tržišnom supremacijom (što mu je zapisano u korporativnom DNK i razvojnim dokumentima), u jednom trenutku zatraži od Srbije da milom, silom ili mitom otkupi njen udeo u NIS-u. Hoćemo li prisustvovati beogradskoj reprizi sastanka u zagrebačkom restoranu „Marcellino“? Za sada zvuči pomalo komično izjava ministra Sijarta da je „matematički“ moguće povećanje udela Srbije u NIS-u.

Novi većinski suvlasnik NIS-a može se smestiti i u širi (pa i politički) kontekst. Najpre, veliku važnost za skladne suvlasničke odnose u NIS-u mogu imati za proleće raspisani parlamentarni izbori u Mađarskoj. Šta bi za novo vlasničko partnerstvo i sporazum o kome govori predsednik Srbije značila promena vlasti u Budimpešti, pogotovo ako je aktuelni premijer Viktor Orban bio jedan od idejnih tvoraca rusko-mađarske akvizicije u NIS-u? Promeni li se na aprilskim izborima vlast u Mađarskoj, pitanje je s koliko će naklonosti nova vlast gledati na Srbiju čiji je predsednik imao aktivnog učešća u Orbanovoj kampanji.

Još šire posmatrano vlasničko partnerstvo u NIS-u otvara i jednu krupnu političko-privrednu temu. Pre tri-četiri godine jedan od najvećih srpskih biznismena mislio je da je s pravom ljut što on i njegove kolege ne mogu ni da „privire“ kao investitori u razne oblasti mađarske ekonomije koja je za njih zaključana teritorija. „A mi smo za njih slobodna ledina, mogu da kupuju šta god požele i da investiraju u šta god hoće a uz dobrodošlicu još dobiju i subvencije naše vlade“, žestio se taj biznismen. U međuvremenu ništa se nije promenilo, Srbija je i dalje nedorasli partner severnom susedu. **N**

ŠTA JE LEGIJA STVARNO ISPRIČAO O UBISTVU ČURUVIJE I SLUŽBI

Nedeljnik objavljuje iskaze Milorada Ulemeka Legije, na zatvorenom suđenju, kao i četvorice pripadnika „zemunskog klana“ čije je svedočenje Apelacioni sud upotrebio u korist okrivljenih – Radomira Markovića, Milana Radonjića, Miroslava Kuraka i Ratka Romića

Piše Milana Milošević

Pravni presedan desio se u slučaju procesa za ubistvo Slavka Čuruvije. Vrhovni sud utvrdio je da je Apelacioni sud bitno povredio odredbe zakona kada je oslobodio optužene za likvidaciju beogradskog novinara i izdavača.

U presudi Vrhovnog suda navodi se da je do bitne povrede zakona u korist optuženih, inače bivših pripadnika Državne bezbednosti, došlo u dva najvažnija segmenta optužnice i tokom samog suđenja.

Najpre, kod svedočenja ključnog svedoka, za kog se u oslobađajućoj presudi Apelacionog veća navodi da na suđenju nije ostao pri datim iskazima, iako se iz zapisnika sa suđenja vidi upravo suprotno – da je ostao pri datim iskazima.

Ista povreda zakona konstatovana je i u vezi sa svedočenjima još četiri svedoka.

Vrhovni sud u svojoj presudi ne navodi imena svedoka, već samo zaštitne inicijale – BB, VV, GG, DD, ĐĐ.

Međutim, na osnovu dostupnih informacija, Nedeljnik otkriva da je reč o svedočenjima Milorada Ulemeka Legije (koji se u presudi navodi kao BB), Aleksandra Simovića (VV), Miloša Simovića (GG), Dejana Milenkovića Bagzija (DD) i Miladina Suvajdzića zvanog Đura Mutavi (ĐĐ).

Apelacioni sud je u obrazloženju pre-

sude naveo da je svedok BB, odnosno Milorad Ulemek Legija, ispitan 8. januara 2014. godine pred Tužilaštvom za organizovani kriminal, ali da sve što je tada izjavio nije ponovio na glavnom pretresu pred okrivljenima, braniocima i sudom.

Time je Legija, kako se navodi u oslobađajućoj presudi Apelacionog suda, uskratilo mogućnost učesnicima u postupku da ga pitaju bilo šta u vezi s činjenicama o kojima se prethodno izjašnjavao, osim kad su u pitanju navodi da će „navigator“ u jednoj akciji hapšenja tokom 2000. godine biti „ovi Radonjini što su ubili Čuruviju“.

KOD SVEDOČENJA KLJUČNOG SVEDOKA, ZA KOG SE U OSLOBAĐAJUĆOJ PRESUDI APELACIONOG VEĆA NAVODI DA NA SUĐENJU NIJE OSTAO PRI DATIM ISKAZIMA, IAKO SE IZ ZAPISNIKA SA SUĐENJA VIDI UPRAVO SUPROTNO – DA JE OSTAO PRI DATIM ISKAZIMA

SIMOVIĆ JE NAVEO I DA LEGIJA NIKADA NIJE POMINJAO DA LI JE I KO TRAŽIO DA SE LIKVIDIRA KURAK, DA JE GOVORIO DA TO MORA DA SE URADI „ZBOG SLUŽBE“

Međutim, Vrhovni sud je utvrdio da je obrazloženje presude Apelacionog suda u suprotnosti sa sadržajem zapisnika o glavnom pretresu pred Specijalnim sudom od 26. septembra 2016. godine i pred Apelacionim sudom od 8. marta 2023. godine.

Legija je, napominje se u zapisniku o njegovom ispitivanju iz 2016, naveo da nema ništa posebno da kaže osim onoga što je izjavio i da nema šta da doda. Shodno tome, izneti navodi u obrazloženju presude Apelacionog suda – da Legija nije ponovio na glavnom pretresu ono što je izjavio pred TOK-om, protivrečni su sadržini zapisnika o ispitivanju Legije pred Specijalnim sudom.

LEGIJA OSTAO PRI ISKAZU I 2023. PRED APELACIONIM SUDOM

Ista situacija se ponovila 2023. godine, kada je Legija na pretresu pred Apelacionim sudom, odgovarajući na pitanja predsednika veća i drugih učesnika u postupku, više puta rekao da nema šta da doda niti oduzme od onoga što je rekao na prošlom svedočenju, kao i da sve što je rekao stoji u zapisniku i da stoji iza toga.

Suprotno tome, u obrazloženju presude Apelacionog suda piše da Legija na glavnom pretresu pred Specijalnim i Apelacionim sudom „nije ostao pri iskazu koji je dao pred TOK-om 08. 01.2014. godine“.

Kada je reč o iskazu Miloša Simovića, koji se u presudi oslovljava sa GG, Apelacioni sud je u obrazloženju presude naveo da on „ne ostaje pri iskazu koji je dao pred TOK“.

Međutim, iz zapisnika o ispitivanju Miloša Simovića pred Specijalnim sudom 2016. proizilazi da je on izjavio da ostaje pri izjavi koju je dao pred TOK-om 2014. i da neće ništa dodavati i oduzimati, dok je njegov brat Aleksandar Simović rekao da ne može da se izjasni da li ostaje pri svom iskazu iz 2014.

Vrhovni sud je naveo da su ove izjave u „znatnoj protivrečnosti“ sa navodima obrazloženja presude Apelacionog suda – da ovi svedoci ne ostaju pri svojim iskazima, datim pred TOK-om 2014. godine.

APELACIJA: „INFORMACIJE ČULI OD NEKOG, ISKAZI SADRŽE RAZLIČITE INFORMACIJE“

U obrazloženju presude Apelacionog suda piše da su se Dejan Milenković Bagzi i Miladin Suvajdžić, svedoci označeni inicijalima DD i ĐĐ, izjašnjavali samo o informacijama koje su čuli od nekog, te da njihovi iskazi sadrže potpuno različite informacije, što je protivrečno sadržini zapisnika o ispitivanju ovih svedoka pred TOK-om iz 2014, kao i zapisnika o glavnom pretresu pred

PO LEGIJINOM MIŠLJENJU, SLAVKO ČURUVIJA JE UBIJEN IZ NEČIJEG LIČNOG INTERESA, TE DA MU NIJE OPROŠTENO ŠTO JE OKRENUO LEĐA CELOM TOM SISTEMU ZA KOJI JE GODINAMA RADIO. SMATRA DA ČURUVIJA NIJE BIO LICE KOJE JE UGROŽAVALO DRŽAVU I DA SU ZATO „I SLUŽBA I JEDINICA ZLOUPOTREBLJENE NA JEDAN NAJSTRAŠNIJI NAČIN“

Specijalnim sudom iz 2016. i 2017, koji su pročitani i na pretresu pred Apelacionim sudom.

Vrhovni sud navodi da protivrečnost proizilazi iz toga što su se Milenković i Suvajdžić detaljno izjašnjavali o činjenicama u vezi sa događajem iz 2002. godine i praćenjem okrivljenog Miroslava Kuraka, kao i činjenicama u vezi sa „likvidacijom“ Kuraka i Romića.

Ovu i ovakvu presudu Apelacionog suda su donele sudije – Vesna Petrović, Nada Hadžiperić, Marko Jocić, Dušanka Đorđević i Dragan Ćesarović.

Nedeljnik objavljuje iskaze Milorada Ulemeka Legije, na zatvorenom suđenju, kao i četvorice pripadnika „zemunskog klana“ čije je svedočenje Apelacioni sud koristio u korist okrivljenih – Radomira Markovića, Milana Radonjića, Miroslava Kuraka i Ratka Romića.

LEGIJINO SVEDOČENJE

U iskazu koji je dao 8. marta 2014. godine, Milorad Ulemek Legija je naveo da je 1999. bio na mestu komandanta Jedinice za specijalnu operaciju Resora državne bezbednosti (JSO RDB).

U martu iste godine, kako piše u iskazu, nalazio se sa Jedinicom na Kosovu i Metohiji zbog tadašnje NATO agresije.

Preko centra veze, 29. i 30. marta, obavешten je da treba da se javi u Beograd načelniku RDB-a Radomiru Markoviću.

Legija je, kako je rekao, do Beograda došao helikopterom i sleteo na Institut bezbednosti na Banjici. Odatle su ga operativci prebacili do sedišta službe u Kneza Miloša.

Tamo je, kako je kazao, u kancelariji Franka Simatovića, pomoćnika načelnika, zatekao Radomira Markovića, načelnika.

Legija je dodao da su se oni iznenadili što je stigao tako brzo, te da su bili prilično ljuti kada im je rekao da je došao helikopterom, jer je time sebe izložio velikom riziku zbog bombardovanja i ratnog stanja.

Tada je izneo svoje viđenje trenutne situacije koja je bila vezana za ratno dejstvo na Kosovu i Metohiji.

Marković je tada pozvao tadašnjeg predsednika države Slobodana Miloševića

vića i izneo mu sve ono što mu je Legija preneo. Pitao ga je da li ima potrebe da sa Legijom dođe kod njega da mu sve referišu, ali mu je Milošević rekao da nema.

Nakon što su prekinuli vezu, nastavili su da pričaju o dešavanjima na KiM. Striktno su mu naglasili da nazad ne sme da se vrati helikopterom, već da ide vozilom.

ZADATAK

Po izlasku iz kancelarije Marković je izašao sa njim u hodnik i pitao ga da li Jedinica može i da li je spremna da izvrši jedan poseban zadatak, kao i da li bi za takav zadatak mogao da izdvoji nekoliko ljudi.

Legija mu je rekao da nije nikakav problem, samo da mu kaže o kakvom zadatku se radi i koliko bi taj zadatak vremenski trajao.

Ukazao je i da su svi borbeno sposobni ljudi na KiM, a da je u Beogradu ostao samo manji broj ljudi iz logistike i drugih pomoćnih službi.

Marković mu je, kako je ispričao, tada rekao da je potrebno da se „ukloni jedno lice koje trenutno svojim neprijateljskim delatnostima ozbiljno ugrožava bezbednost države“.

Legija je pojasnio u iskazu da je termin „ukloniti“ značio u žargonu Službe fizičku eliminaciju, odnosno likvidaciju.

Dodao je da je „s obzirom na to da Jedinica do tada nije nikada dobijala tu vrstu zadataka i da on treba lično da rukovodi tom akcijom“, pitao Markovića koliko bi bilo trajanje tog zadatka.

Marković mu je, kako tvrdi, rekao da će okvirno trajati do 10 dana.

On se zbog toga, kako je dodao, našao u problemu jer nije mogao da dozvoli da Jedinica ostane u ratnim dejstvima bez njegovog prisustva toliko dugo.

Tada su se rastali, a Legija se vratio na KiM u popodnevni satima.

Po povratku, nastavio je dalje da rukovodi borbenim dejstvima na terenu.

Imao je obavezu da se javlja direktno načelniku službe i da mu reportira o svemu što se dešavalo po pitanju gubitaka, ranjavanja, logistike i svega što bi njega, kao načelnika službe, moglo da zanima.

U jednom od tih javljanja, pošto je bio nesiguran kako je načelnik službe prihvatio njegovo odbijanje, odnosno obrazloženje zbog čega nije prihvatio zadatak,

SIMOVIĆ JE NAVEO I DA JE LEGIJA REKAO DA JE KURAK DIREKTN IZVRŠILAC UBISTVA ĆURUVIJE, A DA JE ROMIĆ UČESTVOVAO U NJEGOVOM PRAĆENJU PRE NEGO ŠTO JE UBIJEN

LEGIJA JE NAVEO DA MU MARKOVIĆ NIJE REKAO O KOM SE LICU RADI, VEĆ DA SE ONO BAVI NEPRIJATELJSKIM DELOVANJEM, TE DA NIJE MOGAO DA NASLUTI O KOME JE REČ. DODAO JE I DA NIKOME NIJE REKAO ZA RAZGOVOR SA NAČELNIKOM, JER NIŠTA NIJE BILO SIGURNO I NIJE BILO FORMALNO

tak, Legija je rekao da bi Jedinica mogla prihvatiti zadatak jer je od početka agresije prošlo nekih dvadesetak dana.

Međutim, Legija je dodao u iskazu da mu je načelnik tada rekao preko telefona da je „to završeno“, te da ne treba da brine o tome i da nastavi da vodi računa o svemu onome što mu je posao i zaduženje.

Na kraju tog razgovora rekao mu je nešto što ga je začudilo – „da se postara da pripadnici koji borave na KiM izbegavaju da slušaju radio, gledaju televiziju i da čitaju novine“.

Legija je rekao da mu je to bilo potpuno nelogično, zato što su tamo živeli u divljim uslovima, te nisu ni bili u mogućnosti da slušaju radio ili gledaju televiziju.

„OVI RADONJINI ŠTO SU UBI LI ĆURUVIJU“

Jedinica je, kako je naveo, 1999. i 2000. godine, za razliku od ranijih godina bila veoma aktivno uključena u sva operativna dešavanja koja su se izvršavala po nalogu vrha službe na teritoriji cele Srbije, što ranije nije bio slučaj.

Prema njegovim rečima, nalozi su se davali usmeno, ništa nije bilo u pisanoj formi, s tim da se kada su u pitanju redovni zadaci, nakon njihovog izvršenja pisala službena beleška.

Jedne večeri su ga pozvali u kancelariju Radomira Markovića kako bi mu poverili zadatak da sprovede jedno hapšenje.

Imajući u vidu, piše u iskazu, da su ih u prethodnoj akciji operativci, kojima

je to bio posao, uputili da upadnu u pogrešnu kuću, Legija je pitao Markovića da neće ta situacija da se ponovi. Marković mu je rekao da neće, te da je ovoga puta sve pripremljeno kako treba.

Legija je, zatim, pitao načelnika koji su operativci određeni da ih ovog puta vode.

„Načelnik je na njegovo zaprepašćenje odgovorio 'ova dvojica Radonjinih što su ubili Ćuruviju'... Bio je zatečen ovakvim odgovorom“, piše u sudskom dokumentu u kojem se prenosi Legijino svedočenje.

Posle nekih pet-šest, možda desetak minuta daljeg razgovora koji je bio vezan za taj zadatak, kako je objasnio Ulemek, napustio je kancelariju i izašao u hodnik.

U holu gde je bilo sedište načelstva SDB, zatekao je Ratka Romića i Miroslava Kuraka i tu je shvatio da je zapravo trebalo oni da budu navigatori, odnosno rukovodioci te tadašnje akcije.

Sa njima nije ništa komentarisao, pričali su o neobaveznim stvarima. Posedeo je sa njima još nekih, možda, 15 minuta u neobaveznoj priči i onda je otišao da proveriti ljudstvo koje je čekalo u drugoj zgradi, a koje je bilo određeno za izvršenje toga zadatka.

Posle nekih 45 minuta čekanja, na mobilni telefon se javio Ratko Romić i rekao da se akcija odlaže. Primio je to k znanju i nastavio sa svojim aktivnostima.

TERMIN „UKLANJANJE“

Legija je rekao da sa Markovićem nije imao neki poseban odnos, već čisto profesionalni.

Imao je priliku da se sretne s njim maksimum desetak puta, i to uglavnom u njegovoj kancelariji.

Ocenio je da je Markoviću bilo neprijatno i da ga je ispipavao kako da mu kaže i šta da mu kaže, s obzirom na to da se radilo o terminu „uklanjanje“, a verovatno je bio siguran da Jedinica nikada nije bila uključivana u te operativne zadatke.

U žargonu su ih, napomenuo je, zvali „šumski“, jer su bili po terenu i nikada nisu radili hapšenja, likvidacije, prešretanja ili slično.

Ispričao je i da ga je zahtev načelnika „iznenadio u pozitivnom smislu, jer je to značilo da ima poverenja“.

To obraćanje je Legiji, kako je rekao, imponovalo i doživio je to kao neko priznanje ne samo prema njemu već i prema Jedinici – da mu se vrh službe, vrh države obrati i dodeli jedan takav zadatak.

Legija je naveo da mu Marković nije rekao o kom se licu radi, već da se ono bavi neprijateljskim delovanjem, te da nije mogao da nasluti o kome je reč. Dodao je i da nikome nije rekao za razgovor sa načelnikom, jer ništa nije bilo sigurno i nije bilo formalno.

O tome da li da prihvati zadatak ili ne, nije se konsultovao ni sa kim.

Rekao je da je znao ko je bio Slavko Ćuruvija i da ne zna kada je saznao za njegovo ubistvo, ali da je saznao verovatno iz medija, novina.

Ispričao je da je sticajem okolnosti znao za Ćuruviju jer je ranije držao Agenciju za obezbeđenje – „Alfa tim sekjuriti“.

Ta agencija je, prema njegovim rečima, Ćuruviju jedno vreme davala obezbeđenje, jer je Ćuruvija bio dobar sa čovekom koji je Legiji vodio tu agenciju.

Saznao je da su momci iz njegovog obezbeđenja otpušteni, odnosno da ih je Slavko Ćuruvija otpustio tri meseca pre nego što je ubijen, jer je bio u problemima oko oduzimanja imovine pa je morao da beži za Crnu Goru. Rekao je da zna da je tamo štampao „Evropljanin“ ili „Telegraf“ i da je često putovao.

Dodao je da nije iznenađen činjenicom da je Ćuruvija imao privatno obezbeđenje na dan ubistva, ali da to nije isto obezbeđenje koje ga je čuvalo do tri meseca pre ubistva.

Legija je naveo i da je posle 5. oktobra povezo da je to urađeno „po nalogu službe 100%“ zato što je kasnije bio uključen u neke likvidacije. Ali, do 5. oktobra, dok te pri-

**PO IZLASKU IZ KANCELARIJE
MARKOVIĆ JE IZAŠAO SA NJIM U
HODNIK I PITAO GA DA LI JEDINICA
MOŽE I DA LI JE SPREMNA DA
IZVRŠI JEDAN POSEBAN ZADATAK,
KAO I DA LI BI ZA TAKAV ZADATAK
MOGAO DA IZDVOJI NEKOLIKO
LJUDI. LEGIJA MU JE REKAO
DA NIJE NIKAKAV PROBLEM,
SAMO DA MU KAŽE O KAKVOM
ZADATKU SE RADI I KOLIKO BI TAJ
ZADATAK VREMENSKI TRAJAO**

če nisu izašle na videlo, nije o tome razmišljao.

KURAKA I ROMIĆA POZNAVAO ODRANIJE

Napomenuo je da Kuraka i Romića poznaje odranije i da je Romića dosta dobro poznao. Romića je upoznao čim je došao u Službu, upoznali su se u hodnicima. Kasnije su radili dosta operativnih stvari, pogotovo kad su počela dešavanja na Kosovu, znači od 1997. godine.

Rekao je i da je Romić dosta puta bio navigator Jedinice kad su se radile akcije pre rata na suzbijanju pojave terorizma i OVK.

Legija je rekao da je poznao i Kuraka, ali ne zna koliko je on radio u Službi. U iskazu je izneo saznanje da je Kurak, navodno, izvršio jedno ubistvo 90-ih godina na Dorćolu i da je tada „povučen zvanično iz Službe, a zapravo je ostao na vezi sa Službom do samoga kraja – do 5. oktobra“.

Naveo je da se s njim zna kako kolegijalno, tako i privatno. Kurak je držao neke klubove u Beogradu, pa su se tako

sretali – što po restoranima, što po nekim klubovima.

Ukazao je i da su imali zajedničke prijatelje, da su jednom sticajem okolnosti letovali zajedno, odnosno da su se našli na istom mestu 1997. godine u avgustu. Njihov odnos je, kako je opisao, poznančki ali ne i prijateljski.

Markovićevo „Ovi Radonjini što su ubili Ćuruviju“ shvatio je kao uvlačenje u priču još dublje u smislu „sad znaš i to“.

Rekao je da „zna da je ta informacija tačna“, s obzirom na to da je znao kako sve funkcioniše u službi – ceo taj niz koji su radili do samog ubistva, kad se preki-da veza i to jedno parče koje nedostaje na komunikaciji, da je njemu sve jasno i da mu za to ne treba zvanična potvrda.

ZAHTEV ZA UBISTVO KURAKA

Ispričao je da je 2002. godine njemu Radomir Marković, koji je tada bio isfrustriran zbog toga što su mnogi na slobodi a on u zatvoru, „poslao zahtev da se organizuje ubistvo Miroslava Kuraka“.

Prema Legijinom iskazu, „Marković mu je rekao da treba da se ubije Kurak zato što je on velika pretnja za sve i ako se to ne uradi, onda će Rade da kaže sve za neke druge stvari“.

Legija je naveo da je to prihvatio i da je Dušana Spasojevića „izgasirao“ u vezi sa Kurakom, jer je smatrao da će to biti najbrže i najlakše urađeno preko njega.

Spasojeviću je rekao da ga je Kurak pljuvao u jednom kazinu – da je rekao da je seljak iz Gajtana.

Spasojevića je to naljutilo i odmah je izdao nalog svojim, kako kaže Legija, „pitbulovima“ da se to završi.

Jednom prilikom su Spasojevićevi zbog likvidacije pratili Kuraka, ali ih je on primetio i počeo da im beži, pa su odustali.

Ubrzo su posle toga Kurak i Romić došli kod Legije kući. Posle je odlučio da se to zaustavi i rekao Spasojeviću da je to u vezi s Kurakom i Romićem možda bila lažna informacija.

Oni su, zatim, kako je naveo, odustali od njegove likvidacije.

Milorad Ulemek Legija je ispričao da je motiv za njegovo svedočenje jednostavan, da je danas 10-15 godina stariji, ozbiljniji i iskusniji, da je 10 godina proveo u samici, da je imao dovoljno vre-

Сходно изнетом, по ставу Врховног суда, на описани начин, учињена је битна повреда одредаба кривичног поступка из члана 438. став 2. тачка 2) ЗКП, обзиром да није могуће испитати законитост и правилност другостепене пресуде у погледу одлучних чињеница које произлазе из исказа сведока ББ, јер постоји знатна противречност између онога што се о одлучним чињеницама које су предмет доказивања наводи у разлозима пресуде о садржини записника о исказима сведока ББ датим у поступку у вези са догађајима из 1999, 2000. и 2002. године и самих тих записника.

Исту повреду закона другостепени суд је учинио и приликом оцене исказа сведока ВВ, ГГ, ДД и ЂЂ, у односу на радње које су предузимали у припреми реализације налога који су добили од ЕЕ, као и догађајима који су претходили тим радњама, о којима су се детаљно изјашњавали у својим исказима пред замеником тужиоца за организовани криминал и на главном претресу пред првостепеним судом.

mena da analizira sve što se dešavalo i da nema nikakav lični interes.

Po njegovom mišljenju, Slavko Čuruvija je ubijen iz nečijeg ličnog interesa, te da mu nije oprosteno što je okrenuo leđa celom tom sistemu za koji je godinama radio. Smatra da Čuruvija nije bio lice koje je ugrožavalo državu i da su zato i Služba i Jedinica zloupotrebile na jedan najstrašniji način.

SVEDOČENJE MILOŠA SIMOVIĆA

Miloš Simović, pripadnik „zemunskog klana“, inače pravosnažno osuđen za učešće u ubistvu Zorana Đinđića, u svom iskazu, koji je dao 10. januara 2014. godine, rekao je da je za okolnosti ubistva Slavka Čuruvije prvi put čuo od Legije u prvoj polovini 2000. godine. On je dodao da je tada preko Legije uspostavljen kontakt sa DB, i tada je iz razgovora Legije i Spasojevića saznao da se planira ubistvo Vuka Draškovića u Budvi i lica sa prezimenom Stambolić, kao i Radeta Markovića i još dvojice NN lica, čija su ubistva tražili „ovi“ za čiji identitet nije smeo da pita.

Tada je, kako tvrdi, od Legije saznao da je DB ubila Čuruviju, navodno „po naredbi Radeta Markovića“. Tim razgovorima, kojih je bilo više, pored njega, Legije i Spasojevića, prisustvovali su i, kako je rekao, „Mile Luković i Aleksandar Pažin“.

Naveo je da je 2002. godine u oktobru, kada se vratio iz Novog Sada sa koncerta Gorana Bregovića u klubu „Bombaj“, koji je bio u vlasništvu Džeja Ramadanovskog, čuo da je „Miki Kurak učestvovao u ubistvu Čuruvije“.

Za to je saznao tako što ga je Legija, nakon što su seli u separe kome su u jednom momentu prišle dva momka, čekajući Legijino obezbeđenje da im odobri prilazak, upoznao sa njima, a kada su otišli rekao mu „zapamti ih dobro, oni su uradili Čurku, treba da se počiste, ne sme da bude greške“.

Nakon toga je sa zadatkom da se ubijaju Romić i Kurak upoznao Vladimira Milisavljevića i svog brata Aleksandra.

Par dana kasnije je na mestu koje su zvali „Krilca“, koje se nalazi na Novom Beogradu, imao razgovor sa Legijom, kome su prisustvovali i Spasojević, Luković i njegov brat Aleksandar.

Tada je Legija ispričao ko su Kurak i Romić, odnosno da je Kurak radio u DB,

LEGIJA JE REKAO DA JE POZNAVAO I KURAKA, ALI NE ZNA KOLIKO JE ON RADIO U SLUŽBI. U ISKAZU JE IZNEO SAZNAJNE DA JE KURAK, NAVODNO, IZVRŠIO JEDNO UBISTVO 90-IH GODINA NA DORČOLU I DA JE TADA „POVUČEN ZVANIČNO IZ SLUŽBE, A ZAPRAVO JE OSTAO NA VEZI SA SLUŽBOM DO SAMOGA KRAJA – DO 5. OKTOBRA“

a za Romića da još uvek tamo radi.

Simović je napomenuo i da je Legija rekao da su oni „ubistvo Čuruvije izvršili po nalogu Radeta Markovića“, da su prilikom ubistva imali vozača, a da je praćenje i ostalu logistiku radila Služba.

Miloš Simović je naveo i da se ne seća da li je Legija rekao ko je od njih dvojice pucao ili da su pucala obojica, kao ni da su radili u DB kada su ubili Čuruviju.

Ispričao je i da im je Legija rekao da je Kurak prioritet za likvidaciju, jer će Romića lakše da nađu, a da, ukoliko budu zajedno u momentu pogodnom za likvidaciju, da ih treba obojicu likvidirati.

PRAĆENJE KURAKA

Legija je, prema njegovim rečima, za Kuraka rekao da se radi o opasnom čoveku, obazrivom kao „lisica“, koji je „jedan od najboljih strelaca u državi“. Napomenuo je da su odmah započeli sa Kurakovim praćenjem kojim su ustanovili da se mnogo kretao i pričao po gradu, te da je imao lično obezbeđenje.

Praćenje su, kako je ispričao, obično započinjali od fudbalskog terena – balona u blizini Zvezdara teatra koji je navodno u vlasništvu Ratka Romića.

U praćenju Kuraka pored njega učestvovali su njegov brat Aleksandar, Vladimir Milisavljević, Milan Jurišić, Dušan Krsmanović, moguće i Bagzi, ali su samo njegov brat Aleksandar i on znali pravi razlog zbog čega prate Kuraka, što je bilo uobičajeno kada se pripremaju likvidacije.

Dodao je da osim njega, njegovog brata Aleksandra, Spasojevića i Lukovića ostali članovi grupe uglavnom nisu znali zbog čega se neka osoba prati ili likvidira. Kuraka su pratili oko 10-15 dana.

Njegovu likvidaciju, kako je ispričao, trebalo je da izvrše on i Vladimir Milisavljević, ali nisu stigli da izvezu „borbeni auto“, jer su ga prilikom praćenja

prema Kotežu ili Borči redovno gubili iz vida, zbog toga što je Kurakovo obezbeđenje koje se vozilo u automobilu marke „opel vektra“ bordo boje zaostajalo, te nisu mogli neprimetno da prođu.

SVEDOČENJE ALEKSANDRA SIMOVIĆA

Milošev brat Aleksandar Simović, tada osuđen za ubistvo premijera Zorana Đinđića, ispričao je u iskazu, od 10. januara 2014, da je za okolnosti ubistva Slavka Čuruvije prvi put čuo nakon povratka sa koncerta Gorana Bregovića u Novom Sadu, u klubu „Bombaj“ u Beogradu, gde je „sedeo u društvu svog brata Miloša, Legije, Svetlane Ražnatović i Milana Jurišića“.

Simović je ispričao da je primetio da se Legija u jednom momentu približio njegovom bratu Milošu i gotovo šapćući rekao da obrati pažnju na dva čoveka koji će im prići, da je „onaj koji se bude prvi rukovao sa Legijom – Miki Kurak“ i da je on, navodno „ubio Slavka Čuruviju“.

Naveo je da je razgovor između njegovog brata i Legije nejasno čuo, ali mu je brat preneo detalje razgovora sa Legijom u prisustvu Legije koji je potvrdio njegovu sadržinu. Ukazao je da zbog buke ostali nisu mogli da čuju njihov razgovor.

On je takođe rekao da je u prvoj polovini 2002. u mestu zvanom „Krilca“ održan sastanak na kome su bili Dušan Spasojević, Mile Luković, Legija, njegov brat Miloš i on.

U jednom trenutku, usred sastanka, Legija je rekao da treba da „rade“ Miki Kuraka – „da je on opasnost za državu, jer je lično likvidirao Čuruviju“, da se radi o „opasnom čoveku, jednom od najboljih strelaca u državi“, da se stalno kreće uz pratnju i vozi džip, kao i da ga prate ljudi u „opelu“.

Prema njegovim rečima, Legija nije naveo zbog čega Kurak mora da se ubije, ali je rekao da to mora da se uradi što pre i da, ukoliko se desi da u momentu likvidacije bude i Romić, da treba likvidirati i njega.

Simović je naveo i da je Legija rekao da je Kurak direktni izvršilac ubistva Čuruvije, a da je Romić učestvovao u njegovom praćenju pre nego što je ubijen.

Praćenje Kuraka, kako je rekao, započinjali su kod balona u blizini Zvezdara teatra. Pratili su ga po celom gradu.

Uglavnom se kretao kod hotela „Metropol“, diskoteke „Sinema“ i hotela „Jugoslavija“, u kome je Kurak, navodno, imao kafić „Gral“.

Često je odlazio, naveo je Simović, u neku zgradu u ulici koja se nalazi pored ulice 29. novembra, prema Luci Beograd. Često je išao u Borču, gde su ga uglavnom gubili, jer nisu smeli da ga dalje prate da ih ne bi uočio, pošto je Kurak bio veoma obazriv.

Ukazao je da je „vozio strahovito brzo, prolazio kroz crvena svetla, naglo kočio“, te da ga je bilo teško pratiti. U praćenju su učestvovali, pored njega i njegovog brata Miloša, još i Vladimir Milisavljević, Bagzi, a moguće i Milan Jurišić i Krsmanović.

„SPASOJEVIĆ REKAO DA IZA UBISTVA ČURUVIJE STOJI PORODICA MILOŠEVIĆ“

Kuraka su pratili oko mesec, mesec i po dana. U nekom periodu vidali su samo Romića.

Nakon toga su prestali sa praćenjem jer je Dušan Spasojević rekao da imaju važnije stvari koje su vezane za „Natašu Kandić i Ljubišu Buhu“.

Simović je naveo i da Legija nikada nije pominjao da li je i ko tražio da se likvidira Kurak, da je govorio da to mora da se uradi „zbog Službe“.

Legija je, kako je Simović ispričao, govorio da je Čuruvija ubijen iz „državnih razloga“ i „nikada nije rekao ko je naredio njegovo ubistvo“, da li je još neko učestvovao u tome i kako je ubijen.

Aleksandar Simović je ispričao da je jednom prilikom Dušan Spasojević rekao da „iza ubistva Čuruvije stoji porodica predsednika Miloševića“ zbog nekih članaka koje je Čuruvija pisao o njima i da ne zna da li je on imao direktna saznanja o tome ili je izneo samo svoja mišljenja.

SVEDOČENJE DEJANA MILENKOVIĆA BAGZIJA

Bivši pripadnik „zemunskog klana“ i svedok-saradnik u procesu za ubistvo Đinđića, Dejan Milenković Bagzi je u svom iskazu, koji je dao u Tužilaštvu za organizovani kriminal 31. januara 2014. godine, naveo da je „Legija naredio Dušanu Spasojeviću da se ubiju Miroslav Kurak i Ratko Romić“.

Milenković je dodao da im Legija tom prilikom nije rekao razlog, ali da su kasnije, kada se od toga odustalo, od Dušana saznali da mu je „Legija rekao da su ubili Čuruviju“.

On je dodao da su, kao i kod svakog ubistva, tačno unapred znali ko ima koji zadatak i kako da se rasporede, gde ih mogu naći, gde izlaze... Za Kuraka i Romića je rekao da su „znali“ da imaju balon za fudbal u Ulici Milana Rakića, koja vozila voze, pa su se skupili i organizovali njihovo praćenje.

Milenković je rekao da je bio sa Milošem Simovićem parkiran kod 29. novembra na kružnom toku gde se autobusi okreću, te da su videli Kuraka i da su krenuli za njim prema Pančevačkom mostu. Kod Borče im je pobjegao i tu su odustali od njegovog praćenja, a Dušan im je rekao da i dalje nastave sa pratnjom Kuraka i da će videti sa Legijom šta dalje.

Posle toga, kako je ispričao, Dušan Spasojević ih je zvao i rekao da je Legija rekao da odustanu od daljeg praćenja, da ne treba da ih ubiju za sada i da će da naprave sastanak.

Bagzi je ispričao da je u Šilerovu došao i Legijin kum – Srđan Mijailović zvani Francuz – i preneo poruku da Miki Kurak i Romić traže sastanak sa Legijom i da nema potrebe da ih jure.

Nakon toga, kako je Milenković naveo, Legija je rekao da se odustane od tog ubistva.

Ispričao je i da je prisustvovao raspravi između Legije i pokojnog Dušana – kada je „Legija prekorio Dušana zato što je davao informacije Šešelju da su Miki Kurak i Romić ubili Slavka Čuruviju“ i da mu to nije pametno, kao i da je Šešelj rekao da ima informacije od Laufera, a da su to u stvari bile informacije od Dušana Spasojevića.

Prema Milenkovićevim rečima, sve se to dešava u drugoj polovini 2002. godine, u Šilerovoj ulici, u kući pokojnog Dušana Spasojevića i Mileta Lukovića Kuma, te da su bili prisutni Miloš Simović, Aleksandar Simović, Dušan Krsmanović i Vladimir Milosavljević.

Milenković je ispričao da je bio na koncertu Gorana Bregovića u Novom Sadu sa „Legijom, pokojnim Dušanom Spasojevićem i Miletom Lukovićem, Milošem Simovićem, Vladimirom Milosavljevićem, Acom i Svetlanom Ražnatović“.

Pre koncerta, kako je rekao, bili su u nekom restoranu jer je Neša Opačić slavio rođendan njegove supruge, a posle koncerta vratili su se u Beograd.

Milenković je rekao i da smatra da je Kurak primetio da ga prate čim je tražio sastanak sa Legijom.

Naveo je da je sada prvi put dao ovakvu izjavu, jer ga niko nije pitao i nije bilo predmet postupka za ubistvo premijera Đinđića, tako da nije ni pričao o tome dalje.

SVEDOČENJE MILADINA SUVAJDŽIĆA

Drugi svedok-saradnik u procesu za ubistvo Zorana Đinđića i bivši član „zemunskog klana“, Miladin Suvajdžić zvani Dura Mutavi, rekao je u iskazu koji je dao u Tužilaštvu za organizovani kriminal 6. februara 2014. godine, da je u maju 2002. godine saznao da je „Dušanu Spasojeviću Legija naložio da se ubiju Kurak i Romić, jer su oni ubili novinara Čuruviju“.

Prema njegovim rečima, tada se nalazio u jednoj od tri Dušanove kuće u Šilerovoj ulici.

Na jesen iste godine, kako je rekao, čuo je i od Miloša Simovića. Napomenuo je i da je kasnije ta akcija stopirana i da je u njoj trebalo da učestvuju Miloš i Aleksandar Simović, Bagzi, Jura i Dule Krsmanović.

Suvajdžić je ispričao da mu je rečeno da je „Čuruvija špijun i da je dobio šta je zaslužio“.

Rekao je da je Dušan Spasojević to saznao od Legije. Naveo je da je on bio zadužen za nabavku neupadljivih malih vozila, tablica, mobilnih telefona, ali da nije učestvovao u samoj akciji, kao i da je kasnije saznao da je ta akcija stopirana.

Rekao je da je vozila predavao Simoviću, a da su u akciji učestvovali Aca Simović, Miša Simović, Bagzi, Jurišić i Dule Krsmanović. Napomenuo je i da je njihovoj pratnji pobjegao Kurak.

Nije poznavao Kuraka i Romića.

Suvajdžić je rekao da je tokom akcije „Sablja“ ispitivan u policiji o svim nerešenim ubistvima i da je na pitanje o Čuruviji, rekao da je „Dušanu Legija naložio da se ubiju Kurak i Romić“.

Suvajdžić je naveo i da je znao da je Romić aktivni pripadnik RDB, kao i da je u toku „Sablje“ uhapšen i da su ga najviše ispitivali od strane UBPOK-a 22. marta. **N**

AU ŠTO JE ŠKOLA KRATKA

Šta sve predviđaju najavljene velike izmene u školstvu za osnovne i srednje škole?

Piše Ana Mitić

A da li će stvarno da skrate čas na 30 minuta? Pitaju deca, pitaju roditelji jer je to pitanje koje sve zanima na početku drugog polugođa ove školske godine u koje ulazimo sa još nekim potencijalnim novinama za osnovne i srednje škole kao što je zabrana mobilnih telefona.

Najčešće se spominju četiri bitne promene, a sigurno su ove dve najzanimljivije – od toga kako će to da funkcioniše u praksi i kako će na njih reagovati deca – pa na kraju i da li će biti usvojene i stvarno zaživeti.

ZABRANA MOBILNIH TELEFONA

Institucija Zaštitnika građana je završila predlog zakona kojim bi se zabranila upotreba mobilnih telefona, a pre nego što se sa tim zakonom, čiji detalji još nisu poznati, izađe u javnost, dali su priliku mladima da iznesu svoje mišljenje o tome.

U anketi koja je rađena interno među decom, ona nisu protiv zabrane nego je samo pitanje da li da ona bude delimična, da se njima dozvoli da komuniciraju između sebe i naravno sa svojim roditeljima tokom odmora, rekao je ministar prosvete Dejan Vuk Stanković.

Njave koje do nas dopiru putem medija krenule su u dobrom smeru: ne treba mnogo mudrosti da shvatimo kako su i koliko štete našoj deci naneli mobilni telefoni, kaže Mirjana Gašić, profesor srpskog jezika i književnosti i portparol Unije sindikata prosvetnih radnika Srbije.

„Pozivali smo nadležne još pre nekoliko godina, kada su u javnost dospeli snimci o elektronskom nasilju u školama, da se sistemskim uredbama zabrani upotreba mobilnih uređaja za vreme časova. Od, u početku, korisnih elek-

Umesto redukovanja trajanja časova neophodno je smanjiti broj učenika na maksimalno 20 učenika po odeljenju, a paralelno sa tim i uvesti svođenje uspeha učenika na prosečnu, a ne zaključnu ocenu

Mirjana Gašić, profesor srpskog jezika i književnosti i portparol Unije sindikata prosvetnih radnika Srbije

tronskih uređaja, vrlo brzo su postali sredstvo za neovlašćeno snimanje i nedozvoljeno deljenje fotografija, snimaka i ostalog sadržaja. Svi mi danas živimo u svetu u kom važe pravila rivalitija iz 'Velikog brata', pa je nužno školi dati autonomiju da iz sveta konstantnog monitoringa izađe kao jedina sigurna zona.“

Ipak, treba pojasniti situaciju na terenu, dodaje, jer je do sada školama bilo omogućeno da sopstvenim pravilnicima same uređuju upotrebu mobilnih uređaja u svojim ustanovama, pa, ako Ministarstvo sada želi da zaista sistemski uredi ovo pitanje, trebalo bi da donese jasnu i preciznu zakonsku regulativu koja ne dovodi u nedoumicu ni zaposlene, ni roditelje, ni učenike.

Neke škole već imaju kutije u kojima učenici ostavljaju telefone tokom časa.

Šta bi stavljanje zabrane u okvir zakona moglo doneti? Da li bi moglo praviti razdor i probleme na relaciji roditelj-dete-škola? Da li to može nekome da stvori kontraefekat – anksioznost ili manjak osećaja sigurnosti, ali sa druge strane smanji vršnjačko nasilje s obzirom na to da se prebacilo u digitalnu sferu?

Pitanje više nije da li treba deci dati mobilni jer to jeste deo tehnološkog napretka, nego kada ga dati i kako postaviti granice, a zabrana korišćenja mobilnih telefona u školi jeste deo priče o granicama, kaže Olga Borovnica, dečji psiholog.

„Deca, a i mladi, shodno principima biološkog razvoja, nisu u stanju da kontrolišu svoje impulse u istoj meri kao i odrasli. Samokontrola je veština koja se stiče učenjem ali i

razvojem frontalnih regija koje su zadužene za ovu funkciju i koje završavaju svoj razvoj tek oko 25. godine. Uzevši ovo u obzir jako je važno da odrasli budu ti koji će pomoći deci da se zaustave kada treba, da bolje isplaniraju svoje vreme, da razumeju i smire svoje emocije, da spoljašnja kontrola bude prisutna dok se u potpunosti ne razvije unutrašnja kontrola.“

Dokazano je, podseća ona, da skrolovanje, lajkovi i permanentna izloženost novinama u igricama i na društvenim mrežama utiču na porast nivoa dopamina i dovode do anticipacije osećaja zadovoljstva, tako da naše telo kasnije samo dodatno traži „svoju dozu“. Dajući detetu slobodu da koristi telefon koliko hoće dajemo mu preveliku moć, a samim tim i rizik da uđe u začarani krug stalne potražnje za dopaminom, koji kasnije ne donosi zadovoljstvo već samo razdražljivost. Preveliki ulog za dete koje nije dovoljno zrelo da uspostavi kontrolu i kočnicu nad svojim impulsima.

„Gledajući ovaj kontekst, zabrana mobilnih telefona u toku časa jeste dobar predlog jer se ne ostavlja deci izbor da li će ili neće pogledati feed ili story, jer i mi odrasli znamo koliko je teško odoljeti 'samo jednom pogledu', već im se pomaže u domenu kontrole. Gledano sa ove strane, nije u pitanju zabrana već pomoć u fokusiranju na aktivnost na času, samostalno razmišljanje i uključenost u grupnu dinamiku. Sistemsko rešenje jeste svakako bolje od očekivanja da svaki nastavnik proverava da li su deca koristila mobilni na kontrolnom ili ne, a deca se lakše navikavaju kada postoji doslednost u primeni istog pravila“, zaključuje Olga Borovnica.

ČAS OD 30 MINUTA

O mogućem skraćivanju časova u srpskim školama počelo je da se govori početkom decembra, kada je to prvo nagovestio predsednik Srbije Aleksandar Vučić:

„Da budu koncentrisanija deca, da bude veća pažnja, jer malo ko može da održi koncentraciju 45 minuta.“

Pa je ministar prosvete Dejan Vuk Stanković izjavio prošle nedelje da se „glasno razmišlja“ o skraćivanju časova sa 45 minuta na 30, a kao jedan od razloga što se razmišlja o ovoj meri naveo „fenomen difuzne pažnje“.

Na pitanje kako bi to psihološki mo-

glo da utiče na decu, da li je novim generacijama čak prikladnije da čas traje kraće ili dužina časa nema veze sa držanjem pažnje, dečji psiholog Olga Borovnica odgovara da skraćivanje časova deluje kao vrlo ozbiljan poduhvat, a evo i zašto:

„Za početak obim gradiva i način prezentovanja lekcije je predodređen za vremenski interval od 45 minuta i ovaj raspored je zastupljen u većini država Evrope i sveta. Prezentovati određenu lekciju za kraće vreme zahteva pored nove organizacije gradiva i veštinu, jer svi znamo koliko je teško napraviti sažetak, izdvojiti bitno od nebitnog i optimalno iskoristiti vreme.“

Pre razmišljanja o skraćivanju časova mislim da je važno i napraviti selekciju gradiva, jer problem se samo usložnjava ako obim gradiva ostaje isti a vreme za učenje gradiva uz pomoć nastavnika postaje manje.“

Zabrana mobilnih telefona u toku časa jeste dobar predlog jer se ne ostavlja deci izbor da li će ili neće pogledati feed ili story, jer i mi odrasli znamo koliko je teško odoljeti 'samo jednom pogledu', već im se pomaže u domenu kontrole. Gledano sa ove strane, nije u pitanju zabrana već pomoć u fokusiranju na aktivnost na času

Olga Borovnica, dečji psiholog

Odluku o skraćivanju časova ne treba donositi stihijski, ona ne treba da predstavlja samo predlog koji treba izglasati u Skupštini, ne treba da bude olakšica ili kratkoročna pomoć prosvetnom sistemu i/ili učenicima, već deo šireg promišljanja o razlozima za i protiv, zajedno sa konsultacijama sa prosvetnim radnicima, psiholozima i pedagogima koji se bave psihologijom učenja, stručnjacima koji su u drugim zemljama imali iskustva sa modelom kraćih časova, kaže Olga Borovnica.

„Koristiti kao argument kraću pažnju dece deluje kao ukazivanje na neki simptom i pokušaj ublažavanja tegoba (kao septoleta za grlo kada imamo bolove u grlu) a ne bavljenje uzrokom problema i rešavanje (uzimanje na primer brisa grla pa u odnosu na to određiva-

nje terapije). Činjenica jeste da je porast dijagnoza poremećaja pažnje, ali praksa nam pokazuje i da mnoga deca imaju ponašanje koje liči na poremećaj pažnje ali ne ispunjavaju kriterijume za dijagnozu, i da se više radi o teškoćama u usmeravanju pažnje u nedovoljno strukturisanoj situaciji. Svakako i za decu koja imaju dijagnozu rešenje nije u ukidanju aktivnosti nego u planiranju procesa.“

Problem u suštini nije nikada samo u trajanju časa, dodaje, nego u tome koliko je učenik aktivan na času i koliko je angažovan. Ako je čas dobro organizovan, podeljen na celine gde posle 15-20 minuta (koliko znamo da traje aktivna pažnja) postoji pauza, ako predavanje nije samo frontalno nego interaktivno, ako postoji kognitivni izazov, svaki učenik koji nema dijagnostikovani problem sa pažnjom i/ili hiperaktivnošću moći će da prati nastavu.

Rekli bismo da je time zapravo skrenuta pažnja na vrlo krupan problem koji naša deca poslednjih godina imaju – na apsolutno poremećenu pažnju. Ali, tu moramo biti vrlo obazrivi, jer različiti segmenti obrazovanja ne smeju biti podvrgnuti istoj reformi, objašnjava Mirjana Gašić iz Unije sindikata prosvetnih radnika.

„U nižim razredima osnovne škole učenici svakako dnevno imaju četiri do pet časova, od čega su dva umetničke ili vaspitne prirode. Preostali časovi maternjeg jezika, matematike i dodatnog jezika ili predmeta koji usmerava ka prirodnim i društvenim naukama, oni su predmeti oko kojih se učenici najviše angažuju, te je posebnu pažnju potrebno na njih usmeriti.“

„Sa druge strane, najviše poteškoća u radu uočavaju kolege koje rade u višim razredima osnovnih škola. Trka za nastavnim jedinicama, sa zakonskim propisima koji zahtevaju previše aktivnosti u četrdesetočasovnoj radnoj nedelji i pritisak sa svih strana da se učenici ocenjuju i formativnim i sumativnim ocenama na kraju rezultiraju potpunim haosom.“

Zato je, kaže, umesto redukovanja trajanja časova – neophodno smanjiti broj učenika na maksimalno 20 učenika po odeljenju, a paralelno sa tim i uvesti svođenje uspeha učenika na prosečnu, a ne zaključnu ocenu.

„Ovim reformama dobili bismo mnogo kvalitetniji rad i jasniju sliku o stvarnom postignuću učenika tokom školske godine. Paralelno sa tim eliminisali bi se i pritisci mesec dana pred kraj školske godine da se učeniku 'popravi samo jedna ocena, ili dve – za prosek'. Neretko je to, zapravo, kalkulacija i 'nameštanje' uspeha koji apsolutno nije realan“, pojašnjava Mirjana Gašić.

Ministar prosvete je rekao da će saslušati različite argumente za i protiv, posle čega ide praktični deo koji podrazumeva institucionalnu reorganizaciju rasporeda časova, alokacije nastavnog kadra i možda prijem novih ljudi, jer će biti više časova, i da će možda krenuti sa nekim pilot-programom.

LAKŠI RANČEVI I KNJIGE

Neka „skraćivanja“ i izmene trebalo bi da pretrpi i nastavni program, pa samim tim i udžbenici. Prema najnovijem Nacrtu zakona i izmenama i dopunama Zakona o udžbenicima, maksimalna težina svih udžbenika koji se koriste u jednoj školskoj godini iznosila bi do tri kilograma za učenike od prvog do četvrtog razreda, četiri kilograma za petake i šestake, i pet kilograma za učenike sedmog i osmog razreda.

Predloženi Nacrt zakona predviđa uvođenje novog člana – 34b, kojim se prvi put definiše najveća dozvoljena masa udžbenika po predmetu, ali samo za učenike osnovnih škola.

Kako su najavili iz Ministarstva pro-

Udžbenici za predmete: srpski jezik, srpski jezik i književnost, svet oko nas, priroda i društvo, istorija, geografija, muzička kultura i likovna kultura, za učenike osnovnog obrazovanja i vaspitanja koji nastavu pohađaju na srpskom jeziku, smatraju se udžbenicima od nacionalnog značaja, navodi se u Predlogu zakona o izmenama i dopunama zakona o udžbenicima

svete, dve ključne novine odnose se upravo na uspostavljanje sistemskih mehanizama koji bi kontrolisali cenu, kao i fizičku masu udžbenika sa ciljem zaštite ekonomskih i zdravstvenih interesa osnovaca.

„Nije bez značaja ni pitanje – koji će izdavač štampati udžbenike“, kaže Mirjana Gašić, ako se setimo davnih vremena kada su i Novosađani i Piroćanci imali iste udžbenike, a da danas na tržištu postoji desetak izdavača – vidimo da se ovde pod izgovorom ukidanja monopola zapravo pokazuje koliko udžbenici koji se menjaju svake dve godine zapravo donose prihode izdavačkim kućama.

„Udžbenik koji su nekada koristili učenici i koji se prenosio sa generacije na generaciju bio je štampan na običnom, jeftinom papiru koji je uprkos tome odolevao godinama habanju. Knjiga nije bila teška. Danas se čini da knjiga

treba da imitira elektronski sadržaj, papir na kom se štampa je debeo, čvrst, pa je samim tim i težina udžbenika mnogo veća, ali, uprkos tom kvalitetu, mlađa braća i sestre ne mogu ih naslediti.“

NACIONALNI UDŽBENICI

U kontekstu ovih promena su i „nacionalni udžbenici“ koji su takođe u najavi.

Udžbenici za predmete: srpski jezik, srpski jezik i književnost, svet oko nas, priroda i društvo, istorija, geografija, muzička kultura i likovna kultura, za učenike osnovnog obrazovanja i vaspitanja koji nastavu pohađaju na srpskom jeziku, smatraju se udžbenicima od nacionalnog značaja, navodi se u Predlogu zakona o izmenama i dopunama zakona o udžbenicima.

„Udžbenici od nacionalnog značaja prenose vrednosti, tradiciju, jezik i kulturu, zbog čega predstavljaju osnovno sredstvo izgradnje i očuvanja identiteta i nacionalne kohezije, stabilnosti i otpornosti Republike Srbije na spoljne uticaje i jedan od stubova nacionalne bezbednosti“, piše u Predlogu.

Kada je reč o „nacionalnim udžbenicima“, iz ugla profesora srpskog jezika i književnosti Mirjana Gašić smatra da je iste vrlo bitno, posebno u osnovnoj školi, učenicima ponuditi dela domaćih pisaca – i to ona dela koja produbljuju i nacionalnu svest i kreiraju ispravan stav prema vrednostima u životu.

„Priča o kmetu Simanu' Ive Andrića već nekoliko godina nije sastavni deo nastave maternjeg jezika u osnovnoj školi iako se ta pripovetka može smatrati temeljom kulture i vaspitanja. Čitajući je učenici se upoznaju sa istorijskim činjenicama s početka dvadesetog veka, ali takođe se kod njih budi svest o otporu i o tome da je neophodno u životu se suprotstaviti okupatoru. Rekli bismo – ma kako sila bila jaka, čovek ne sme odustati od borbe za pravdu. Zašto je i kome uopšte palo na pamet da ovu pripovetku izbaciti iz programa – nejasno je, osim ako namera nije bila da nanese direktnu štetu – da oduzme budućim naraštajima priliku da se vaspitavaju i obrazuju u nacionalnom duhu.“

Zato sa promenama treba biti oprezan, iako zvuče dobro na „prvu loptu“, ne pokažu se u najboljoj nameri. **N**

USKORO

NOVA KNJIGA
ALEKSANDRA MISOJČIĆA

Sve ono što jesmo

POTPISANI PRIMERCİ U PRETPRODAJI DO KRAJA NEDELJE

Skenirajte QR kod i naručite
potpisani, numerisani primerak
knjige našeg čuvenog psihijatra

ili naručite na
NSTORE.rs

Koliko još Aleksića?

Miroslav Aleksić ostaće upamćen kao silovatelj i pedofil iako ni on ni njegove žrtve nisu dočekali presudu. Odbijanje Milene Radulović i devojaka da čute bilo je prekretnica. Šta je ostalo posle svega? Da li je ovo pravda?

Piše Ana Mitić, fotografije Igor Pavićević za Nedeljnik

Zavera ćutanja je kod nas toliko jaka da i danas živi izreka „o pokojniku sve najbolje“ – iako bi o njemu moglo da se ispriča sve najgore. Ali ljudi radije biraju da čute. Međutim, smrt Miroslava Aleksića, optuženog za silovanja i seksualno zlostavljanje nad Milenom

Radulović i još sedam devojaka, još jednom je srušila taj mit da je ćutanje zlato.

I zato su reakcije na ovu vest o smrti ljutnja na one koji ga nazivaju „učiteljem glume“ jer neće biti tako upamćen već po onome što je činio, a i bes jer nije dočekao presudu u mučnom procesu za devojke koje su svedočile o zlostavljanju.

Pravosuđe nije bilo u kapacitetu da se izбори s jednim ovakvim predmetom. Time smo ostali u situaciji da svi negde osećamo tu nedorečenu pravdu

Jugoslav Tintor, advokat

Da li je to pravda? Da li se „izvukao“?

Šta smo dobili posle pet godina otkako je Milena Radulović negde baš u ovo vreme, i to baš u Nedeljniku progovorila o seksualnom nasilju koje je preživela sa 17 godina kao polaznica škole glume u koju je krenula sa 11 a koju je držao Miroslav Aleksić, i pošto je u oktobru 2021. počelo suđenje u najvećem i najvažnijem slučaju za seksualno nasilje kod nas, našem MeToo pokretu koji je prekretnica u tome kako vidimo silovanje i seksualno nasilje nad ženama i decom.

Jer to je ono što zaboravljaju mnogi, da su polaznici Aleksićeve škole bila deca, koja su inače češće nego što se govori žrtve pedofila.

Neko će pomisliti da je njegova smrt za devojke koje su progovorile posle 35 omerke o tajnama iz škole glume – olakšanje, da je konačno kraj mučnom procesu, a neko drugi da je zbog izostanka presude propuštena prilika za naše društvo, za sistem i za pravosuđe da se više silovateljima i predatorima ne prašta ma koliko bili moćni i imali jake veze.

I ma koliko se u njima prepoznavali neki drugi, njihova „braća“ koja rade isto tako kao i oni pa zato ta zavera ćutanja i odbrana koja ne preza ni od čega pa ni da povređuje drugo biće makar to bilo dete. Mnogi i dalje biraju da ne veruju: „A što je dosad ćutala?“, „Proslavila se posle toga“, „Znam ja takve“...

Sad da zažmurimo i zamislimo da ovog postupka nikad nije ni bilo pa uporedimo vreme pre i vreme sad, ipak je utisak da bi danas neka devojka koja se nađe u sličnoj situaciji pre bila spremna da prijavi nego da ćuti zauvek. Jer je negde ovaj postupak poslao jasnu poruku: „Ne ćutanju!“, kaže Jugoslav Tintor, advokat Milene Radulović.

„Ne življenju sa tim! I onog trena kad se to uvreži u svesti devojaka kojima se to može dogoditi, ali i u svesti svih nas drugih, da praktično takve situacije prepoznamo i kod naše dece, ali i u našem poslu, da se ne odnosimo polazeći od inicijalnog preispitivanja i traženja razloga kako je ona uopšte došla u situaciju da se tako nešto desi, već se mora poći od toga da je nešto prijavljeno i preispitati to u svetlu dokaza koji potkrepljuju takve tvrdnje.“

Mišljenja je da je sama prijava, istraga, pa i suđenje, u pravosudnim okvirima i šire u društvenim okvirima okre-

Tužiteljka koja je vodila istragu o ovom slučaju bila je potpuno ostavljena sama i u toj situaciji se snašla najbolje što je mogla. Bez podrške i pomoći sistema, bilo koga. Ali ostalo je jako malo onih koji su ostali da brane Miku. Na kraju su ostali da ga brane oni koji su u stvari kao on

**Vanja Macanović,
Autonomni ženski centar**

nulo jednu novu stranicu u poimanju i razumevanju predmeta ovakve vrste, pre svega, razumevanju žrtve, razumevanju ovakve vrste krivičnih dela protiv polne slobode, koje ne znače i ne svode se samo na stereotipno poimanje silovanja koje znamo iz filmova već da potencijalni zlostavljači negde postoje i u našem bliskom okruženju.

„Postajemo i obazriviji u odnosu na te pojave i spremniji da prihvatimo realnost. U budućem vremenu to će doneti samo jedan pažljiviji odnos, u odnosu na sve buduće prijave i od strane nadležnih pravosudnih organa, ali i na jedan senzibilniji odnos svih nas i odnos razumevanja prema onome što žrtva mora da prođe da bi se u nekom sudskom postupku utvrdila istina i zadovoljila pravda. I konačno, ono pitanje, da li ovo obeshrabruje sve buduće žrtve da tako nešto prijave? Ja ne bih to rekao.“

Trajanje ovog suđenja od pet godina je svakako neprimereno dugo. Sve što se u zadnjih godinu dana izdogađalo u vezi sa odlaganjima suđenja usled bolesti i konačno – i za ovakav epilog – na to se nije moglo uticati, ali se svakako moglo uticati prethodne četiri godine da taj postupak teče na drugačiji način.

„Jednostavno, pravosuđe nije bilo u kapacitetu da se izbori s jednim ovakvim predmetom, i kada dođe do situacije da premine okrivljeni, jedini ishod je da se postupak u toj fazi arhivira, bez toga da je utvrđeno na osnovu dokaza koji su prikupljeni, da li je neko kriv ili nije. A time smo ostali u situaciji da svi negde osećamo tu nedorečenu pravdu. Ali u postupku u kome je okrivljeni iznosio svoju odbranu godinu dana, u kome su oštećene žrtve saslušavane godinu dana, niko, mislim, ko se bavi

ovim poslom, nije mogao ni da očekuje da će nešto epohalno da se dogodi što bi postupak dovelo do kraja. Ali smatram da sam epilog ovog postupka ne obesmišljava čitavo njegovo postojanje“, kaže advokat Tintor.

Više javno tužilaštvo u Beogradu podiglo je 2021. optužnicu protiv Miroslava Aleksića stavljajući mu na teret izvršenje više krivičnih dela silovanja u produženom trajanju, kao i više krivičnih dela nedozvoljene polne radnje, navodi se u saopštenju.

„Kako god da se ovako završio, ovaj slučaj i dalje jeste prekretnica“, kaže Vanja Macanović iz Autonomnog ženskog centra.

„Ono što je ovde najznačajnije što se tiče generalno našeg pravosuđa i žrtava seksualnog nasilja, to je da ovo jeste prvi slučaj u kome je tužilaštvo prikupilo dokaze i gonilo. Znači, bilo je dovoljno za optužnicu koja je onda potvrđena od strane suda da krene taj sudski postupak za silovanje koje se desilo mnogo godina ranije i za koje nisu postojali medicinski dokazi.“

Ovaj slučaj je zato jedan „skok“. Naravno, čito za postupanje našeg tužilaštva.

„Tužiteljka koja je vodila istragu o ovom slučaju bila je potpuno ostavljena sama i u toj situaciji se snašla najbolje što je mogla. Bez podrške i pomoći sistema, bilo koga. Tako da je to generalno za žrtve seksualnog nasilja slučaj koji je napravio ozbiljan preokret u smislu toga kako će naši tužioci od sada pa nadalje da postupaju kada imaju neki sličan slučaj“, priča Vanja Macanović.

Jer nakon pokretanja ovog, imali smo više procesa gde su tužilaštva na sličan način postupala. Jedan od njih je protiv učitelja škole jahanja optuženog za silovanje sedam polaznica, među kojima je pet devojaka bilo maloletno. Ni optuženi u tom slučaju nije dočekao pravdu jer je preminuo.

Devojke u slučaju škole jahanja su prošle mnogo bolje što se tiče postupanja u tužilaštvu. Imale su status posebno osetljivog svedoka i nismo čitali o njihovom zlostavljanju u sudnici. Ovaj optuženi bi sigurno bio osuđen da nije preminuo. E sad, Mika Aleksić je, sa druge strane, drugačiji, objašnjava Vanja Macanović.

„Mislim, prvo zato što ima mnogo više moći i svih političkih i društvenih

U trenutku kada je zlostavljao Milenu Radulović, Aleksić je imao 61 godinu, ali se to nastavilo. I nastavilo bi se i danas, neka deca bi bila sve do ove nedelje u njegovom dramskom studiju

veza i uticaja. I drugo što je Miki Aleksiću išlo u prilog, to je činjenica sad, da li namerno ili slučajno, što je predmet dobio sudija koji je u stvari razvukao suđenje sve ove godine. Jasno je bilo od starta da taj sudija nikad ne bi osudio Miku Aleksića. Tako je prosto delovalo, dozvolio je sve ono zlostavljanje i maltretiranje ovih devojaka kao svedokinja. A onda kad je shvatio da one ne odustaju i da se dokazi samo gomilaju i da prosto, evidentno da to jeste sve činio, onda je gledao način kako da se izvuče, da ne presudi. A to je bilo da se odugovlači“, priča Vanja Macanović kako je tekao sudski postupak.

Milena Radulović je tri puta po više od tri i po sata odgovarala na pitanja. Aleksićev advokat je pitao: „Koliki je Mikin jezik?“, „Koje boje su vam bile hulahopke“...

Dok je odgovarala na ova pitanja, bilo je cerekanja, grimasa, namigivanja i neprimerenih reakcija. Postupajuća tužiteljka i zastupnici oštećenih su u jednom trenutku tražili od suda da ubeleži da se advokat odbrane smeje dok oštećena Milena Radulović opisuje detalje seksualnog zlostavljanja.

Šta god da je bila pozadina te name-re da se suđenje odugovlači i da Aleksić ne bude osuđen zbog čega je osećaj da pravda nije zadovoljena, da je umro uslovno rečeno, slobodan, i da ostaje neka gorčina jer nema presude, ovaj slučaj je promenio mnogo toga.

„Sudiji koji ima stavove koji su bliži Mikinim nego da napiše osuđujuću presudu, bilo bi ozbiljno problematično. Išlo mu je u prilog kad je shvatio da je ovaj bolestan, da onda to odugovlači i da nikad ne mora da presudi u tom slučaju. Svi oni koji su sve vreme osporavali da li je Mika to radio i da ove devojke, iz raznoraznih razloga, ne govore istinu, te su sebe izložile svem ovom zlostavljanju, oni će to i dalje govoriti. Ove devojke koje su izašle u javnost, koje su govorile i koje su izdržale golgotu ovog našeg krivičnog postupka – one suštinski tre-

ba da budu zadovoljne zato što su one spasle jako veliki broj devojaka ne samo od Mike Aleksića nego i od raznih drugih zlostavljača. Poruka koja se poslala, to je da više devojčice i devojke neće čutati na seksualno nasilje“, naglašava Vanja Macanović.

Baš zato je Milena Radulović odlučila da progovori. U trenutku kada je nju zlostavljao, Aleksić je imao 61 godinu, ali se to nastavilo. I nastavilo bi se i danas, neka deca bi bila u njegovom dramskom studiju, i neka devojčica... Nastavilo bi se, da nije bilo Milene i devojaka koje su se udružile da prekinu ćutanje.

„Ćutanje je trajalo, do te mere da nismo dobijali upozorenja. Kada se to meni desilo, ja nikada nisam čula da se bilo šta slično desilo, nisam imala nagoveštaj. Ali ovo nije samo moja priča.

Vreme je da pričamo o toj traumi i tom iskustvu kao takvom. Na kraju, mene i ove hrabre devojke je ta teška trauma povezala da progovorimo o jednom od najvećih problema našeg društva – seksualnom uznemiravanju, zlostavljanju i nasilju nad ženama. Ja želim da poručim svim ženama da nisu same“, ispričala je Milena Radulović za Nedeljnik.

Nažalost, mnogi seksualni zlostavljači nisu osuđeni. Svetski poznat je slučaj Džefrija Epstein koji je preminuo u zatvorskoj ćeliji, što je zvanično proglašeno samoubistvom vešanjem. Ali tu tek nije završena priča jer tek posle njegove smrti je počelo da se odmotava klupko o dešavanjima na njegovom ostrvu, pojavila su se dokumenta, svedočenja žrtava, fotografije i imena moćnika sa kojima je bio blizak, među kojima se pominje i Tramp. Epilog tek sledi.

bi mogao da vrši to seksualno nasilje, na koji način im je bukvalno isprao mozgovu da bi mogao da radi sve to što je radio. I one su samo vrh lednog brega. Tu sigurno ima mnogo, mnogo još devojaka koje su to isto sve doživele, ali se nisu ohrabrile da izađu. Zbog devojaka koje su svedočile ne bih volela da pričamo o tome da je ostao taj gorak ukus. Za mene ipak nije“, kaže Vanja Macanović.

Jer suštinski njegovo ime je ukaljano. Nema presude, ali on je ipak preminuo kao neko ko je bio označen kao to što je radio, to će zauvek ostati i svi će na kraju pamtiti to – postupak koji se vodio protiv njega.

Ostaje osuda javnosti i činjenica da su devojke u odnosu kako je bilo na početku – protiv njih, a većina za Miku – da su one uspele tokom ovih pet godina da to dosta preokrenu.

„Žao mi je tog ozbiljnog zlostavljanja koje su one proživljavale u sudnici. Taj sudija, namera mu je bila druga, a to je da one odustanu. To je bilo jasno, ali nije očekivao da one neće odustati i nije očekivao da će to sve da bude toliko prika-

Ne bi bilo ništa sporno u slučaju Mike Aleksića da smo imali drugačiju definiciju silovanja. Manje bi možda bilo pitanja „Zašto nije odmah prijavila?“ i „Što nije pružala otpor?“

Ko želi nešto da uradi, tamo gde ima volje, taj će naći način. Ko ne želi, naći će izgovore, kaže Vanja Macanović.

„Ovaj sudija je sve vreme tražio izgovore. Jer kakvu god presudu da je doneo, oslobađajuću ili osuđujuću, bio bi na onom stubu srama i izložen pogrđama, da li sa ove, da li sa one strane. Ovi slučajevi su test za pravosuđe. Naše pravosuđe se u slučaju Mike Aleksić definitivno nije pokazalo, u smislu sudija. Zato što su to, nažalost, ta shvatanja: „Aha, to je bilo, ono, kao seksualno nasilje koje se dešavalo mnogo ranije. Što nije prijavila odmah? Gde su dokazi? Nije išla na lekarske preglede. Kako da znamo da je on...“ Tužiteljka je išla na to da ako imate sedam devojaka koje govore o potpuno istom načinu i mehanizmu, način na koji je on ove devojke, ono, što mi sad zovemo groomovao, da

zано u javnosti šta se dešava u sudnici, da prosto, ljudi mogu to da razumeju.“

Devojke su otvorile mnoge „Pandorine kutije“ koje su do sad bile javnosti nepoznate.

„Jedan dobar deo javnosti, koji je možda u početku i mislio da on nije to uradio, promenio je svoje mišljenje tokom ovih pet godina. Ostalo je jako malo onih koji su ostali da brane Miku. Na kraju su ostali da ga brane oni koji su u stvari kao on“, priča Vanja Macanović.

Najveći pritisak su nosile same devojke koje su morale, svaka od njih, u dva navrata da ispričaju, jednom pred tužilaštvom, drugi put pred sudom, i to na javnom suđenju od sitnih detalja, da ponovo proživljavaju sve ono što je već proživljeno. I ta dimenzija te traume sigurno da teško može biti sagledana u

pravoj meri od bilo koga trećeg, objasnjava advokat Jugoslav Tintor.

„Najveći pritisak i najveći teret nosi onaj bez čijeg iskaza i bez čije hrabrosti i rešenosti, nažalost, ovakvi postupci teško da mogu da se uopšte i procesuiraju, a to su devojke. A i sam način ostvarivanja prava odbrane, koje se praktično pretvorilo u jednu svojevrsnu zloupotrebu procesnih prava, potvrđuje da je apsolutno omogućeno njemu da se u tom postupku brani čak na način koji je dovodio u pitanje i položaj žrtve i praktično otvorio i pitanja adekvatne zaštite žrtve u toj nekoj fazi gde prolazi kroz sekundarnu viktimizaciju, gde je ispitivanje koje podrazumeva na stotine pitanja, od kojih svakako nisu sva pitanja od značaja za razjašnjenje te stvari. To je bila stvar suda i obaveza suda da usmeri postupak i da ne dozvoli pitanja koja dovode samo do njegovog odugovlačenja“, dodaje Tintor.

Ne bi bilo ništa sporno u slučaju Mike Aleksića da smo mi imali drugačiju definiciju silovanja. Manje bi možda bilo pitanja „Zašto nije odmah prijavila?“ i „Što nije pružala otpor?“.

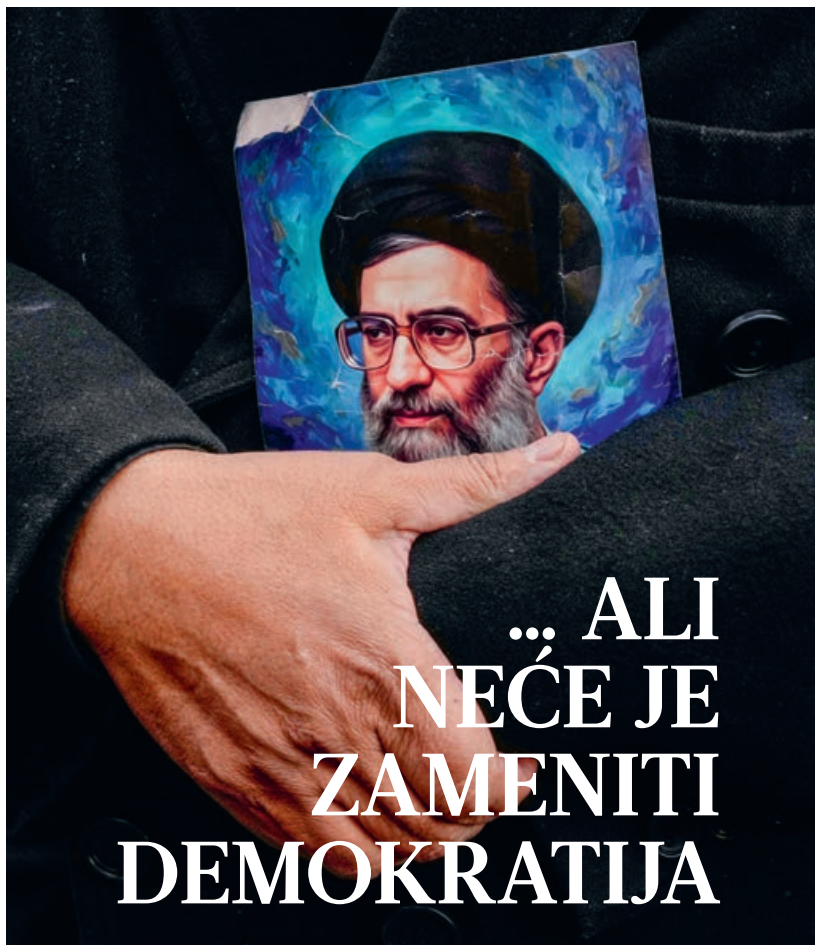
„Mi stalno imamo tu priču s tim otporom. Tek sad je Ministarstvo pravde prihvatilo da se promeni definicija silovanja. Pa smo imali onaj nesrećni predlog sa obljubom bez pristanka, pa smo se bunile, pa je ministarstvo prihvatilo predlog i reklo da će menjati definiciju silovanja. Ali suštinski su se u našem tužilaštvu stavovi šta se sve smatra silovanjem ipak promenili. Pričamo o jednom broju tužilaca koji menjaju svoju praksu – jednom broju tužilaca koji prate to šta se dešava u svetu, koji znaju da je država Srbija ratifikovala Istanbulsku konvenciju, koji su se edukovali kako žrtve reaguju u tim situacijama, šta im se dešava, zašto nisu pružile otpor... Znači naći će načine kako da to dokazuju, a da to bude u zakonskim okvirima“, naglašava Vanja Macanović.

I slučaj Aleksića je povukao nogu u smislu da su se mnoge mlade žene, devojke, pa i starije ohrabrile.

„Mi smo u to vreme imale pozive žena koje su doživljavale seksualno nasilje pre trideset, četrdeset godina. Nikom nikad nisu rekle.“

I onda su se ohrabrile. I onda su imale potrebu da nekom kažu. Kažu: „Aha, čekaj, nisam ja jedina. Pa to se dešava.“ **N**

ISLAMSKA REPUBLIKA JE NA UMORU...

Tajna dugovečnosti teokratske totalitarističke diktature u Iranu jeste podrška koju direktno ili indirektno uživa od svih koji u Americi i Zapadu, generalno, vide neprijatelja. U toj brojnoj i šarenolikoj posadi antizapadne flote nalazimo Kinu, Rusiju, ali i veliki broj partija i pojedinaca u samoj Evropi i Americi. Nije slučajno da je glavni sponzor Islamske revolucije u Iranu bila evropska levičarska radikalno-šik elita.

Istorija Persije i Irana nas uči da su predviđanja događaja u toj zemlji krajnje nezahvalna i da po pravilu budu demantovana potonjim događajima. Primer pompezne proslave 2.500 godina persijske monarhije u režiji šaha Reze Pahlavija 1971. godine, izjava američkog predsednika Džimija Kartera 1977. godine o stabilnosti i postojanosti Irana, a zatim Islamska revolucija 1979. godine, više su nego uverljiva opomena.

Pobuna građana Irana još jednom je prigušena, ali bi mogla da eksplodira u svakom momentu, iz bilo kog razloga. Nekada je motiv bila izborna krađa, nekada ubistvo devojke, nekada brutalne metode Basidža, a poslednji razlog bio je vrtoglavi skok cena i galopirajuća inflacija. Građani Irana, bez obzira na etničku pripadnost, umorni su od teokratsko-kleptokratskog režima, ali ne žele ideološke revolucije, nove kultove ili mesijanske lidere

**Piše Željko Pantelić,
dopisnik Nedeljnika iz Rima**

Priznanje, bez prese-
dana za 37 godina vladavine, ajatolaha Alija Hamneja da su u poslednjim protestima izgubili život brojni Iranci ne znači promenu politike Teherana. Naprotiv, represija će biti još surovija i bezobzir-
nija. Lov na povredene demonstrante po bolnicama iranskih gra-

dova i primoravanje nesrećnih roditelja da otkupe mrtva tela svoje dece (plaća se od 4.000 do 8.000 evra, u zemlji gde je prosečna plata između 200 i 300 evra) potvrda su okrutnosti režima koji na sili i opresiji čuva vlast već pola veka.

Pobuna građana Irana još jednom je prigušena, ali bi mogla da eksplodira u svakom momentu, iz bilo kog razloga. Nekada je motiv bila izborna krađa, nekada ubistvo devojke, nekada brutalne metode Basidža, a poslednji razlog bio je vrtoglavi skok cena i galopirajuća inflacija.

Građani Irana, bez obzira na etničku pripadnost, umorni su od teokratsko-kleptokratskog režima, ali ne žele

ideološke revolucije, nove kultove ili me-sijanske lidere. Ne žele ni demokratiju. Većina Iranaca bi htela normalan život, a to za njih znači koliko-toliko ekonomsku sigurnost (inflacija se približava trocifrenom broju), lične slobode i državu koja nema ambiciju da kontroliše i propisuje sve aspekte svakodnevice.

U nekadašnjoj Persiji nije pitanje da li će biti promena, već kada i u kom smeru će ići. Slikovito rečeno, nepoznanica je da li će turobnu istorijsku jesen Persijanaca zameniti ledena zima ili će ih dočekati toliko željeno proleće.

Današnji Iran ima prilično obrazovanu populaciju, duboko kritičnu prema vlastima i, uprkos zabranama, hiperumreženu. Informacije kruže i pored cenzure, prevode se zabranjene knjige, gledaju se zabranjeni programi i sluša se nedozvoljena muzika.

U poslednje dve decenije istorija Irana je protkana masovnim protestima – 2009, 2017, 2019, 2022. i poslednjim na prelazu iz 2025. u 2026 – koji svedoče o intenziviranju sukoba između teokratskog državnog aparata i društva. Na udaru kritika demonstirani nisu Ali Hamnej, već čitav sistem. Njihov veliki problem je što se i dalje ne vide pukotine, uprkos svim porazima na spoljnom i unutrašnjem planu, u okruženju Alija Hamneja, pogotovo među Pasdaranima i Basidžima.

Paradoksalno, najveći saveznik vlasti u Teheranu je Rijad. Saudijska Arabija je platila veliku cenu Islamske revolucije u Iranu pre 47 godina i sada zazire od mogućeg scenarija koji predviđa krah Islamske Republike. To je bio razlog zašto Rijad nije dozvolio američkim avionima prelet preko svoje teritorije u slučaju novog napada na Iran. Ruku na srce, čitav region, uključujući i male petromonarhije u Persijskom zalivu, strahuje od tektonskih poremećaja koje bi proizveo pad Islamske Republike.

STRAH OD IRANSKOG GORBAČOVA

Islamska Republika se našla u vrtlogu savršene oluje: izgubila je „osovinu otpora“, poražena je pred očima vlastitih podanika i celog sveta nekoliko puta – što nije beznačajan detalj za režim koji na propagandi bazira svoju moć i vlast – uz inflaciju, sankcije, nestašice struje, pražnjenje vodnih resursa, digitalnu cenzuru i gušenje svih ličnih sloboda.

Paranoja je postala obeležje duge političke jeseni ajatolaha Alija Hamneja. Kao i njegov prethodnik Homeini, vidi svuda zavere i mogućnost izdaje. Najveći strah Alija Hamneja je da ga nasledi neka vrsta „iranskog Gorbačova“, to jest umerena osoba koja bi pokrenula reforme, obnovila odnose sa Zapadom i Amerikom i izašla u susret zahtevima većeg dela stanovništva za više slobode i manje opresije.

Islamska revolucija je, uz pad Berlinskog zida i raspad SSSR-a, najznačajniji geopolitički događaj u drugoj polovini XX veka. Generalno, malo je događaja koji su imali tako velike globalne implikacije, kadre da promene istoriju čovečanstva i proizvedu lančanu reakciju posledica na gotovo svim meridijanima, kao što je bilo uspostavljanje teokratskog režima u Teheranu.

Islamska revolucija je, uz pad Berlinskog zida i raspad SSSR-a, najznačajniji geopolitički događaj u drugoj polovini XX veka. Generalno, malo je događaja koji su imali tako velike globalne implikacije, kadre da promene istoriju čovečanstva i proizvedu lančanu reakciju posledica na gotovo svim meridijanima, kao što je bilo uspostavljanje teokratskog režima u Teheranu

Svrgavanje režima ajatolaha moglo bi da ima sličan efekat u XXI veku ako bi kojim slučajem Iran krenuo putem demokratizacije. Međutim, to se neće desiti. Islamska Republika jeste na izdisaju, ali su sve solucije verovatnije od demokratskog Irana.

IRAN NEĆE BITI ZAPADNI, ALI BI MOGAO BITI AMERIČKI

Mogućnost da Iran postane demokratska zemlja veoma je mala, ali su zato šanse da se vrati pod okrilje SAD znatno veće. Drugim rečima, novi Iran bi mogao da žrtvuje „Islamsku Republiku“ u ime ekonomskog napretka, zadržavajući autoritarni oblik vladavine. Konkretno: manje teokratije, više tehnokratije; manje imperijalnih, a više nacionalnih ciljeva na agendi.

Po tom scenariju, Iran bi normalizovao odnose sa SAD i Zapadom, dopustio bi neke slobode, ali ne i političke. Pasdarani bi formalizovali ulogu koju već u suštini imaju, a to je da predstavljaju elitu koja, osim aparata sile, kontroliše i polovinu iranske ekonomije.

Imajući u vidu američku spoljnu politiku koja je postala u potpunosti pragmatična i bez principa, novi Iran, u političkom smislu, ne bi imao problema da ostane autokratija, pod uslovom da je na liniji sa politikom Vašingtona. Primeri su Sirija sa Ahmedom el Šarom, bivšim islamskim teroristom, i Venecuela, gde je poziciju predsednice zauzela Delsi Rodriguez, nekadašnja desna ruka Nikolasa Madura.

Amerikance ne interesuje promena režima u Teheranu, kao ni nafta i gas (Iran ima treće rezerve nafte na planeti, a sa Katarom deli najveća nalazišta prirodnog gasa). Vašingtonu je u fokusu uskraćivanje energetskih resursa najvećem rivalu, Kini, koja je ubedljivo najveći konzumator energije i najveći zagađivač na planeti.

Problem Irana je ekonomija. Čitav sistem je baziran na parazitsko-koruptivno-uravnilovačkoj šemi. I pored toga što ima izuzetno mlado stanovništvo, Iran po socijalnoj strukturi i ekonomskim parametrima mnogo više liči na Rusiju nego na Kinu.

Režimu je ostala samo teologija kao stub vlasti, pored sile, naravno, i ako bi se odrekli teološkog aspekta bez posledičnog rapidnog poboljšanja životnog standarda, našli bi se na kraju puta. Nije tajna da u okruženju ajatolaha Alija Hamneja postoji struja koja se inspiriše tzv. kineskim modelom, priželjkujući nekog iranskog Deng Sjaopinga. Međutim, tu se zaboravlja činjenica da je mostove sa Amerikom uspostavio direktno Mao Cedung sa tzv. pingpong diplomatijom i uz pomoć Henrija Kisindžera.

ŠIITSKO-TEOKRATSKA DINASTIJA

Glasine o Aliju Hamneju na samrti kruže već godinama. Ne radi se o izmišljotinama. Ajatolah je na pragu 87. godine i, pored toga što se uspešno izborio sa kancerom, njegovo zdravlje daje kredibilitet narativu o relativno skorom silasku sa životne scene.

Najdugovečniji planetarni vladar, posle Pola Bije u Kamerunu, nalazi se na tronu Islamske Republike od 1989. godine, kada

Lov na povredene demonstrante po bolnicama iranskih gradova i primoravanje nesrećnih roditelja da otkupe mrtva tela svoje dece (plaća se od 4.000 do 8.000 evra, u zemlji gde je prosečna plata između 200 i 300 evra) potvrđuje su okrutnosti režima koji na sili i opresiji čuva vlast već pola veka

je nasledio Homeinija. Ali Hamnej pripada „tihoj generaciji“, s obzirom na to da je rođen pre nego što je počeo Drugi svetski rat. Ajatolahov cilj je da pripremi teren da ga nasledi njegov sin Modžtaba. Ako bi u tome uspeo, posle komunističke dinastije Kim u Severnoj Koreji dobili bismo i šitsku dinastiju u Iranu.

Modžtaba sve vreme drži veoma nizak profil u javnosti, u evidentnom kontrastu sa njegovim uticajem iza kulisa u Teheranu. Već godinama se na suptilan način plasiraju priče o ajatolahovom sinu kao vrsnom poznavacu islama i islamskog prava. Nije reč o banalnoj pohvali, budući da se radi o jednom od najvažnijih rekvizita za uspon na poziciju ajatolaha. Paralelno se provlači i narativ da je Modžtaba reformista sposoban da suzbije korupciju, lansira ekonomiju i smanji tenzije u društvu. Ide se toliko daleko da se 56-godišnji Hamnejev sin predstavlja kao iranski Muhamed bin Salman.

Iranski glavni problem nije loš ili ostareo lider, već zao i prevaziđen srednjovekovni sistem. Irancima nije potreban uspešniji i efikasniji autokrata, već kraj teokratske diktature.

Ajatolah Homeini bio je dosledan i sprečio je svog sina da ga nasledi, jer je jedan od stubova Islamske Republike borba protiv naslednih monarhija u muslimanskom svetu. Sam Ali Hamnej je u mladosti ismevao prenošenje vlasti po naslednoj liniji. U poslednjih desetak godina se učestalo na tu temu, ko zna zašto?

Izbor Modžtabe za novog ajatolaha direktno je vezan za preživljavanje Islamske Republike i zato propaganda usmerena na to da prikaže kako Modžtaba zaslužuje ulogu ajatolaha ne zbog naslednih, već meritokratskih razloga, ne pada na plodno tle.

Modžtaba je naučio lekciju da se dolazak, a još više opstanak na vlasti, bazira na dobrim odnosima sa Pasdaranima. Još od rane mladosti Modžtaba druguje sa Pas-

daranima i u poslednjoj deceniji XX veka bio je glavni inspirator akcija Pasdarana s ciljem da obesmisle ili spreče reforme ili realizaciju planova tadašnjeg predsednika Muhameda Hatamija. Zatim je uspešno sproveo izbornu manipulaciju koja je omogućila ekstremisti Ahmadinedžad da pobedi na predsedničkim izborima 2005. godine.

PASDARANI BI MOGLI DA PRETVORE IRAN U NOVI PAKISTAN

„Korpus čuvara Islamske revolucije“, poznatiji kao Iranska revolucionarna garda ili jednostavno Pasdarani, već faktički vlada Iranom. Podsetimo, u borbi za nasleđe ajatolaha Homeinija lukavstvo Alija Hamneja se ogledalo u sklapanju saveza sa Pasdaranima. Ali Hamnej je zahvaljujući Pasdaranima postao ajatolah, dok su oni zahvaljujući vrhovnom vođi postali defakto gospodari Irana.

Dakle, sa uspostavljanjem vojnog režima, po ugledu na pakistanski, u Iranu bi bio formalizovan faktički odnos snaga, s obzirom na to da Pasdarani vode glavnu reč već decenijama.

„Čuvari Islamske revolucije“ ne samo što predstavljaju elitne snage u mornarici, kopnenoj vojsci i vazduhoplovstvu već i kontrolišu ključne ekonomske sektore, medije, nuklearni program i krijumčarenje drogom. Takođe, pod kontrolom Pasdarana su i Basidži. Reč je o paravojnoj dobrovoljačkoj miliciji koja se koristi u razne svrhe, od tzv. moralne policije (maltretiraju žene ako ne nose velove kako propisuju islamska pravila) do suzbijanja demonstracija.

Iluzorno je misliti da će Pasdarani, sa svom akumuliranom vlašću, gledati skrštenih ruku kako neko drugi bira naslednika Alija Hamneja.

Veoma smo blizu pakistanskom scenariju po kome nije vojska ta koja služi državi, već obratno – država služi vojsci, u ovom slučaju Pasdaranima. Ovde treba naglasiti da u Iranu postoje i regularne vojne formacije, ali one ni izbliza nisu tako moćne kao „Čuvari Islamske revolucije“.

Naravno, nepoznanica je kako će se Pasdarani ponašati. General Sulejmani je po mnogima bio viđen kao naslednik Alija Hamneja – bio je neprikosnoven lider među Pasdaranima – i njegovo ubistvo je otvorilo neizvesnu trku za izbor novog ajatolaha.

Pasdarani imaju dva izbora. Prvi je da nametnu, kao što su uradili sa Alijem Hamnejom, svog ajatolaha, a drugi je da puste da zemlja završi u haosu, sa vlašću koja se kotrlja ulicama, i da onda stupe na scenu kao spasioci otadžbine i čuvari nacionalnog jedinstva. Jedan od uslova za taj scenario je da Pasdarani teokratski (islamski) narativ zamene nacionalističkim.

Tu bi se otvorila dva kolateralna scenarija. U prvom bismo mogli da imamo nekog iranskog Putina ili iransku verziju egipatskog generala i predsednika države El Sisija.

U svakom slučaju, prelomni argument oko koga bi se koplja lomila bio bi nuklearni arsenal. Pasdarani bi se našli u poziciji da slede primer Severne Koreje i gurnu zemlju u duboku izolaciju kako bi proizvodnjom atomske bombe osigurali vlast, ili bi odustajanje od nuklearnog programa naplatili međunarodnim priznanjem kroz ukidanje svih sankcija.

REZA KIR PAHLAVI NEMA ŠANSE

Sin poslednjeg persijskog šaha Reze Pahlavija, Reza Kir Pahlavi, već se decenijama nudi kao alternativa teokratskom režimu, ali ga malo ko uzima za ozbiljno, i u samom Iranu i među saveznicima.

Persijanci su poznati kao inadžijski narod i uzvikivanje imena Reze Pahlavija više je teranje inata teokratskom režimu nego izraz realne podrške ideji da se obnovi monarhija u Teheranu i Pahlavijevi vrata na vlast.

Reza Kir Pahlavi nema ni strukturu ni široku podršku u Iranu kakvu je imao Homeini u predvečerje Islamske revolucije. Takođe, sin poslednjeg šaha se nikada nije distancirao od diktature svog oca i zločina koje je počinila tajna policija Savak.

Istini za volju, broj Iranaca koji se sećaju vladavine šaha sve je manji i moguće je da nove generacije pate od amnezijske, tim pre što se u Iranu potvrdila opaska italijanskog pisca Alesandra Manconija da nije sve što dođe posle – napredak. Zločini islamskog režima stavili su u senku šahove, ali ih nisu izbrisali.

Revolucija 1979. godine nije bila samo „islamska“, pogotovo ne na početku. Promena režima u Iranu bila je rezultat eksplozije kriza, od socijalnih do ekonomskih. U svrgavanju šahovog režima učestvovali su svi, od komunista i liberalnih nacionalista do inteligencije i žena. Drugi par rukavica je što je Homeini ka-

snije stavio svoj turban na revoluciju.

Takođe, ovde valja razbiti još jedan mit, vrlo raširen na Zapadu, o padu premijera Muhameda Mosadeka i operaciji „Ajaks“ iz 1953. godine, odnosno da je taj potez šaha Pahlavija, u saradnji sa američkim i britanskim obaveštajnim službama, kasnije otvorio vrata Islamskoj revoluciji.

Istina je malo drugačija: Homeini i islamisti su podržali Pahlavija u eliminaciji Mosadeka. Između šaha i Homeinija nastaje razdor desetak godina kasnije, kada počinje modernizacija Irana i pogotovo emancipacija žena. To je bio smrtni greh koji Homeini, inače mizogin, nije mogao da mu oprosti.

IRANCI SEBE VIDE KAO POSEBNU CIVILIZACIJU

Milenijumska istorija Persije ukazuje da Persijanci nikada nisu želeli da se odreknu svoje posebnosti. Nikada nisu trpeli strane vladare koje su, kada ne bi mogli da ih uklone, persijanizovali, baš kao što nisu opražali lokalnim vlastodržcima kada su bili u vazalnom ili podređenom položaju.

Poslednja kraljevska dinastija Kadžara bila je detronizovana jer nije bila u stanju da odgovori na sve jače prisustvo i uticaj Velike Britanije. Ironija sudbine je da je puč predvodio pukovnik Reza Kan, odnosno kasnije šah Reza Pahlavi, koji je vojnu obuku, a zatim ratni staž, odradio u redovima kozaka u Ruskom građanskom ratu. Četrdeset i kusur godina kasnije njegov sin će biti proteran iz Irana jer je u očima Iranaca bio previše potčinjen u odnosima sa Amerikancima.

Na udaru kritika demonstranata nije Ali Hamnej, već čitav sistem. Njihov veliki problem je što se i dalje ne vide pukotine, uprkos svim porazima na spoljnom i unutrašnjem planu, u okruženju Alija Hamneja, pogotovo među Pasdaranima i Basidžima

Koji god rezultat da izade iz previranja u nekadašnjoj Persiji, on će podrazumevati autohtoni i autonomni režim koji neće biti prozapadni, ali neće biti ni rusofilski, ni sinofilski, a još manje turkofilski ili prijateljski nastrojen prema Saudijskoj Arabiji. Tendencije ukazuju da će biti više „persijanski“ nego panislamski, mada su male šanse da se Iran odrekne islama, uprkos otkrivenoj strasti prema antičkim religijama, od manihejstva do zoroastrizma.

Persijanci su ekstremno ponosan narod. Baštine tradiciju koja traje 27 veka, smatraju se autohtonom civilizacijom i nemaju kompleks inferiornosti ni prema Americi, ni prema Zapadu generalno, a kamoli prema drugima.

Persijanci, i pored toga što u većini ne podnose režim, nemaju nameru da žive u zapadnom društvu ili u društvu koje bi ličilo na njega. Oni se smatraju posebnim i namera im je da kreiraju alternativni sistem zapadnom. Ne zaboravimo da su jednu okrutnu diktaturu, kakva je bila ona šaha Reze Pahlavija, zamenili još okrutnijom teokratskom.

AHILOVA PETA ISLAMSKRE REPUBLIKE

Iran ne može da se tretira kao zapadno-evropska država – takav pristup vodi u pogrešne zaključke. Iran je u svom unutrašnjem ustrojstvu imperija, budući da samo 55 odsto građana Islamske Republike pripada persijskoj etničkoj grupi; svi ostali, njih 45 odsto, pripadnici su raznih nacionalnih manjina – od Azera, preko Kurda i Arapa, do Beludža.

Veruje se da su „Ahilova peta“ teokratskog režima u Teheranu upravo nacionalne manjine koje su bile tlačene i tokom diktature šaha Reze Pahlavija i tokom Islamske Republike. To se posebno odnosi na Kurde i Beludže. U pojedinim krugovima u Jerusalimu i Vašingtonu razmišlja se o tzv. sirijskom receptu za rušenje režima, to jest o upotrebi nacionalnih manjina koje bi stavile tačku na petovekovnu dominaciju Persijanaca na prostoru današnjeg Irana.

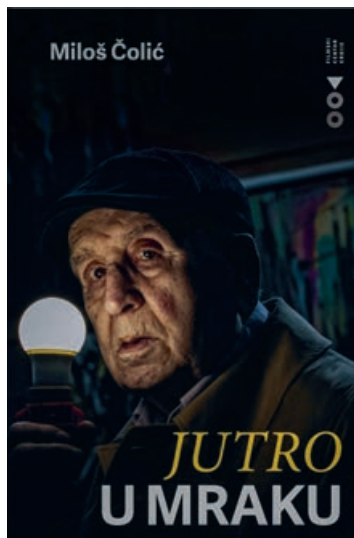
SERIJA TEŠKIH UDARACA ZA PASDARANE I AJATOLAHA

Režim je pretrpeo seriju teških udara ca na međunarodnom planu i bukvalno je ponižen nekoliko puta. Svrgavanje s vlasti Bašara el Asada, likvidacija visokih vojnih funkcionera, bombardovanje konzulata u Damasku, obezglavljivanje Hezbolaha i Hamasa, serija ciljanih atentata na teritoriji Irana, kao i dvonedeljno bombardovanje nuklearnih postrojenja od strane Izraela i SAD, pokazali su da iza velikih reči, pretnji i fatvi stoji korrumpirani teokratsko-kleptokratski režim.

Islamska Republika je ušla u fazu opadanja. Od „osovine otpora“ i marionetskikh režima koji su istovremeno kreirali „zelenu transverzal“, od Herata do Bejruta, i omogućavali okruživanje Izraela i Saudijske Arabije, nije ostalo gotovo ništa. El Asad je završio u Moskvi, Hezbolah je degradiran, Hamas desetkovan, Huti su pronašli nove sponzore, Irak je praktično podeljen na tri dela.

Iran je u defanzivi, nije uspeo da se nametne kao lider u muslimanskom svetu, ekonomski je na ivici kolapsa, u vojnom kontekstu je redimenzioniran, a izgubio je i društveni legitimitet.

Jaz između onoga što propagira režim Alija Hamneja i realnosti toliko je veliki da je od islamske vlasti kreirao karikaturu – nasilnu i surovu, ali karikaturu. **N**

Tajne Krcunove devojke i susreti Miloša Crnjanskog i Leni Rifenštal

U knjizi „Jutro u mraku“ nailazimo na zaboravljene ili malo poznate epizode koje imaju bliže ili dalje veze sa filmom: kako je završila ljubav Slobodana Penezića Krcuna, kako je Miloš Crnjanski nosio buket cveća za omiljenu Hitlerovu režiserku Leni Rifenštal, šta je tokom rata radio srpski liberal Marko Nikezić

Razgovarao Branko Rosić

Prošlost je tu da često bude zaboravljena ili da se iz nje uzimaju zanimljive epizode. Tako je i sa filmskom prošlošću. U izdanju Filmskog centra Srbije objavljena je knjiga „Jutro u mraku“ Miloša Čolića, novinara, urednika, autora televizijskih emisija.

Knjiga je neka vrsta paralelne istorije filma, tragovi zaboravljene filmske prošlosti prvenstveno jugoslovenskog i srpskog filma. Ona je prepuna zanimljivih poglavlja poput onih o glumcima i režiserima na Golom otoku, o tome kako je srpski liberal Marko Nikezić spremao atentat u okupiranom Beogradu, tu su i naslovi „Vladimir Dedijer na Bulevaru sumraka“, „Buket ruža Crnjanskog za Leni Rifenštal“.

Inicijalni širi tekst posvećen je filmu „Jutro“ Puriše Đorđevića i razotkrivanju ne samo filmske tajne da li Milena Dravić igra Krcunovu devojku Slobodanku Stefanović, jednu od tri požarevačke gimnazijalke uz Davorjanku Paunović, Titovu ljubav, i Veru Miletić, majku Mire Marković. Slobodanka i Puriša su 1943. u istom logoru u Smederevskoj Palanci, sa njima i Krcunova sestra kao talac.

Puriša Đorđević vam je bio komšija?

Purišu Đorđevića poznavao sam dečijama. Bili smo i komšije u Đure Salaja, danas Ulici Desanke Maksimović. Puriša je živio u zgradi gde su komšije bili glu-

Nada Tešić kao maturantkinja u Čikagu

FOTO Lična arhiva Zorana Jeremića

mac Božidar Stošić i visoko pozicionirani političar bivše Jugoslavije Stane Dolanc u službenom, nevelikom stanu, bez zavesa, na prvom spratu.

Sećam se da je jednog jutra došlo do uzbune. Sjatila se milicija kao da je 13. maj – Dan bezbednosti SFRJ. Šušalo se: „Nestao Stane“ – da bi se posle pola sata iz pravca Tašmajdana gegajući vraćao prvi čovek Saveznog SUP-a i drugi u državi.

Nije mu bio jasan doček. Kada su mu rekli da nisu mogli da ga pronađu, objasnio je da je u redovnu ranojutarnju šetnju ka tašmajdanskoj klupi krenuo drugim putem, preko dvorišnog izlaza i Beogradske ulice.

Teško da je Dolanc mogao da se ijednog trenutka oseća nesigurnim jer je na pedesetak metara u susednoj Ulici Svetozara Markovića, iza pozorišta Dadov, stanovao Srdan Andrejević, romantičar sa Karaburme, noseći stub OFK Beograda i Službe državne bezbednosti. Na istoj levoj strani ulice stanovao je profesor FDU Predrag Bajčetić i beogradski muftija Hamdija Jusufspahić, koji je često igrao fudbal. Mlađa je bolje igrao košarku. Levoruk – a da u tome ne tražim ideološki predznak.

Purišu sam poslednji put video 2021. godine kada sam mu dao potvrdu iz Titovog kabineta da je najbolji srpski reditelj. Crno na belo. Ne „jedan od“ – već najbolji. Tako je pisalo. „Ovo mi je vrednije od Zlatne arene“, rekao mi je. Reč je o spisku gostiju koje je Tito primio na Vangi tokom Pulskog festivala 1967. Među gostima je bio i ne manje poznati reditelj Saša Petrović. Otuda je ovaj spisak sa vrednosnom kvalifikacijom za Purišu imao zlatnu podlogu.

Obično se navodilo samo ime i prezime glumca, glumice, reditelja – niti srpski niti hrvatski. Kada sam pitao Blaža Mandića, višedecenijskog Titovog savetnika, kome se omaklo da napiše srpski,

Zdravko Velimirović, Nikola Popović i Borislav Pekić u Kanu FOTO Lična arhiva Mladena Velimirovića

pa još i najbolji, uz smešak mi je odgovorio: „Ne znam.“

„Jutro u mraku“ je naslov knjige, a u jutru i mraku se polako, postepeno sve otkriva, kao u ovoj knjizi.

Puriši Đorđeviću „Jutro“ je svanulo pre Venecije – u Puli. Dobija Zlatnu arenu za režiju i scenario. Milena Dravić, Aleksandra iz „Jutra“, iz Pule se vraća sa Zlatnom arenom za najbolju žensku sporednu ulogu. S vremenom Aleksandra, ničim iza-

zvana mutira u Slobodanku.

Kod Nenada Polimca, jednog od darovitih jugoslovenskih i hrvatskih filmskih kritičara, u „Leksikonu YU filma“ baš kao i kod Anite Panić u monografiji „Milena Dravić ili ključ snova“, nema Aleksandre ali ima Slobodanke. Još kada je Požarevljanin Vasilije Stefanović u „Jutru“ i Mileni Dravić prepoznao ćerku Slobodanku, skojevku, koja je bila u vezi sa Krcunom a da je pred kraj rata nestala... Gde, po čijoj naredbi, to nije znao.

U Berlinu tih dana Crnjanski sreće Terensa Atertona, britanskog novinara koga zna iz Beograda i koji ga moli da ga upozna sa Leni. Aterton je veoma zanimljiva ličnost ali o njemu nekom drugom prilikom i povodom. Crnjanski pristaje pod jednim uslovom, da je ne pita o seksualnom životu Hitlera. Aterton obećava: Neću

Da li je Milena Dravić zaista Krcunova devojka u filmu „Jutro“?

Slobodanka Stefanović studira Poljo-privredno-šumarski fakultet u Beogradu, navodno po nalogu SKOJ-a da bi pojačala partijski rad na tom fakultetu – verovao je njen otac. Malo verovatno jer indeks tog fakulteta već imaju Petar Stambolić i Slobodan Penezić Krcun. Da je ta veza zaista postojala i bila iznad fakultetske i partijske obaveze niko ne osporava. Rat tu vezu prekida. Slobodanka Stefanović u logor u Smederevskoj Palanci stiže nepunih mesec dana pre Puriše Đorđevića. Krcunova sestra Milena dovedena je u Zavod na Dan žena, 8. marta 1943. kao talac za brata.

„Ja sam bio u tom logoru od 8. februara 1943. do 3. avgusta, kada sam sa grupom drugova pobeo iz logora. O Slobodanki Stefanović čuo sam od drugova koji su bili u logoru da je bila ljubavnica ili drugarica Slobodana Penezića, uoči rata“, naveo je Puriša Đorđević, u procesu Slobodankine rehabilitacije (2015).

U vreme hapšenja Slobodanka je bila instruktor Okružnog komiteta. Uхваćena je u okolini Velikog Gradišta i saslušavana u tamošnjem zatvoru. Istragu je vodila beogradska Specijalna policija sa zloglasnim islednikom Radanom Grujičićem na čelu, inspektorom fotografskog pamćenja i jednim od najsvirepijih mučitelja Specijalne policije. Spominje ga i Mitra Mitrović, koju hapsi 1941. kao i Janka Jankovića – posle provala Vere Miletić. Janković je bio glavna veza komunistu u Specijalnoj policiji.

Šta se tačno dešavalo sa Slobodankom Stefanović?

Slobodankina sestra Danica bila je ta-kođe skojevka i kandidat za člana CK 1941. Išla je u isti razred gimnazije sa Verom Miletić, majkom Mire Marković.

U vreme hapšenja Slobodanka je bila instruktor Okružnog komiteta. Uхваćena je u okolini Velikog Gradišta i saslušavana u tamošnjem zatvoru. Istragu je vodila beogradska Specijalna policija sa zloglasnim islednikom Radanom Grujičićem na čelu, inspektorom fotografskog pamćenja i jednim od najsvirepijih mučitelja Specijalne policije

Po partijskoj provali 1942, u kojoj joj je uhapšena sestra, ona je evakuisala Veru Miletić i Momu Markovića, starijeg brata Dragoslava Draže Markovića. Moma je bio nevenčani Verin suprug i otac Mire Marković.

Danica nije krila da je upravo Moma najzaslužniji što se njoj smučio „partijski rad“ i što je odstupila iz pokreta. Slobodanka Stefanović, pored Vere Miletić i Davorjanke Popović, čini trolist poznatih revolucionarki iz Požarevca koje su traغيčno završile.

Dr Ljubinka Škodrić, viša naučna saradnica Instituta za savremenu istoriju, i Slobodanka Cvetković, viša arhivistkinja Istorijaskog arhiva Požarevca, objavile su naučni rad „Slobodanka Stefanović – život jedne ilegalke“ (2022). Škodrićeva smatra ključnim trenutkom hapšenje njene majke, kada je Slobodanka poklekla. Posmrtni ostaci Slobodanke Stefanović nikada nisu nađeni.

Vladimir Dedijer je sarađivao sa Slobodankom. Zamerio je Krcunu što se nije angažovao da je spase. Škodrićeva i Cvetkovićeva uočavaju da istoričar Venceslav Glišić u pojedinim radovima navodi da se Penezić na upit pođarevačke Ozne saglasio da se ona strelja, da bi zatim utehu potražio u alkoholu. U novijim radovima međutim Glišić konstatuje da tajna „ko je ubio Slobodanku i da li je tražena saglasnost Krcuna“ ostaje zakopana u Požarevcu.

Pokušali ste da raščivijate tu tajnu, posle 80 godina?

Mislim da su ključni, do danas neobjavljeni, navodi Nikole Sikimića Maksima, člana Biroa Okružnog komiteta Požarevac 1944, koji ubrzo postaje načelnik Ozne za isti okrug. Maksim je učestvovao u vođenju istrage nad svim zatvorenicima u po-

Iz knjige „Jutro u mraku“: Slobodanka (sedi) i njena sestra Danica FOTO Istorijaski arhiv Požarevca

žarevačkom Okružnom zatvoru među kojima se našla i Slobodanka.

„Istina, o njoj (Slobodankinoj) sudbini nisam odlučivao samo ja. Konačno odluku doneli smo Svetolik Lazarević i ja. No ipak odluku o likvidaciji ove naše drugarice doživeo sam kao tešku unutrašnju, psihičku dilemu. Ovo mi je utoliko teže palo jer se Slobodanka držala vrlo korektno i pokajnički. Govorila je: 'Ja znam da sam kriva i primam svaku odluku Partije.' Zbog ovakvog njenog držanja ja sam je pustio iz zatvora. Međutim, kada je Svetolik (Lazarević) doneo prepisku između Slobodanke i Dragojle Popović (upravnica ženskog dela Zavoda), bilo mi je jasno da je njena sudbina rešena. Likvidirana je oktobra 1944“, precizira Maksim.

Zanimljivo je da Sikimić u objavljenim ratnim i poratnim sećanjima („Rastanci“ – Biblioteka „Istine“) nema ni slova o Slobodanki Stefanović.

„To je bila suština moje lične dileme a o tome sam više puta razgovarao i sa Svetom Lazarevićem. On je nekoliko puta ponavljao: 'E moj Maksime, mi uzesmo na dušu život Slobodanke, a ona je bila ljubav našeg šefa Slobodana Penezića Krcuna.'“

„Od preživelih učesnika u rešavanju sudbine Slobodanke, živ sam ostao samo ja“, odgovara Nikola Sikimić 1981. Svetolik Lazarević i Krcun zajedno su stradali u saobraćajnoj nesreći 1964. kod Lazarevca. Puriša Đorđević film „Jutro“ snima dve godine posle Krcunove smrti. Viši sud u Beogradu uvažava zahtev za rehabilitaci-

jom i Slobodanku Stefanović proglašava neosuđivanom.

Među srpskim rediteljima pronalazi-te ne samo slikare, vojne tužioce, već i atentatore?

Tokom okupacije na beogradskoj kal-drimi, među atentatorima našao se i autor jednog od najprodavanijih srpskih filmova – „Čudotvorni mač“. Njegovu grupu organizuje daroviti vajar, budući jugoslovenski ambasador u SAD i savezni sekretar za inostrane poslove. Scenarist „Otpisanih“ Dragan Marković nije krio da je urbanog gerilca kreirao upravo po reditelju Vojislavu Voji Nanoviću. Vajar je bio poznati srpski političar: Marko Nikezić Cvikeraš. Rukovodio je skojevskom organizacijom u Beogradu. Posle poternice, sa njegovom fotografijom i obećanom nagradom, Nikezić je prešao u Zemun gde je organizovao akcije protiv okupatora.

Zanimljive ratne epizode srpskog liberala Marka Nikezića?

Vojislav Nanović bio je član udarne grupe koja je izvela prvi atentat na pripadnike nemačke vojske u Beogradu. Dobili su naredbu da ubiju „nekog nemačkog oficira, po mogućnosti esesovca“. Međutim, prvi pokušaj bio je neuspešan. Nanović se istog dana sastao sa Nikezićem i priznao: „Juče nismo pucali iz straha.“ Moća i Ćosa (Momčilo Mitrović i Radovan Ćosić) nisu nikada pucali iz pravog revolvera. Nakon kritike „revoltiranog“ Nikezića, skojevci su odlučili da sutradan nađu novu metu.

Ako je Nanovićeva grupa zakazala na premijeri, nije na reprimi: „Nemački vojnik, koji je nosio poštu iz Vojne komande, ubijen je 3. septembra u 8 časova. Prema izjavama svedoka, ovo ubistvo izvršila su dva mladića. Za odmazdu odmah je streljano pedeset komunističkih razbojnika“, prenela je „Obnova“.

U Banjički logor kao talac je dva puta odveden Petar Nikezić, Markov otac, kao i njegov učitelj i profesor Risto Stijović, koji je sa grupom intelektualaca oslobođen iz logora zahvaljujući intervenciji Masonske lože „Jugoslavija“. U Banjičkom logoru su se „kao siguran zalog“ našla i dvojica braće Blagoja Neškovića. U jednoj od ćelija bile su i majke Aleksandra Rankovića i Koče Popovića.

Da li o tom ratnom Nanovićevom stazu još neko svedoči?

Nada u Parizu – kao glumica u filmu Erika Romera

„Pucao sam ali pucali su i na mene. Voja i ja smo došli do stana u kome je stanovao zagrebački agent Car. Hteli smo da ga ubijemo. Nije bio u kući. Rešili smo da ga sačekamo. Žena koja mu je izdala stan premrla je od straha. Danas mi je taj strah mnogo razumljiviji nego u ono vreme“, navodi u jednom od retkih intervjuua Mirko Tepavac Beli, suprug Renate Ulmanski i do pada liberala ministar inostranih poslova. Nanovića opisuje kao jednog od onih tihih ljudi koji su isijavali unutrašnju snagu. Jakog integriteta, malo je govorio osim kada bi se šalio. „Voleo je da crta. Stalno nas je crtao.“ Nanović je posle rata primljen na Likovnu akademiju.

Uprkos tim procenama čak i neke kolege u Nanoviću su videli režimskog reditelja.

Tačno, međutim u sva tri ratna filma („Besmrtna mladost“, „Šolaja“ i „Frosina“) Nanović otvara delikatna pitanja: od saradnje komunista i monarhista u Drugom svetskom ratu, Srpskom kulturnom klubu, aktivnom ili pasivnom učešću u ratu, odnosu urbane gerile i „šumaca“, do ofi-

Prvi falsifikator pečata Uprave grada Beograda i okupacionih ustanova bio je akademski slikar Đorđe Andrejević Kun. U seriji „Otpisani“ kao knjigovezac igrao je i Mića Tomić. Najstariji Topalović, iz „Maratonaca“, Maksimilijan je kao dvadesetogodišnjak u okupiranom Beogradu poneo sasvim drugu ulogu

cirske reči zbog koje četnički oficir (u „Šolaji“) poštuje datu reč...

Valja podsetiti da posle opaske Ratka Draževića – „Za tebe, Vojo, nema 'leba u našoj kinematografiji“ – pakuje kofere za Ameriku. Ostvarenje američkog sna započinje poput hiljade drugih: kao fizički radnik. Pohada i filmsku školu. Preuzima i poslove montažera. U Americi radi za poznatu TV kompaniju ABC. Vrlo brzo osniva sopstvenu filmsku kompaniju i realizuje namenske projekte, piše scenarija. Zbog bolesti, 1970. napušta Ameriku i vraća se u Jugoslaviju.

Ima li još poznatih ilegalaca iz sveta umetnosti?

Prvi falsifikator pečata Uprave grada Beograda i okupacionih ustanova bio je akademski slikar Đorđe Andrejević Kun. U seriji „Otpisani“ kao knjigovezac igrao je i Mića Tomić. Najstariji Topalović, iz „Maratonaca“, Maksimilijan je kao dvadesetogodišnjak u okupiranom Beogradu poneo sasvim drugu ulogu. Pored nastojanja da se oslobode iz zatvora, pomognu porodice uhapšenih članova partije, angažovana su i lica koja su kuvala, prala odeću i odnosila hranu u logor na Banjici. Jedan od ljudi koji su obavljali ove zadatke bio je budući glumac Mića Tomić. Kao skojevac bio je deo komunističkog pokreta otpora na Dedinju. Povremeno je nosio pakete u logor na Banjici – deo je istraživanja Radete Ristanovića, koja je objavio u knjizi „Beogradski komunisti“.

Zanimljiva je epizoda sa čuvenim istoričarem Vladimirom Dedijerom?

Vladimir Dedijer nije zaboravio kairski susret s jednim američkim novinarom. Prišao nam je američki vojnik i salutirao: „Ja sam narednik Volter Bernštajn, dolazim iz redakcije lista 'Jenk'“. Zamolio nas je da mu pričamo o partizanima i damo fotografije za tekst koji će prvo biti objavljen u egipatskom izdanju „Jenka“, a posle u nekoliko miliona primeraka od iranskog do njujorškog izdanja tog nedeljnika, gde god se nalazi američka vojska.

Nije prošlo mnogo vremena kada se Bernštajn pojavio s „Jenkom“ u ruci ali vidno neraspoložen. Engleski cenzor je naložio da se sa svih fotografija partizana skinu petokrake. Cenzor je takođe izbacio navod da partizani ne primaju plate. I u jednom od narednih brojeva „Jenka“ na fotografiji Četvrte crnogorske brigade

partizani su opet bez petokrake ali na naslovnicu Sava Kovačević, komplet petokrake, sa srpom i čekićem.

Rat još traje. Dedijera engleska vojna misija obaveštava da je u Drvaru uhapšen „neki američki novinar Bernštajn“, kao i da ga sprovedu prvim avionom za Italiju, gde će verovatno biti izveden pred Vojni sud. Volter Bernštajn je ipak (p)ostao prvi svetski novinar koji je intervjuisao maršala Tita. Prenose ga sve američke novine.

Dedijer boravi u Americi 1945. godine kada Bernštajn sa senatorima, književnicima i glumcima organizuje priredbe na kojima je skupljana pomoć za Jugoslaviju. Bili su prisutni neki od najvećih holivudskih direktora, glumaca. Među gostima i Berdžes Meredit, koga filmska publika mahom pamti kao starog bokerskog trenera Silvestera Stalonea u filmu „Roki“. Budući Rokijev trener na priredbi organizovanoj u El-Eju za pomoć Jugoslaviji, govori o ratnoj drami u našoj zemlji, dok njegova supruga Polet prilaže svoj nakit za bolesnu decu u Jugoslaviji.

Ratni drug Dedijeru poklanja knjigu reportaža iz rata, među kojima su i one iz Jugoslavije. Na kraju posvete, na srpskom jeziku piše: „Smrt fašizmu – sloboda narodu, Volter Bernštajn“.

Jedan od najpoznatijih američkih scenarista i producenata našao se na Makartijevoj crnoj listi. Pisao je pod pseudonimom ili pozajmljenim imenima prijatelja. Bernštajn je bio i nepotpisani koscenarist „Sedmorice veličanstvenih“.

Godar je verovao da je Nada Tešić, agent Mosada poslata da ga ubije.

Nada Tešić je bila glumica, književnica, profesorka. Za književnika i novinara Zorana Jeremića bila je buntovnica s razlogom i hajduk. Poseban broj časopisa „Međaj“ Jeremić je posvetio upravo toj buntovnici. Za Žan Lika Godara bila je ništa manje nego agent Mosada, poslata da ga likvidira, zbog njegove podrške PLO i „našem bratu Jaseru Arafatu“. Kada je Nađu Tešić Godar zatekao nenajavljenu u njegovoj kancelariji, kako drema, poverovao je da je „đavo došao po svoje“.

Njegov zemljak i kolega Erik Romer 1964. snima film „Nada u Parizu“ (Nadja a Paris), s istom Nađom Tešić u glavnoj ulozi. Mladom snimatelju Nestoru Almondrosu ovaj film otvara vrata blistave karijere. Kruna Oskar za Malikove „Božanstvene dane“.

Vojislav Voja Nanović učestvovao je u prvom atentatu u okupiranom Beogradu FOTO Vikipedija

Pre Godara, Romera i mekih fotelja pariskih bioskopa premijerni pogled u bioskopsko platno stigao je sa drvenih klupa i stolica jedinog užičkog bioskopa „Zlatibor“. Nada Tešić nije volela američke filmove: „Više sam volela francuske komedije, 'Gorki pirinač' i Silvanu Mangano nego Ester Vilijams i 'Bal na vodi'“.

Doplivati do Amerike nije bio 'Bal na vodi' već je Nađu Tešić – kako je rekla – više podsećao na pogreb: „Drugarice i profesori nas prate. Plačem. Oni me ljube. Kao da idem u neki nemački logor. I onda pištaljka, i voz kreće. Početak u Americi bio je stravičan – taj utisak nije krila baš kao ni činjenicu da su joj, kada je s bratom Stojanom Tešićem, budućim oskarovcem, i majkom 1954. stigla u Čikago, dozvolili da preskoči tri razreda gimnazije. Majka Gospava odobrila je

Dedijer boravi u Americi 1945. godine kada Bernštajn sa senatorima, književnicima i glumcima organizuje priredbe na kojima je skupljana pomoć za Jugoslaviju. Bili su prisutni neki od najvećih holivudskih direktora, glumaca. Među gostima i Berdžes Meredit, koga filmska publika mahom pamti kao starog bokerskog trenera Silvestera Stalonea u filmu „Roki“

samo dva. Nada upisuje fakultet sa 17 godina.

Odlučila je da što pre završi fakultet i – kako je rekla – kide iz Amerike. Studirala je u Viskonsinu francusku i rusku književnost i film. Postdiplomske studije nastavila je u Francuskoj, na Sorboni, gde je i doktorirala Misterija lica – u delima Marsela Prusta.

Živojin Pavlović jednom prilikom Nađi je rekao: „Govoriš srpski kao Džon Vejn“, dok je prvi telefonski razgovor sa dramaturškinjom Ivanom Dimić delovao kao jezička vratolomija iz serije „Alo, alo“.

Buket ruža Crnjanskog za Leni Rifenštal.

Miloš Crnjanski je sredinom tridesetih godina bio diplomatski službenik poslanstva u Berlinu. I u „Embahadama“ navodi da je po naređenju poslanika Aleksandra Cincar-Markovića, trebalo da nagovori Leni Rifenštal da se zadrži dan-dva ili bar sat-dva u Beogradu. „Pokazujem joj fotografiju Meštrovićevog Spomenika neznatnom junaku na Avali i tvrdim da bi lepo bilo da snimi Avalu. Nigde nema, kažem, takvog pogleda. Ona pristaje.“

U Berlinu tih dana Crnjanski sreće Terensa Atertona, britanskog novinara koga zna iz Beograda i koji ga moli da ga upozna sa Leni. Aterton je veoma zanimljiva ličnost ali o njemu nekom drugom prilikom i povodom. Crnjanski pristaje pod jednim uslovom, da je ne pita o seksualnom životu Hitlera. Aterton obećava: Neću.

Zatičemo je, opisuje Crnjanski, umornu na divanu u sportskom odelu. Vrlo je lepa. Već posle nekoliko reči Aterton je drsko pita, da li zna nešto o Hitlerovom seksualnom životu. Priča se, kaže, da nije normalan. Da ima tešku ranu iz rata. „Meni se činilo da treba da propadnem u selju. Ona međutim odgovara hrabro, pribrano da ona o tome, razume se, ne može znati, ali se govori da je isti kao i drugi muškarci na svetu.“ Crnjanski je posle toga izbegavao da se sreće sa Leni Rifenštal.

Ipak prati Leni Rifenštal na njenom putu za Grčku: „Polazi avionom iz Berlina s aerodroma u nevremenu. Stojim sa njenim roditeljima, ona se prašta. U ruci nosim cveće, koje sam joj doneo od strane Poslanstva. Kada se vrata na aeroplanu zatvaraju, skidamo šešire i mašemo, dok mi Zvekić, Markovićev sekretar kaže: 'Ako se aeroplan sruši vaše ruže na Leni dobiće počasno mesto.'“ **N**

Srbin *(ili Crnogorac?)* koji je srušio makartizam... ... i zauvek promenio američku televiziju

Ovo nije jedna od priča o našima u svetu, koje se po pravilu preuveličavaju. Slučaj Mila Radulovića zaista je bio prekretnica u otporu histeričnom lovu na komunističke veštice i vraćanju Amerike u normalu posle početka Hladnog rata. O tome je nastao film „Good Night, and Good Luck“ Džordža Klunija, koji je sada dobio svoju brodvejsku – i u isto vreme „netfliksovsku“ – verziju

Piše Veljko Miladinović

Poručnika Radulovića su uglavnom zvali Majlo (Milo), zato je i mogao da bude potpuno siguran – kada je godinama kasnije u svom FBI dosijeu pročitao kako ga je klevetao neki doušnik – da ga je potkajivao neki Srbin. Jer je u direktnom „doušničkom citatu“ pisalo: Milorad.

Da li je taj Radulovich Irac ili Italijan, pitao je Džordža Klunija, na brodvejskim daskama Glen Flešler. Mislim da je Irac, odgovorio je Kluni, ali otac mu je čitao neke novine na srpskom.

Zapravo to je razgovor dvojice likova iz brodvejske predstave „Good Night, and Good Luck“, koju je režirao Kluni (njegov brodvejski debi), a koja je preko Netflix-a odnedavno dostupna široj, ne samo pozorišnoj, publici.

Jedan lik je Fred Frenkli, producent televizije CBS, drugi je legendarni Ed Marou, novinar i voditelj na toj televiziji; oni su producirali tada veoma uglednu i uticajnu emisiju „See It Now“. Inače, pre dvadesetak godina, Kluni je režirao i film sa istim naslovom i istom pričom. A priča je pisana po istinitom događaju gde je u centru događaja bio Milorad Radulović, dete srpskih emigranata – tačnije porodica mu potiče iz Crne Gore, što je za ovu priču dodatno važno – koji se suprotstavio „crvenoj historiji“, lovu na komuniste u Americi pedesetih godina prošlog veka.

I njegov slučaj je, što je decenijama kasnije naravno zaboravljeno, zapravo bio ključna tačka u obračunu sa senatorom Džozefom Makartijem, po kome se ovaj i svaki njemu sličan lov na veštice naziva makartizmom.

Ovo nije jedna od priča o našima u svetu, koje se po pravilu preuveličavaju, zaista je slučaj Mila Radulovića bio prekretnica u otporu Makartijevom historičnom lovu na komunističke veštice i vraćanju Amerike u normalu posle početka Hladnog rata. Uostalom, zato je Kluni i snimio film i producirao predstavu na Brodveju (u filmu Kluni glumi Frenklija, a u predstavi Maroua).

Sve je počelo 1953. godine u gradiću Deksteru, savezna država Mičigen, kada su dvojica uniformisanih lica došla pred kuću poručnika Ratnog vazduhoplovstva u rezervi Mila Radulovića sa kvertom koja nije nosila lepe vesti. Amerika je bila u kandžama makartizma, a Raduloviću je oduzet oficirski čin zbog,

pazite sad, „održavanja bliskih veza sa ocem i sestrom za koje se sumnja da su simpatizirali komunizma“.

I ovo je bila masovna pojava, da su iz službe izbacivani sumnjivi tipovi – iako je u konkretnom slučaju jasno naglašeno da Milo Radulović nije sumnjiv niti se osporava njegova lojalnost SAD, nego da njegove veze sa subverzivnim elementima mogu da predstavljaju bezbednosni rizik.

Imao je opciju da potpiše otpust iz vojske, bio bi mu oduzet čin, ali suštinski ne bi imao neke teže posledice.

Inače je u vojsci, tokom rata, bio meteorolog, i upisao je univerzitet kako bi se doškolovalao u toj oblasti, i kako je smatrao da će verovatno morati da radi za neke državne službe, nije želeo da ima u dosijeu da mu je oduzet čin. A postojalo je još nešto, i to su njegovi američki biografi „iskopali“ i utvrdili: njegova porodica potiče iz Crne Gore, a tamo postoji nešto što se zove, citiramo, „chast“ (čast) i on nikako nije mogao da pristane na situaciju u kojoj se od njega traži da se odrekne oca i sestre.

Pošto je bio jedan od retkih koji nisu hteli da čute, tražio je zvanično saslušanje kako bi, pored ostalog, video i šta su tačno optužbe koje mu se stavljaju na teret – pa je to postalo lokalna vest u Mičigenu. Priča se zavrtila i došla do nacionalnog nivoa preko Edvarda Maroua i Freda Frenklija, posle čijeg priloga je počeo da se menja stav javnosti prema Makartiju (koji je u tom trenutku imao podršku od oko pedeset odsto ispitanika, po istraživanjima).

Emisija je emitovana 20. oktobra 1953., a mesec dana kasnije Raduloviću je vraćen čin. On se ubrzo odselio u Kaliforniju, gde je (jedva) našao posao i ostao tamo do kraja života. Priča je ubrzo bila zaboravljena, a onda je devedesetih godina Majkl Ranvil slučajno u arhivama naleteo na priču o Majlu Raduloviću i počeo da kopa, pronašao brojne učesnike i svedoke, i na osnovu toga je objavio knjigu: „To Strike at a King: The Tur-

Milo je bio toliko pošten čovek, a njegova priča toliko snažna, da makartijevci nisu mogli jednostavno da odbace tu strašnu nepravdu skrivajući je iza vela nacionalne bezbednosti

ning Point in the McCarthy“.

U predgovoru te knjige, Fred Frenkli, koji je kasnije bio i predsednik CBS-a i predavač novinarstva na Kolumbiji (pored ostalog), napisao je sledeće:

„Dana 20. oktobra 1953. godine emisija ‘See It Now’ emitovala je prilog ‘Slučaj poručnika Mila Radulovića’. Te večeri lice televizijskog dokumentarnog programa zauvek je promenjeno.“

U trenutku emitovanja te emisije, Makartijev pohod na građanska prava već je ušao u treću godinu. Frenkli je već neko vreme pokušavao da uobliči priču kojom bi se napao Makarti, ali nešto je nedostajalo (uz pritiske sa vrha koji nisu bili bezazleni).

„I danas mogu da se setim Marouovog osmeha dok mi je, prilikom slučajnog susreta ispred lifta, gurnuo u ruke članak iz ‘Detroit Newsa’. ‘Fric!’, rekao je – a bio je jedan od retkih koji su imali dozvolu da me tako zovu – ‘ovo bi mogla da bude mala slika za tvoju priču o Makartiju’. ‘Moja priča o Makartiju’, kako je on to nazvao, odnosila se na pitanje koje nam je te jeseni 1953. gotovo svakodnevno postavljano: kada će Ed Marou krenuti na Džoa Makartija? Ed i ja smo o tome mnogo puta privatno razgovarali. Složili smo se da, kada se jednom odlučimo, ne sme biti nikakvog prostora za grešku – priča je morala da bude savršena i precizna.“

‘See It Now’ bio je program zasnovan na konceptu ‘male slike’, na objašnjavanju nekog velikog događaja preko uticaja koji ima na male ljude.

Priča o Makartiju morala je da ima savršenu ‘malu sliku’.

Zapravo, mi smo tražili Mila Radulovića mnogo pre nego što smo znali ko je Milo.“

Napisao je i da su sve dileme nestale kada su pronašli Mila i da postoji mnogo razloga zbog kojih će emisija o Milu Raduloviću zauvek imati posebno mesto u njihovim srcima.

„Milo je bio toliko pošten čovek, a njegova priča toliko snažna, da makartijevci nisu mogli jednostavno da odbace tu strašnu nepravdu skrivajući je iza vela nacionalne bezbednosti. Slučaj Mila Radulovića jasno je pokazao da je lov na veštice otišao predaleko.“

Nekoliko meseci kasnije, Marou je objavio emisiju specijalno posvećenu Makartiju i njegovim metodama borbe

protiv individualnih sloboda, a Frenkli kaže da se toj emisiji „pripisuje ključna uloga u njegovom, Makartijevom, političkom padu“.

„Nema nikakve sumnje da bez emisije ‘Slučaj poručnika Mila Radulovića’, emitovane pet meseci ranije, nikada ne bismo mogli da uradimo emisiju o Makartiju. Emisija o Raduloviću pamtiće se i po ulozi koju je imala u oblikovanju televizijskog dokumentovanja priče.“

Radili smo priloge o mnogim gorućim temama tog vremena...

... Uprkos brojnim zahtevima, Pentagon nije želeo da komentariše Milov slučaj.

Suočili smo se s emisijom koja je pretila da postane najkontroverznija do tada, a pritom smo imali samo jednu stranu priče.

Marou i ja smo razgovarali o svojoj nelagodi i zaključili da ponekad jednostavno ne postoje argumenti sa obe strane...

... Ed Marou i ja smo uvek tvrdili da je emisija o Raduloviću bila jedna od najboljih stvari koje smo ikada uradili, ređak trenutak u istoriji.

Četrdeset godina kasnije, nemam razloga da se s tim ne složim. Od svih emisija u kojima sam učestvovao, od svih tema koje sam obrađivao, emisiju o Milu Raduloviću biram da je svakog semestra prikazujem svojim studentima na postdiplomskoj školi novinarstva Univerziteta Kolumbija.

Nisam pronašao bolji način da se prikaže uloga novinarstva u slobodnom i otvorenom društvu nego kroz ‘Slučaj poručnika Mila Radulovića’.

Majkl Ranvil, autor knjige: „To Strike at a King“, Frenklia je upoznao u penzionerskim danima i ovaj mu je otvorio vrata priče o Majlu. Zanimljiva je anegdota kada je došao kod njega kući, otvorila je supruga Rut, koja mu je rekla da Fred više ne daje intervju. Ali, kada je čuo da je tema Milo Radulović, pristao je da se upoznaju i razgovaraju. A prvo što je dobio, bez ikakvog pozdrava, dok je njegova supruga primala radoznalog istraživača, bilo je: „Da li je on Srbin?“

Kasnije je Majkl upoznao i sestru Margaret, zbog čijih aktivnosti je zapravo Milo i bio na meti vojske, a potom i samog Milorada.

„Milo i ja smo se zbližili. Kao i mno-

ga prijateljstva, i naše je raslo postepeno. On poseduje enciklopedijsko znanje o srpskoj istoriji, uz fascinantne uvide u bosansku krizu. Delimo ljubav prema filmovima, starim i novim.

On je strastveni čitalac i pronicljiv posmatrač politike i istorije. I ima šarman-tan i pomalo đavolast smisao za humor.

Pitao sam se šta bi se dogodilo da je Milo odlučio da se ne bori i da jednostavno popusti pod ogromnim pritiskom Ratnog vazduhoplovstva, potpiše otpust iz vojske“, piše Majkl Ranvil.

Slučaj protiv Majla je posebno zanimljiv. Suštinski, kada se pojednostavi, problem je bilo to što je njegov otac bio pretplaćen na novine na srpskom jeziku.

Milov otac, Jovan (Džon) Radulović, bio je optužen da je pretplaćen i da samim tim finansijski podržava „Slobodnu reč“, novine povezane s Američkim slovenskim kongresom, koji je državni tužilac proglasio komunističkom organizacijom (koju jeste organizovala komunistička internacionala).

Džon Radulović je takode optužen da je „širio rusku i komunističku propagandu u fabrici“, na svom radnom mestu, u kompaniji Hudson Motor Car.

To je bilo smešno, rekao je Milo.

Njegov otac jedva da je govorio engleski; ako je širio propagandu, to bi moralo da bude na srpskom, a onda bi ga malo ko razumeo.

Inače, Džon Radulović je kao Jovan Radulović došao iz Crne Gore u Ameriku 1914. godine i upisao se u američku vojsku kada su SAD ušle u Veliki rat, dakle bio je američki veteran iz Prvog svet-skog rata.

Čak je držao sliku Frenklina D. Ru-zvelta iznad kamina u svojoj kući.

I nije bilo tačno da je bio pretplaćen na „Slobodnu reč“, ali jeste čitao te novine, kao što je čitao i „Srbobran“, uslovno rečeno pročetnički, svakako prozapadni i definitivno antikomunistički list.

Majlovi advokati su posle obrazlagali da „daleko od bilo kakvih zlih namera, njegov cilj je bio jednostavno da ostane u toku s događajima u rodnoj Jugoslaviji, a obe publikacije bile su pisane njemu bliskim i prijatnim srpskim jezikom zavičaja“.

Milo Radulović je po pravilima službe zatražio vojnog zastupnika na saslušanju, ali mu je ovaj dobronamerno, u poverenju, savetovao da uzme civilnog zastup-

nika, jer niko ne bi smeo da se suprotstavi nadređenima u ovakvom slučaju. Nije bilo lako naći nekoga ko će da ga zastupa, čak je i jedan kolega njegove sestre odbio tu mogućnost (nije podnosio komuniste, a u knjizi se kaje zbog toga).

Na kraju je posle mnogo peripetija uspeo da nađe zastupnike koji bi to uradili pro bono i koji su pomogli da Majlo postane vest.

Njegova sestra Margaret je u obrazloženju zašto je Majlo bezbednosni rizik navedena zbog učešća u različitim protestima i štrajkovima, na primer protiv odluke hotela „Book-Cadillac“ da odbije smeštaj Polu Robsonu – pevaču, glumcu, sportisti i borcu za građanska prava – a drugi protiv optužnice podignute protiv dvanaest komunista. Išla je na proteste masovnih deportacija, bila je i na skupu povodom dvadeset pete godišnjice lista „The Daily Worker“, koji je bio blizak Komunističkoj partiji.

Priča pred vojnom komisijom je bila da je „istina da je Margaret bila uključena u razne političke aktivnosti“, ali da od Milovog stupanja u vojsku 1943. godine, jedini put kada ju je video bio je u roditeljskoj kući dok je bio na odsustvu. I to samo za večeru – o politici nisu razgovarali“.

Lokalni novinari su razgovarali sa Jovanom Džonom, a Margaret je izbegavala da daje izjave. Na kraju je morala da prokomentariše da ne može njen brat da snosi posledice za nešto što ona radi ili ne radi. Mnogima je upadalo u oči da nije želela da izgovori da nije komunistkinja.

Ona je smatrala da ima prava da bude to ako hoće.

Margaret je inače tri godine radila za jugoslovensku ambasadu u Vašingtonu i bila je članica levičarske Progresivne partije. Svakako nije davala na sebe, a ni na brata.

Njen otac je malo kome verovao izvan najužeg porodičnog kruga. Ali jednom reporteru, Raselu Harisu iz „Detroit Newsa“, poklonio je poverenje i zahvaljujući tome znamo sledeću priču. Za razliku od ostalih, taj novinar je poznao srpsku zajednicu u Detroitu.

Dakle, Margaret je bila najstarije dete u porodici, a pored Mila bila su još dvojica braće: Volter i Sem, koji su jednom situacijom izbačeni iz srpske škole koju su pohađali.

Majkl Ranvil navodi da je „iznošenje tog događaja u javnost korak po korak približavalo rasvetljavanju ključnih delova slagalice koja je brzo postajala zbu-
njujuća“.

Milo je, ispostaviće se, bio specifična žrtva sukoba četnika i partizana, mada pravih partizana nije bilo u ovoj priči.

Margaret se seća da je njen otac podr-
žavao Mihailovićeve snage sve dok, kako ona kaže, „odjednom moj otac nije po-
čeo da govori o nekom čoveku po ime-
nu Tito“.

Većina u školi pri srpskoj crkvi su bili, naravno, lojalni Mihailoviću.

U njihovoj zajednici, objašnjava Ranvil, Titove pristalice nazivane su „crvenima“.

A onda je došlo do incidenta u školi. Godina je 1944, Volter i Sem Radulović idu u školu. Na početku jednog časa, učitelj je zatražio od dece da ustanu i ote-
pavaju „borbenu pesmu u slavu Mihailovi-
ćevih četnika“.

Braća Radulović su to odbila. Na pi-
tanje zašto, Volter, stariji brat, rekao je da neće ustati ni za jednu drugu himnu osim za američku.

Oni koji nisu hteli da priznaju lojalnost Mihailoviću, objavio je učitelj, morali su da napuste učionicu.

Dečaci su izbačeni iz škole i rečeno im je da se ne vraćaju, jer potiču iz „crvene porodice“.

„Krenule su glasine – ne prilazite kući Džona Radulovića“, govorila je Margaret.

Ona čvrsto veruje da je izopštavanje njenog oca iz srpske zajednice proisteklo iz tog školskog incidenta.

„Moj otac je bio ponižen“, nastavlja ona. „Napisao je članak o izbacivanju u tim novinama za koje je bio optužen da ih čita – ‘Slobodna reč’.“

Džon Radulović je zaista podržavao partizane maršala Tita.

Kako se proces protiv Majla odmotavao, otkriveno je da je Air Force (Ratno va-
zduhoplovstvo) ceo slučaj bazirao na sa-
znanjima FBI-ja, a da je FBI dosije o Ra-
duloviću bazirao na unosima/glasinama doušnika.

Neposredno posle rata je Majlo bio i is-
pitivan od FBI agenta zbog incidenta na jednoj zabavi kada je navedeno da do-
stavlja informacije diplomatskim pred-
stavnicima komunističke zemlje. Ko-
munistička zemlja bila je Jugoslavija, a

Emisija je emitovana 20. oktobra 1953, a mesec dana kasnije Raduloviću je vraćen čin. On se ubrzo odselio u Kaliforniju, gde je (jedva) našao posao i ostao tamo do kraja života

diplomatska predstavica bila je njegova sestra koja je radila za ambasadu.

O tom ispitivanju Ranvil piše:

„Tokom razgovora, međutim, Milo se prisetio incidenta na zabavi kada je bio izdvojen kao brat osobe koja radi u am-
basadi.“

U „Napomeni agenta“ na kraju izvešta-
ja, agent Tenis je prokomentarisao:

„Činjenica da ovu ženu, za koju se na-
vodi da je poznavala sestru poručni-
ka RADULOVIĆA i koja je prisustvovala tom okupljanju, poručnik RADULOVIĆ nije poznao po imenu, nezadovoljava-
juće je objašnjena.“

Tri nedelje pre nego što je Milo zapi-
sao svoj prikaz zabave i telefonskog pozi-
va gospođe Razun, dosije Milorada Radu-
lovića već je dobio svoj prvi unos.

U internom memorandumu FBI-ja, datiranom 15. oktobra 1946. godine, pu-
kovnik L. R. Forni obavestio je Odeljenje vojne obaveštajne službe (MID) da je do-
ušnik 240 optužio Mila da je davao infor-
macije jugoslovenskom vojnom atašeu.

Ime doušnika je zacrnjeno u memo-
randumu, ali Forni navodi da on „može uspostaviti kontakt s doušnikom i do-
govoriti isti aranžman između doušni-
ka i Biroa kakav već postoji sa – ime za-
crnjeno“.

Na dnu memoranduma rukom je do-
pisana poruka:

„Ne započinjati istragu sada – sačekati više podataka od doušnika.“

Međutim, nije bilo nikakve napome-
ne da je Milo, sa svoje strane, pažljivo sle-
dio vojnu proceduru i samoinicijativno naveo tu informaciju u sopstvenoj izjavi pod zakletvom.

Čitajući dosije FBI-ja, lako se mogao steći utisak da je ovaj ključni obaveštajni podatak „iskopan“ tokom istrage.

U izveštaju je takođe navedeno da je njegova sestra radila za jugoslovensko poslanstvo i da je „njegov otac istaknuti srpski komunist u Detroitu“.

Označavanje Džona Radulovića kao „istaknutog srpskog komuniste“, dece-
nijama kasnije, bilo je predmet viceva za Mila i Margaret.

„To je jednostavno glupo“, kaže Milo.

„Jedva je govorio engleski. Kakav ko-
munistički vođa.“

Margaret se nadovezuje na brata:

„Smešno je, ali me ne iznenađuje.“

I FBI je imao podatke o incidentu u školi.

Poverljivi doušnik obavestio je Biro da je prvi put došao u kontakt sa porodicom Radulović 1943. godine, u vreme kada je Srpska pravoslavna crkva vodila školu za srpsku decu.

Džon Radulović je, prema rečima dou-
šnika, povukao svoju decu iz škole jer su se pevale četničke pesme.

U izveštaju se navodi:

„Subjekat Džon Radulović je takve pe-
sme okarakterisao kao fašističke i reakcio-
narne i izjavio da neće dozvoliti da njegova deca u njima učestvuju.“

Subjekat je crnogorske nacionalnosti i opisan je kao tvrdoglav i neobrazovan, koji u svojim aktivnostima sledi liniju ko-
munizma.

Pripada Srpskom progresivnom klubu ‘Vaso Pelagić’, koji je doušnik opisao kao prokomunistički klub Srba u Detroitu.“

Iako je priznavala sopstvenu istori-
ju veza sa komunizmom, Margaret čvr-
sto veruje da su mere protiv Mila potekle od osvetoljubivih članova srpske zajedni-
ce u Detroitu, koji nisu zaboravili epizodu iz crkvene škole.

Na primer, posle toga Milov kum pre-
stao je da govori s njim.

U srpskoj zajednici se pročulo da treba izbegavati kuću Džona Radulovića.

Inače, Milo je pričao da je dosije FBI-ja bio prepun netačnih i besmislenih unosa.

„Jedna od retkih doslednih niti bila je važnost koja se pridavala svakoj Milovoj izjavi u korist Tita, uprkos činjenici da je Tito uživao podršku vlade Sjedinjenih Dr-
žava“, piše Majkl Ranvil.

Doušnici su bili podeljeni u kategorije; neki su označavani kao „pouzđani“, drugi kao „smatra se pouzdanim“.

Jedan „pouzdan“ doušnik naveo je u iz-
veštaju:

„Margaretina dva starija brata, Milorad i Vilijam, bili su aktivni u komunističkom pokretu pre nego što su napustili kuću u Detroitu.“

Margaret nije imala stariju braću, bila je najstarije dete u porodici. Milo je napustio dom ubrzo nakon završetka srednje škole, a osim rvanja, učestvovao je u malo van-

nastavnih aktivnosti. Margaret nije imala brata po imenu Vilijam.

Milu je bilo očigledno da je doušnik najverovatnije bio Srbin. Samo bi Srbin oslovio Mila imenom Milorad.

Tada je i izdat nalog da se trideset dana nadgleda pošta koja stiže na Milovu adresu, ali nema dokaza da je to ikada sprovedeno.

Jedan izveštaj komšinice naveo je da je svake nedelje kuću Radulovića posećivao lepo obučen muškarac sa teškom akten-tašnom i zadržavao se oko pet minuta. Po njegovom odlasku, porodica bi obično čitala letke koje je ostavio i potom ih „komentarisa la na stranom jeziku“.

„To je bio agent osiguranja“, smejala se Margaret. „Svi smo imali one polise od pet centi i on je dolazio svake nedelje da na-plati premiju. A taj jezik nam svakako nije bio stran.“

Ista komšinica je upitana da li je ika-da čula da porodica izgovara bilo kakve primedbe koje bi se mogle smatrati po-grdnim prema vladi Sjedinjenih Država. Rekla je da je jednom čula gospodu Ra-dulović kako kaže da „glavonje vode sve“.

„Nekoliko navoda ukazivalo je na to da je Milo podržavao Tita – ali to je čini-la i vlada Sjedinjenih Država“, piše Ranvil.

Kroz ceo Milov dosije provlačile su se reference na njegovog oca i sestru. Pošta koja je stizala u dom Džona Radulovića bila je praćena i evidentirana.

Izveštaji su navodili isporuku lista „Daily

Worker“, adresirano na Margaret.

Prema jednom izveštaju, Džon Radulo-vić je potpisao peticiju kojom bi se Komu-nističkoj partiji omogućilo mesto na gla-sačkom listiću 1946. godine.

Peticija sa njegovim imenom nalazila se u dosijeu.

U izveštaju datiranom 1. novembra 1949. godine, „pouzdan doušnik“ je naveo da je Džon Radulović bio veoma aktivan u svim komunističkim aktivnostima među srpskim grupama.

Isti izveštaj je naveo da su u trenutku kada se Margaret zaposlila u jugosloven-skoj ambasadi, svi iz američkog osoblja bili ili prokomunistički nastrojeni ili pro-titovski nastrojeni.

Margaret je izdvojena kao jedna od dve „najopasnije“ žene u jugoslovenskoj am-basadi i navedeno je da se ne bi zaustavi-la ni pred čim u ostvarenju ciljeva Komu-nističke partije.

Izveštaj od 24. maja 1950. godine poka-zuje kako su se informacije prikupljale i beležile.

Jedan neimenovani Milov kolega iz ško-le za oficirske kandidate u Teksasu razgo-varao je s agentima koji su sastavili i pod-neli sledeći izveštaj:

– doušnik je poznavao Mila od 1946. go-dine;

– doušnik je smatrao da je Milo radika-lan u svojim uverenjima i tip osobe koja se lako može povesti u komunizam, iako ga nije smatrao komunistom;

– doušnik je rekao da je Milo u više na-vrata kritikovao i vladu i oružane snage, ali da ne može da navede nijedan konkre-tan primer.

Nakon dobijanja činova, Milo i doušnik su bili raspoređeni u oblasti Vašingtona.

Na kraju su živeli u istom pansionu.

Izveštaj dalje navodi:

– doušnik je čuo glasine u pansionu da je Milo dva puta posetio rusku ambasadu i da je prisustvovao brojnim sastancima komunističkih paravana, iako nije mo-gao da navede izvor tih glasina;

– doušnik je rekao da je Milo često uve-će izlazio sam.

Kada bi ga pitali kuda ide, Milo bi često odgovarao da ide kod sestre.

„To je smešno“, kaže Milo o optužba-ma u dosijeu.

„Dva puta sam posetio rusku ambasa-du!? Kako takve stvari uopšte nastanu?“

Sučaj je završen tako što je uz pomoć pritiska javnosti Raduloviću vraćen čin. On se preselio u Kaliforniju i pokušao tamo da se zaposli. Na svakom razgovo-ru za posao je otvoreno govorio o proce-su iz kog je izašao, posle čega bi po pravi-lu menjali odnos prema njemu i govorili da je „došlo do greške, da je ta pozicija već popunjena“. Jednom je video da su njego-vu aplikaciju za posao obeležili u crveno.

Odlučili su da se vrate u Mičigen, da bi maltene pri pakovanju video oglasa za po-sao meteorologa u privatnom sektoru.

Kada je došao na razgovor, po istom re-ceptu je želeo da bude iskren i otvoreno govorio o procesu koji je imao sa vojskom, spreman da još jednom ne bude ništa od zaposlenja. Budući šef ga je nezaintereso-vano slušao i na pola ga prekinuo: Mene zanima samo kako radiš posao. Dobio je posao i u toj firmi ostao deset godina.

Posle se zaposlio u Nacionalnoj mete-orološkoj službi, a nakon toga kao vode-ći meteorolog aerodroma u Lansingu, gde je 1994. otišao u penziju.

Milo Radulović je preminuo 2007. go-dine.

Očigledno je i to što je porodica Radu-lović obeležena kao „crvena“ uticalo da se za Mila Radulovića ne zna toliko koliko se inače zna za brojne srpske Amerikan-ce. Novinari postdiplomci na Kolumbiji su svakako imali prilike da saznaju ko je on, kao što je to znao i legendarni Ed Marou... kao što to zna i Džordž Kluni. **N**

Srpska katolička Crkva svetog Ante, kod bosanskih franjevac

Toranj se krivi, pa bi ga netko trebao osigurati. U neko drugo vrijeme, na drugom sam mjestu poznavao čovjeka zaduženog za takve stvari. Ali ni on više nije živ

Piše Miljenko Jergović

Ne, Basara, nije to bio Nikola Koljević. Uostalom, mislim da on nema ulicu u Beogradu. Ali pustimo sad to. Neka mrtvi sahranjuju mrtve. A u toj priči s moralnim i intelektualnim posrnućima i preobražajima prethodno dostojnih i dostojanstvenih ljudi meni, moram priznati, element njihova kolektivnog pripadanja, srpskog ili hrvatskog, ne znači mnogo.

Nije dovoljno objašnjenje to da su Srbi (ili Hrvati) nesolidan i nepouzdan svijet, ili da u ime nekog kolektivističkog fantoma naokolo rasprodaju moral i talent. Naprosto, ja u to ne vjerujem. Ili ja to možda ne razumijem.

Naime, nikada se u životu nisam osjetio dijelom ikakvog kolektiva zbog kojeg bih bio spreman zatajiti sebe. Nema pouzdanije potvrde o nepripadanju kolektivu od te da kolektiv traži da se odrekneš sebe.

Inače, bili smo i ove godine o katoličkom Božiću u Beogradu. Čini mi se da je sad već dvadeset godina kako dolazimo. Izostali smo samo one godine kada se nije moglo putovati zbog pandemije. U tih dvadesetak godina nekoliko smo puta bili na ponoćki, uvijek u Crkvi svetog Ante, kod bosanskih franjevac.

Ove godine smo, međutim, išli s naročitim razlogom. Naime, od ljetos u samostanu pri crkvi živi fra Ivan Šarčević, profesor s nedavno ugašene Franjevačke teologije u Sarajevu i jedan od najmudrijih ljudi u Bosni, te vjerojatno i najzanimljiviji teološki pisac među današnjim našim katolicima. I naš prijatelj.

Pješačili smo ususret božićnoj noći od

Bajlonijeve pijace do Crvenog krsta i do Bregalničke ulice u kojoj se crkva nalazi, i ta mi je hodnja veoma prijala. Kao što će mi prijati i šetnja nazad, negdje u dva nakon pola noći. Ana je, iz nekog meni nerazumljivog straha, predlagala da se vraćamo taksijem, ali sam je nekako uspio ohrabriti i odgovoriti.

Ne znam jesi li ikad bio pred tom crkvom i u njoj. Većina mojih beogradskih poznanika ne znaju ni da postoji, premda je riječ o jednom od značajnijih spomenika moderne arhitekture u Beogradu, remek-djelu čuvenoga slovenskog arhitekta Jože Plečnika.

Istina, skrivena je ta crkva i skrajnuta, oko nje je izgrađeno mnoštvo betonskih i mramornih nakarada, uglavnom stambenog tipa, koje je nagrđuju, ali svedjedno nije nevidljiva. Ako za crkvu i znaju, onda to nije ni po Plečniku, ni po svetom Antunu Padovanskom, ni po bosanskim franjevcima, nego po toranju koji se nakrivio, pa je po tome ušao u turističke prospekte i vodiče.

**Većina mojih
beogradskih poznanika
ne znaju ni da ova crkva
postoji, premda je riječ
o jednom od značajnijih
spomenika moderne
arhitekture u Beogradu,
remek djelu čuvenoga
slovenskog arhitekta
Jože Plečnika**

Franjevci su se u Beogradu pojavili u XV stoljeću, stoljeće kasnije već su tu imali samostan, koji je stradao od Turaka. Pa još jedan, koji je također uništen. Godine 1727. sagradili su i crkvu i samostan, te ih posvetili svetom Ivanu Kapistranu, ali su trinaest godina kasnije već bježali preko u Zemun, pred još jednom turskom opsadom.

A onda 1926., na poziv beogradsko-smederevskog nadbiskupa Rafaela Rodića, ponovo dolaze u Beograd, kupuju zemlju između Bregalničke i Pop Stojanove ulice, i odmah grade samostan, a tri godine kasnije započinje izgradnja crkve.

Plečnika je fratriba predložio Ivan Meštrović, te je izgradnja započela u vrijeme prvog samostanskog gvardijana i župnika fra Arkandela Grgića, ali će glavni dio posla biti obavljen za župnikovanja fra Josipa Markušića, jedne od općenito najzanimljivijih bosanskih franjevačkih figura u dvadesetom stoljeću.

Fratriba se veoma svidio Plečnikov projekt, ali niti su oni imali te novce, niti je takva bosanska franjevačka crkva u Beogradu mogla imati razumnog opravdanja. Naime, tako lijepe, moćne i impresivne crkvene građevine nisu oni ni u Bosni imali.

Pa iako su vremena bila grdna i sve grdnija, fra Josip Markušić nije odustajao, nego je, u komunikaciji s Plečnikom, nastavljao gradnju koja će potrajati dugo, sve do Drugoga svjetskog rata, pa i poslije rata, tako da će crkva u nedovršenom stanju na kraju nadživjeti i projektanta, i investitora.

Srećom, o svemu je sačinjena i sačuvana bogata dokumentacija, pa bi neki ljudi romanopisac, ili povjesničar specijaliziran za male povijesti, oko Crkve svetog Ante mogao isplesti veliku priču: o našem dvadesetom vijeku, o bosanskim franjevcima, o Plečniku i Markušiću, te o Beogradu i o Srbiji u tom vremenu.

“Crkva ne mora biti bogatstvo, ali mora biti umjetnina. I, ako nije umjetnina, nije crkva.” Tako je u jednom pismu fra Josip Markušić pisao Plečniku. Njihova korespondencija uglavnom je sačuvana i u dvotomnoj knjizi objavljena.

Knjigu pisama objavio je Franjevački samostan svetog Luke u Jajcu, tako da je, na žalost, nema u prodaji. Jedan su drugom pisali pisma i nakon što se Markušić vratio u Bosnu i već dugo nije bio na dležan za izgradnju crkve na Crvenom krstu. Fratar se arhitektu obraćao uglavnom s “gospodine profesore”, a ovaj je njemu uzvraćao s “velečastiti gospod”.

Zanimljiv je jezik njihova dopisivanja: Markušić je pisao na lijepom temeljito načitanom hrvatskom jeziku, koji je, sklon humoru, a katkad i klauneri-ji, obogaćivao svojim zavičajnim narodnim mudrolijama; Plečnik mu je odgo-

“Crkva ne mora biti bogatstvo, ali mora biti umjetnina. I, ako nije umjetnina, nije crkva.” Tako je u jednom pismu fra Josip Markušić pisao Plečniku

varao na slovenskom, s tek ponekom njemačkom rečenicom, ali ne samo da su se korespondenti međusobno savršeno razumjeli, nego je i knjiga njihova dopisivanja čitatelju u svakom času lako razumljiva.

U Beograd je malokoji od fratar iz Bosne odlazio po nagradi. Češće se išlo po kazni. Ali opet, da bi se tu bilo župnikom ili gvardijanom (često bi se te funkcije objedinjavale u jednoj osobi), moralo se biti od pameti i višestrukog dara. Ujedno, meni se čini da je takav često neželjeni premještaj (ili prekomanda) za te ljude na neki poseban način morao biti i ljekovit.

Dolazili su iz Bosne, gdje je oduvijek sve bilo jasno raspoređeno i gdje su se vjerski identiteti fatalno nedvosmisle-

no i jednoznačno poklapali s nacionalnim ili etničkim identitetima, i stizali u Beograd, na Crveni krst i Zvezdaru, gdje je njihov vjernički put bivao sastavljen s koca i konopca, i gdje konačno jedna vjera nije značila i jednu naciju. Konačno, i u kulturno-identitetskom smislu, ta njihova crkva, koja zaista jest fantastična umjetnina, kakva se rijetko viđa u našim novcem i duhom siromašnim krajevima, nije nimalo jednoznačna.

S jedne strane, stvorena je trudom, pamću i novcem njihove bosanske franjevačke zajednice, koja se u narodnom ili nacionalnim smislu identificira s Hrvatima, ali s druge je strane ta crkva u Beogradu, u zemlji Srbiji, urasla u nju tako da smo slobodni reći da je, barem kao umjetnina, ali i kao duhovno središte, ta crkva - srpska. Kao što je, na primjer, manastir Srpske pravoslavne crkve Krka, jedno od čudesnijih mjesta u današnjoj Hrvatskoj, zapravo hrvatski.

Tako to jest i tako će biti, ako se ne dogodi čudo pa jedne noći Crkva svetog Ante sa Crvenog krsta ne preleti negdje u Kreševo, Fojnicu, Kakanj. Samo, takva se čuda događaju samo u onoj mitskoj pretpovijesnoj prošlosti.

Ove godine navršava se sto godina samostana na Crvenom krstu i sto godina od franjevačkog povratka u Beograd. Za tu malu zajednicu riječ je o velikom događaju. Po mom računanju stvari trebalo bi to biti i značajan događaj za Beograd. Manje zbog onog češće spominjanog insistiranja na brizi oko dobrobiti manjinske zajednice, a više zato što su takve male zajednice, i njihove male neobične i razglavljene pozornice, s ovakvim čudnim prizorištima, savršena ogledala proteklog vremena.

Tu se, bolje nego drugdje, prepoznaje beogradski dvadeseti vijek, skupa s ovih frtalj stoljeća sljedećeg nevremena. Končno, po tom skrivenom Plečnikovom remek-djelu, Beograd je velegrad, a ne po širokim bulevarima, pravoslavnim hramovima i inim znakovima većinskog identiteta.

Dan nakon Božića našli smo se s fra Ivanom Šarčevićem na kavi, u Laguninoj knjižari na Knez Mihailovoj. Pitao sam ga kako mu izgleda Beograd, kakvi su ljudi, šta ga je iznenadilo, a on je onda pričao. Bilo mi je dragocjeno to što je rekao, jer je svježim očima gledao nešto čega sam se ja već toliko nagledao da mnoge stvari više i ne primjećujem.

A onda se žalio na toranj koji se sve više krivi, vjerojatno i zato što su mu komšije, gradeći svoje kuće, potkopali temelje. Trebalo bi nešto učiniti, govori, ali ni on ni ja nismo zidari. Toranj Svetog Ante u Beogradu se krivi, pa bi ga netko trebao osigurati. U neko drugo vrijeme, na drugom sam mjestu poznao čovjeka zaduženog za takve stvari. Ali ni on više nije živ.

Zvao se Miljenko Domjan, nikad nismo zajedno popili kavu, niti uživao duže razgovarali, ali smo sate i sate proveli u telefonskim razgovorima. Po struci bio je povjesničar umjetnosti, po cjeloživotnom zvanju konzervator. Godinama je, u ona najgora poslijeratna vremena, bio glavni državni konzervator, pa je tako pod njegovom komandom kamen po kamen vraćano ono što je u naletima bijesa i mržnje rušeno.

Sam je određivao prioritete, a kako je u tom ratu u Hrvatskoj rušeno bilo na raznim stranama i od različitih rušitelja, često na vrlo bliskim mjestima, stvar je bila delikatna čije će se prvo popravljati. On se, međutim, nije obazirao ni na kakve druge okolnosti, nego mu je njegov

Nikada se, pretpostavljam, više neće dogoditi da SPC i hrvatski predsjednik u isto vrijeme odlikuju istoga čovjeka, koji je pritom još i savršeno ispravan. A zašto je Domjana odlikovao Sveti sinod može se vidjeti ako se po Hrvatskoj, naročito na mjestima na kojima se nekad ratovalo, obidu pravoslavne crkve i samostani

konzervatorski i graditeljski kriterij uvijek bio jedini relevantan.

Pritom, čovjek nije želio biti pravednik ni svetac, niti se inače dičio nekim naročito visokim načelima u odnosu s drugim i drukčijim. On je samo kako treba radio svoj posao. Pa se tako dogodilo da pred kraj karijere, te 2016. bio je sedamdesetogodišnjak, ali još uvijek na imperatorskoj dužnosti glavnog državnog konzervatora, bude i odlikovan. U samo mjesec dana razmaka čašćen je, od tadašnje predsjednice, Redom kneza Branimira s ogrlicom, što je jedan od najviših ordena u Hrvata, i Ordenom svetog Save drugog reda, od Svetog sinoda Srpske pravoslavne crkve.

Nikada se, pretpostavljam, više neće dogoditi da SPC i hrvatski predsjednik u isto vrijeme odlikuju istoga čovjeka, koji je pritom još i savršeno ispravan. A zašto je Domjana odlikovao Sveti sinod može se vidjeti ako se po Hrvatskoj, naročito na mjestima na kojima se nekad ratovalo, obidu pravoslavne crkve i samostani.

Znam da ćeš mi se vjerojatno sad naruhati, ali ja stvarno mislim da u Beogradu postoji isti takav čovjek kakav je bio moj imenjak, koji bi bio spreman sve učiniti da osigura toranj crkve na Crvenom krstu. Samo bi ga trebalo naći. Ali ono što mi se sviđa jest da se u određenom smislu tradicija i tu nastavlja.

Fra Ivan razgovara sa mnom brinući se o crkvi na način na koji su se o istoj crkvi,

velikoj, lijepoj i skupoj, brinuli i njegovi prethodnici, premda sam ja sasvim nepodesan u cijeloj stvari, ne znam se o građevinama brinuti. Premda ni s brigom o ljudima ne stojim mnogo bolje.

Inače, upravo čitam knjigu "Zar je ovo bio život?", Tomaša Halika, češkog katoličkog teologa, svećenika i pisca, jednog od važnih sudionika Baršunaste revolucije. Zanimljiv čovjek, karizmatičan i duhovan, zainteresiran za druge i temeljito načitan i nadahnut europskom umjetničkom avangardom i undergroundom dvadesetog stoljeća. Nemoguće je takvog zamisliti u ovim našim zemljama, kultura i crkvama. Ali nešto drugo mi je zanimljivo.

U knjizi "Zar je ovo bio čovjek", autobiografiji u kojoj se bavi svim i svačim - recimo, i opisom vlastite seksualnosti; heteroseksualne, odmah da kažem - on govori o nečemu o čemu jedva da sam išta znao: o tajnoj Crkvi i tajnim zaredivanjima u vrijeme komunizma. Naime, u Češkoj postojala je dvostruka crkvena struktura: ona koju je podupirala država (i Partija), i koja se smatrala režimskom i kontroliranom, i ona tajna, čiji su svećenici bili ljudi drugih građanskih zanimanja, za koje Partija nije smjela znati, a tajne su ih službe krvavo progonile.

Halik je bio jedan od tih tajnih svećenika, inače psiholog po zanimanju. Na jednom mjestu on kaže kako su mnogi od tih režimskih konfidenata, javnih crkvenih ljudi, partijskih crkvenih ljudi, nakon dolaska demokracije postali najžešći kritičari prethodnog režima, i da ih se u njihovom radikalizmu i konzervativizmu nije više moglo prepoznati.

Prvo sam gotovo refleksno pomislio kako je kod nas vladala sloboda vjeroispovijesti, pa eto, nije bilo potrebe za tajnim svećeničkim redovima. Onda mi je na um palo da to možda i nije bilo tako, nego obrnuto. Možda Crkva (ili crkve?) u nas nisu imale duhovne i intelektualne kapacitete za stvaranje autentičnih, od Partije neovisnih struktura. I to je u nas onda definiralo Crkvu nakon 1990, i učinilo je tako odvratno nalik prethodnim ideološkim komisijama Centralnog komiteta SKJ. I tako odvratno nacionalističkom.

U svakom slučaju, vrijedi čitati Halika, barem da bi se uspoređivalo neusporedivo.

Živio,
m **N**

VODIČ ZA BOLJE
RAZUMEVANJE
ŽIVOTA I SEBE

HIT KNJIGA
MILANA DAMJANCA

JOŠ OVO TI
FALI ZA SREĆU

Na nstore.rs i u svim boljim knjižarama

Srbija solidarnosti koju ne vidimo dovoljno često – uspešne građanske kampanje širom Srbije

Od podrške ženama koje su preživele nasilje, preko osnaživanja žena u poljoprivredi, do borbe za čistiji vazduh, građanske kampanje širom Srbije pokazuju da lokalne zajednice imaju snagu da menjaju našu stvarnost kada deluju udruženo i imaju jasan i konkretan cilj

U vremenu u kojem se često govori o apatiji i nepoverenju u društvene promene, primeri sa terena pokazuju nešto sasvim suprotno. U okviru projekta AKT – Zajedno za aktivno građansko društvo, koji sprovode Helvetas Srbija i Građanske inicijative uz finansijsku podršku Vlade Švajcarske, udruženja građana iz različitih delova Srbije realizovala su uspešne kampanje prikupljanja sredstava koje nisu samo obezbedile finansijsku podršku, već su i okupile zajednice oko važnih društvenih tema.

Podrška ženama – od sigurnosti do ekonomske nezavisnosti u Kruševcu i Kolubarskom okrugu

Udruženje „Peščanik“ iz Kruševca, povodom obeležavanja 25 godina postojanja ovog udruženja, sprovodilo je kampanju „25 za 25“ usmerenu za kupovinu namirnica i higijenskih proizvoda za 25 žena žrtava nasilja u porodici. Prikupljena sredstva namenjena su direktnoj podršci ženama koje se nalaze u kriznim situacijama. Ovakav lanac podrške omogućava da žene sa iskustvom porodično-partnerskog nasilja brže izađu iz nasilnog odnosa. Kampanja je otvorila prostor za razgovor o nasilju nad ženama u zajednici u kojoj se o toj temi često čuti.

Sa druge strane, Žensko udruženje Kolubarskog okruga (ŽUKO) u okviru inicijative Ženska pijaca fokusiralo se na ekonomsko osnaživanje žena poljoprivrednica. Kroz podršku lokalnim proizvođačicama, ova inicijativa je spojila solidarnost i održivu ekonomiju, pokazujući da donatorske kampanje mogu istovremeno jačati lokalnu proizvodnju i položaj žena u ruralnim sredinama. Naime, ŽUKO je napravio platformu za plasman proizvoda poljoprivrednih gazdinstava čije su vlasnice žene, kao i sopstveni sistem dostave proizvoda na adrese kupaca. U ovom trenutku dostava se sprovodi ličnim vozilima bez rashladnog dela i onemogućava prodaju brzo kvarljive robe u letnjim danima. Stoga oni ulaze u kampanju prikupljanja sredstava za nabav-

ku vozila sa rashladnim delom, čime omogućavaju održivost platforme i ženskih gazdinstava u Kolubarskom okrugu.

Mladi, kultura i empatija u Čičevcu i Novom Sadu

U Čičevcu udruženje „Okular“ realizuje kampanju „Ti si ljubav“, kroz onlajn prodaju brendiranih proizvoda preko veb-sajta tisiljubav.rs, namenjenu podršci mlađoj populaciji. Kampanja je osmišljena tako da mladima približi humanitarni rad kroz savremeni vizuelni identitet i jasnu poruku o empatiji i zajedništvu.

U Novom Sadu, udruženje „Hrabriša“ organizovalo je baletski performans „100 balerina za male Hrabriše“, jedinstven kulturno-humanitarni događaj kojim su prikupljena sredstva za decu sa retkim neurotransmiterskim bolestima.

Spoj umetnosti i humanosti pokazao je kako kultura može biti snažan alat društvene solidarnosti.

Zajednica kao pokretač promena u Subotici i Leskovcu

U Subotici, udruženje „Klara i Rosa“ organizovalo je veliki božićni market koji

je okupio lokalne proizvođače, umetnike i građane. Ovaj događaj nije bio samo prilika za prikupljanje sredstava, već i za jačanje lokalne zajednice i promociju solidarnosti u prazničnom periodu.

U Leskovcu, udruženje „Tim 42“ već redovno organizuje pab kvizove kao način prikupljanja sredstava za borbu za čistiji vazduh u gradu. Ovi događaji uspešno kombinuju druženje, edukaciju i aktivizam, pokazujući da građanski angažman može biti i zabavan i održiv.

Projekat AKT – Zajedno za aktivno građansko društvo kroz podršku ovakvim inicijativama potvrđuje da aktivno građansko društvo u Srbiji postoji i ima kapacitet da odgovori na konkretne potrebe zajednice i ugroženih grupa. Ovakve kampanje grade poverenje, i pokazuju da promene često počinju na lokalnom nivou, tamo gde su problemi najvidljiviji, ali i gde je solidarnost najopipljivija, ali se ovim putem obraćaju svim građanima koji žele da se uključe i doniraju za neku od ovih kampanja.

Film
Tamare Aćimović

PRESEDAN

Dokumentarni film o policijskoj brutalnosti
na protestu u Valjevu

SUBOTA 24. JANUAR
U 20.30

Еуромедик на 15 локација

1

НАЈВЕЋА ПРИВАТНА БОЛНИЦА
КОМПЛЕТНА ХИРУРГИЈА И БОЛНИЧКО ЛЕЧЕЊЕ
Еуромедик болница, Булевар уметности 29
Тел: 011 / 7359 150; 7359 151; 7359 152
ХИРУРГИЈА - тел: 062 / 800 71 95

2

ЕУРОМЕДИК - НОВИ БЕОГРАД
Дом здравља, Јурија Гагарина 36д
Тел: 011 / 2284 001; 2284 002; 2284 006; 2276 324; 2276 342;
062 / 800 38 44

3

ЕУРОМЕДИК - НОВИ БЕОГРАД
Општа болница, Париске Комуне 22
Тел: 011 / 2609 650; 2609 670; 2605 990
ХИРУРГИЈА - 062 / 800 71 95

4

ЕУРОМЕДИК - ЗЕМУН
Дом здравља, Косовска 12
Тел: 011 / 2616 444; 069 2480 518; 2617 104; 062 / 800 38 63

5

ЕУРОМЕДИК - КАРАБУРМА
ДОМ ЗДРАВЉА, Вишњичка 72
Тел: 011 / 7357 500; 7357 501; 7357 502;
МоБ: 069 / 80 70 381; 80 70 382

6

ЕУРОМЕДИК - ЗВЕЗДАРА
Дом здравља, Ватрослава Јагића 1
Тел: 011 / 2448 148; 2448 150; 2448 153; 2448 154; 2448 158;
2448 164; МоБ: 062 / 23 73 76

7

ЕУРОМЕДИК - СТАРИ ГРАД
Дом здравља, Цара Уроша 37
Тел: 011 / 7357 304; 7357 305; 7357 306; 7357 307;
МоБ: 069 / 8070 390

8

ЕУРОМЕДИК - ПАЛИЛУЛА
Дом здравља, Цвијићева 42
Тел: 011 / 3294 457; 3294 469; 3294 447; 3294 448;
МоБ: 062 / 800 39 53

9

ЕУРОМЕДИК - СЛАВИЈА
Поликлиника, Алексе Ненадовића 7
Тел: 011 / 2448 008; 2444 111; 3441 517; 3441 514; 3448 057;
МоБ: 062 / 800 38 42

10

ЕУРОМЕДИК - СЛАВИЈА
Поликлиника, Алексе Ненадовића 8
Тел: 011 / 2448 008; 2444 111; 3441 517; 3441 514; 3448 057;
МоБ: 062 / 800 38 43

11

ЕУРОМЕДИК - САВСКИ ВЕНАЦ
Општа болница, Вишеградска 20
Тел: 011 / 3650 660; 3650 700; 2660 000; 2660 031; 2660 082;
2660 111; МоБ: 062 / 800 38 45

12

ЕУРОМЕДИК - ВОЈДОВАЦ
Дом здравља, Стефана Првовенчаног 32
(Код Душановачке пијаце)
Тел: 011 / 655 78 77; 655 78 78; 655 78 80

13

ЕУРОМЕДИК - ВИДИКОВАЦ
ДОМ ЗДРАВЉА, Кнеза Вишеслава 63 а
Тел: 011 / 7859 424; 7859 425; 7859 426;
МоБ: 069 / 80 70 371; 80 70 372

14

ЕУРОМЕДИК - ЧУКАРИЦА
Дом здравља, амбуланта, Требевићка 7
Тел: 011 / 6830 582; 6830 583; 6830 568;
6830 569; 3559-732; 3550-179; МоБ: 062 / 800-38-66

15

ЕУРОМЕДИК - НОВИ САД
ДОМ ЗДРАВЉА, Николе Пашића 17
Тел: 021 / 2100 544; 2100 545; 2100 546;
МоБ: 063 / 588 467; 069 / 8070-383; 062/298-382

СПЕЦИЈАЛИСТИЧКИ ПРЕГЛЕДИ

КАРДИОЛОГА, НЕУРОЛОГА,
ЕНДОКРИНОЛОГА, ГИНЕКОЛОГА, УРОЛОГА,
ОТОРИНОЛАРИНГОЛОГА, ОФТАЛМОЛОГА,
ДЕРМАТОЛОГА, ГАСТРОЕНТЕРОЛОГА,
НЕФРОЛОГА, ПУЛМОЛОГА, РЕУМАТОЛОГА,
ХЕМАТОЛОГА, ПСИХИЈАТРА, ПСИХОЛОГА,
ФИЗИЈАТРА, ХИРУРГА, ОРТОПЕДА,
ОНКОХИРУРГА, ПРОФЕСОРА,
СПИНАЛНОГ ХИРУРГА

КУЋНЕ ПОСЕТЕ ЛЕКАРА СПЕЦИЈАЛИСТЕ

МАГНЕТНА РЕЗОНАНЦА
СКЕНЕР
УЛТРАЗВУК СА КОЛОР ДОПЛЕРОМ
РТГ ПО СЕГМЕНТУ
ДИГИТАЛНА МАМОГРАФИЈА
ОСТЕОДЕНЗИТОМЕТРИЈА (ДХА)
ЕНДОСКОПИЈЕ
АНГИОГРАФИЈА
УГРАДЊА СТЕНТА
УГРАДЊА ПЕЈСМЕЈКЕРА

МЕДИЦИНА РАДА - Издавање уверења

ПАКЕТ ПРЕГЛЕДА

КАРДИОЛОШКИ, НЕУРОЛОШКИ,
ОРЛ, ГАСТРОЕНТЕРОЛОШКИ,
УРОЛОШКИ, ЕНДОКРИНОЛОШКИ,
НЕФРОЛОШКИ, ГИНЕКОЛОШКИ,
ПУЛМОЛОШКИ, ДОПЛЕР I-II,
СИСТЕМАТСКИ ПРЕГЛЕД ЗА ДЕТЕ

УГОВОР СА РФЗО ЗА

- ЦЕНТАР ЗА КАТАРАКТЕ
- ЦЕНТАР ЗА ВАНТЕЛЕСНУ ОПЛОДЊУ

ЕУРОМЕДИК

www.euromedic.rs

Ново Ново Ново

ЦЕНТАР ЗА ДИЈАГНОСТИКУ И ОПЕРАТИВНО ЛЕЧЕЊЕ

ПРОШИРЕНИХ ВЕНА, ДОЈКЕ, КАТАРАКТЕ, КАМЕНА У БУБРЕГУ,
КАМЕНА У ЖУЧНОЈ КЕСИ, КУКА И КОЛЕНА, КИЧМЕ

НАЈВЕЋА ПРИВАТНА БОЛНИЦА

ЕУРОМЕДИК

ХИРУРГИЈА

ОФТАЛМОХИРУРГИЈА

АБДОМИНАЛНА
ХИРУРГИЈА

ГИНЕКОЛОШКА
ХИРУРГИЈА

ВАСКУЛАРНА
ХИРУРГИЈА

ОРЛ ХИРУРГИЈА

УРОЛОШКА
ХИРУРГИЈА

ГРУДНА ХИРУРГИЈА

УРОГЕНИТАЛНА
ХИРУРГИЈА

ОРТОПЕДСКА ХИРУРГИЈА

СПИНАЛНА ХИРУРГИЈА
(хирургија кичменог стуба)

ОНКОХИРУРГИЈА
(дојка, штитна жлезда, кожа)

ПЛАСТИЧНА
РЕКОНСТРУКТИВНА И
ЕСТЕТСКА ХИРУРГИЈА

ЦЕНТАР ЗА МЕЛАНОМЕ

У служби вашег здравља.

КЊИГА О ПРАШТАЊУ И СЛОБОДИ

Остати човек када је најтеже.

Laguna

O ROMANU „JEDANPUT ILI DVAPUT“

NEVENA MILOJEVIĆ

Živeti između snažne spoljašnjosti i neodlučne unutrašnjosti

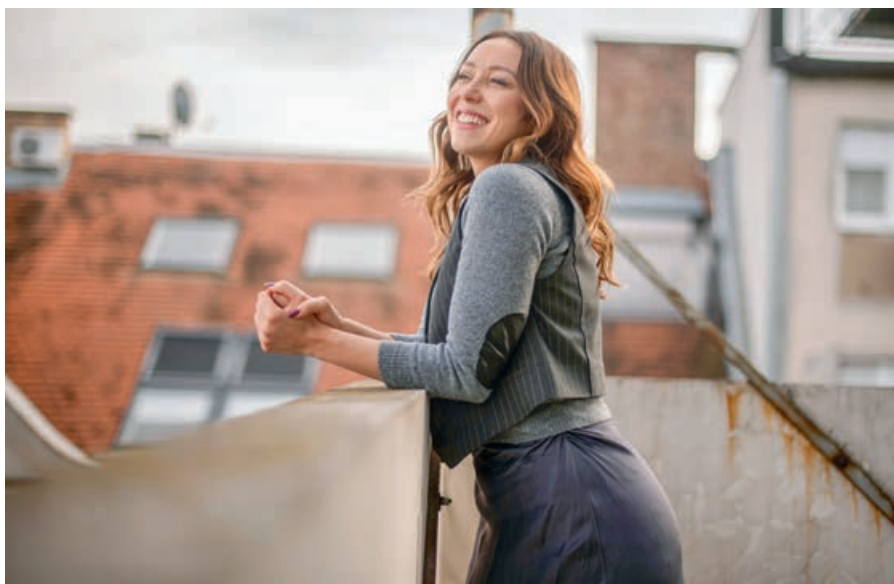
Razgovarala Margita Arunović

„Jedanput ili dvaput“ prvi je roman Nevene Milojević, na čijem omotu piše „roman-portret generacije koja vapi za prihvatanjem i ljubavlju“. Nevena je pisac romana okružen piscima i romanima jer u izdavačkoj kući Laguna radi kao agentkinja koja se trudi da našu književnost učini vidljivijom u inostranstvu.

Da li „Jedanput ili dvaput“ reprezentuje duh odrastanja u deceniji od 2010. do 2020. godine i kakav je taj Zeitgeist?

Mislim da donekle jeste, naročito za ljude iz mog okruženja, ali i za jednu apstraktnu grupaciju koju zovemo „generacija“, u ovom slučaju milenijalce. Postoji trend nostalgичnog vraćanja u zlatno doba milenijalske nevinosti s početka dvehiljaditih, kada se još živelo u poluanalognom vremenu Tumblra, sa manje svesti o stalno posmatrajućem oku društvenih mreža. Period opisan u knjizi dešava se neposredno nakon te ere, kada se već osećaju zasićenost, kriza vrednosti i opsednutost slikom o sebi. Moja junakinja je opsednuta Instagramom, muškom validacijom i načinom na koji je drugi doživljavaju; nesigurna je, samoopтереćena, istovremeno antipatična i simpatična. Ona je zamišljena kao antiheroína samousredsređenog sveta, građena prema likovima koje sam tada videla oko sebe.

Nihilizam, eskapizam, fikcija i autodestrukcija pojavljuju se kao okviri Srninog lika – da li su oni beg od stvarnosti, njen lični stav ili generacijski simptom?

Upravo to je njihov Zeitgeist. Vrednosti prethodnih generacija deluju klimavo, a sopstvene, površne i frivolne. Svi žele zabavu, ali u njoj se ne uživa, kao ni u novouspostavljenim slobodama. Za mene je to aristokratski nemar u poznom periodu dominacije jednog životnog stila.

Sve za šta se ona zalaže postaje izlišno, dok se novi sistem vrednosti tek nazire, pa se ona, kao i kultura danas, okreće prošlosti.

U kojoj meri se Srnin identitet gradi kroz druge ljude, umesto iznutra, i kako to utiče na njene ljubavne odnose?

Ona želi da izgleda jaka, borbena i formirana, ali je u suštini fragilna. Njen unutrašnji svet je fragmentaran, što odgovara onome o čemu govori Eva Ilouz: moderni self je nesiguran jer mu

je data potpuna autonomija da se sam definiše. U nedostatku jasnog „šta jesam“, postajem „ono što drugi govore o meni“. Moja generacija operiše u paradoksu snažne spoljašnjosti i neodlučne unutrašnjosti.

Dolazak iz male sredine u veliki grad i život pred očima „kruga dvojke“ i društvenih mreža – kako ta dvostruka publika menja način odrastanja?

Raskorak između sredine iz koje potiče i one u kojoj se nalazi produbljuje njen osećaj otuđenosti. Ne pripada tamo a upinje se da pripada ovamo. Kao i mnoge generacije koje su odrasle uz internet, ima mutnu ideju o onlajn kolektivu kojem pripada, ali koji je u još većem jazu sa stvarnim okruženjem. Zato je Srna obeskorenjena. **N**

Madonin soko

ŠTA SPAJA BOGORODICU I
SKLADIŠTENJE NUKLEARNOG OTPADA

**Specijalno za Nedeljnik piše književni
i filmski kritičar i pisac Đorđe Bajić**

Vanja Bulić, autor popularne serije trilera o Novaku Ivanoviću, ponovo nas vodi u svet misterioznih zločina. U najnovijem delu serijala, „Madonin soko“, Bulić nastavlja sa prepoznatljivim stilom koji je obeležio sve prethodne knjige. Novak Ivanović, novinar sa posebnim interesovanjem za stare hrišćanske artefakte, našao se u novoj misteriji, koja ovaj put počinje šokantnim otkrićem – lešom mlade plavokose žene koja je ubijena harpunom dok je ronila u jezeru, nedaleko od potopljene crkve Valjevske Gračanice. Šta je ova mlada žena tražila u jezeru i zašto je ubijena? Kome pripada soko koji kruži iznad mesta zločina? To su samo neka od pitanja koja muče našeg junaka i na koja će pokušati – i uspeti – da odgovori.

Dok istražuje slučaj, Novak ubrzo shvata da je uvučen u daleko veći zločinački plan, koji uključuje ne samo tajne i ubistva, već i moćne ljude – od američkih obaveštajaca do srpskog tajkuna Trkulje – vlasnika medijske kuće za koju Ivanović radi. Istraga ga vodi do manastira Sokolica na Kosovu i Metohiji, u kome se čuva izuzetno vredna vizantijska skulptura Bogorodice Sokoličke, i koju Amerikanci žele da oduzmu. Ovo otkriće postepeno povezuje sve komponente, dok Novak postepeno sklapajući kockice otkriva mračnu mrežu koja je dovela do ubistva devojkice u jezeru. Novakovo poznanstvo

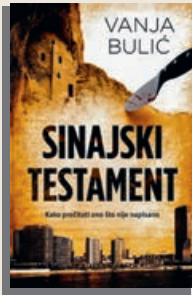

VELIKI ZLOČINAČKI PLAN

Dok istražuje slučaj, Novak ubrzo shvata da je uvučen u daleko veći zločinački plan, koji uključuje ne samo tajne i ubistva, već i moćne ljude – od američkih obaveštajaca do srpskog tajkuna Trkulje – vlasnika medijske kuće za koju Ivanović radi

sa misterioznom Lunom, vlasnicom noćnog kluba, daće priči dodatni sloj i daće novinaru snage i hrabrosti da čitav slučaj istera do kraja.

Bulićev stil je jednostavan i pitak, što čini da roman lako teče. Priča je dinamična, sa puno likova i zbivanja koja prate Ivanovićevu potragu za istinom. „Madonin soko“ jeste još jedan deo serijala, te se svakako prvenstveno preporučuje vernim čitaocima koji su pratili Novaka Ivanovića od njegovih početaka – od prvog romana, „Simeonovog pečata“, pa nadalje. Međutim, i novi čitaoci mogu uživati u ovom trileru. Za one koji već vole Novakove avanture, ovo je još jedan uspešan nastavak. Za nove čitaoce, to je prilika da uđu u svet koji Bulić gradi još od 2012. godine i koji, očigledno, uskoro ne namera da napusti. **N**

Sinajski testament Vanja Bulić

U tek probuđenom Beogradu, ispred jevrejske sinagoge, ubijen je pravoslavni monah Arkadije. Ubistvo je obavljeno velom tajne koju ćutanjem podstiču policija i sudstvo. Novak Ivanović, i pored zabrane da o tome istražuje, uz pomoć privatnog detektiva Obrada dolazi do saznanja da ubijeni monah ima trostruki identitet i da je u Beograd došao zahvaljujući saradnji tajnih policija Srbije i Izraela. **N**

Milutinov greh Vanja Bulić

U Ulici kralja Milutina u Beogradu i ispred Hrama Svete Nedelje u Sofiji, ubijena su na tajnom zadatku dva člana društva Opus dei. Ubrzo se u svetskim medijima objavljuje serija tekstova o srpskom kralju Milutinu sa istim ciljem: krivotvorenjem istorije dokazati da je Srbija u četrnaestom veku prišla Rimokatoličkoj crkvi i priznala papu kao svog vrhovnog poglavara. **N**

Piše Hana Piščević

Prijatelji

Juče smo bili na rođendanu kod prijatelja koji žive na selu nedaleko od grada. Kupili su plac, saziali kuću i pobjegli iz centra. Stariji su od nas koju godinu a njihova ćerka, nekoliko meseci od naše. Imaju jednu svoju i oko četrsto pridošlih mačaka. Upoznali smo ih na penjanju, pre dece, dok smo još uvek svi religiozno trenirali. I ona i on kuvaju kao da su po zanimanju šefovi i zato je jedino mesto na koje strateški odlazim pregladnela – kod njih.

U njihovom domu, osećam se kao dete koje čeka da mu mama stavi ručak na sto. Gladna i uzbuđena. Zamisliam da tako i prijatelji mojih roditelja oduvek dolaze na mamine raskošne večere. Ne poznajemo ih dugo ali ima nešto zbog čega čine divan prizor. Da li je to što su zajedno od svoje trinaeste godine, ili to što i dalje pamtim kako bi se na penjanju u prolazu zagrlili kao da ne žive zajedno, kao da nisu zajedno od detinjstva. Ili zato što je nemoguće odrediti ko je od njih veštiji u kuhinji.

Pretpostavljam da kao tinejdžerka ne bih umela da cenim njihovu ljubav, da ih možda ne bih ni primetila. Ali sada uživam u njima. Neki ljudi kada se vole, kada se pred tobom zagrlje bude ti neprijatno, kao da prisustvuješ nečemu što nije za tuđe oči. Ali kada oni to rade, dođe ti da buljiš i smeškaš se. Dok se uigrano kreću kroz kuhinju kao da je u pitanju neka kulinarska predstava iz koje u kratkim vremenskim intervalima izlaze svakojaki specijaliteti, preko pulta časkaju sa gostima iliti publikom.

Povremeno pogledam i druge ljude i pitam se da li i oni osećaju isto što i ja. Uživaju li u njima koliko i u hrani? Dok nam on priča o pločicama koje je nedavno postavio u kupatilu, ona mu iz drugog dela sobe nešto dobacuje, zeza ga a

on se predaje toj šali. Opet mislim o sebi tinejdžerki, ona ni ovo ne bi učitala. Tadašnja ja umela je da prepozna samo velike gestove. Kao što nisam znala koliko je lepo što tata svakog vikenda mami, koja još spava, kupuje „Politiku“ (bilo je to davno kada je „Politika“ bila izvor tačnih informacija) i crni hleb i tiho ih spušta pred vrata njene sobe.

Ne znam, možda su krivi loši filmovi za to što smo u mladosti tako loše izbaždareni na smisao, ili nam prosto mladost nameće pogrešne znake ljubavi. Verovatno su retki oni koji tako rano pronađu svoju ljubav, a da je ne zature, ne pokvare ili ne zaborave negde uz put tokom svog brdovitog odrastanja.

Teško je opisati ili nekome objasniti šta je to što te privuče kod drugih ljudi. Zbog čega se osećaš kao da si blizu nečeg dragocenog? Zašto nešto nastavi da isijava iz tebe i kad se vratiš kući? To su te misteriozne stvarčice, koje nemaju miris, boju ili oblik. O kojima ne vredi pisati ali vredi pokušavati.

Srećna sam što danas umem da vidim te stvari, da uživam u tuđim ljubavima, prijateljima, psima. Pitamo ih ko je šta napravio dok tamanimo hranu, a oni naizmenično upiru prstom jedno u drugo. Njihova ćerka sedi između njih. Pomislim da je ona još mala da bi ih videla, da bi zaista videla i cenila ljubav svojih roditelja, ali onda se sama sebi nasmejem jer se setim da deca znaju sve. Ili se meni makar tako čini jer ja sam oduvek znala kakva sam srećnica.

Kad svi odu, mi ostajemo da napunimo mašinu prljavim sudovima i da još malo proćaskamo. Pretpostavljam da me oni na neki način podsećaju na nas. Kao da su u stvari odraslija verzija mene i Reske. Lepo je verovati da ćemo kad još malo odrastemo i mi nekome izgledati tako. **N**

PRED NASTUP U BEOGRADU

MARCUS & MARTINUS

Norveški pop u dorćolskoj luci

Norveški pop fenomen Marcus & Martinus započeli su veliku evropsku turneju koncertom u Hamburgu, a do sredine februara koncerte će održati u dvadeset sedam gradova širom kontinenta. Među evropskim metropolama nalazi se i Beograd, a brojni fanovi očekuju omiljeni dvojac 28. januara u Malom hangaru. Većina koncerata na turneji je već rasprodana.

Nakon spektakularnog uspeha i rasprodanih nastupa na prethodnoj turneji „We Are Not The Same“, ovaj poznati muzički dvojac vraća se pred srpsku publiku posle sedam godina sa potpuno novim repertoarom, produkcijom i energijom koja ih je proslavila širom Evrope.

„Ova turneja za nas predstavlja novo poglavlje i priliku da podelimo svo-

ju muziku sa fanovima širom Evrope. Svaki grad donosi posebnu energiju, a Beograd je za nas mesto gde se osećamo izuzetno inspirisano i verujemo da će koncert u Beogradu biti jedno od posebnih iskustava na turneji. Hvala svim fanovima na neverovatnoj podršci – jedva čekamo da vas vidimo!“, poručili su Marcus & Martinus srpskoj publici.

Publika u Beogradu imaće priliku da uživa u pesmama sa novog albuma „The Room“, uključujući hitove „Sugar Rush“, „Endless Summer“, „Another Life“, kao i pesmu „Unforgettable“ sa kojom su predstavljali Švedsku na Evroviziji 2024. godine. Pored novih pesama, fanove očekuju i svi najveći hitovi koji su Marcusa & Martinusa svrstali među najuspešnije pop izvođače Skandinavije. **N**

FOTO CHIARA HOFMAYER

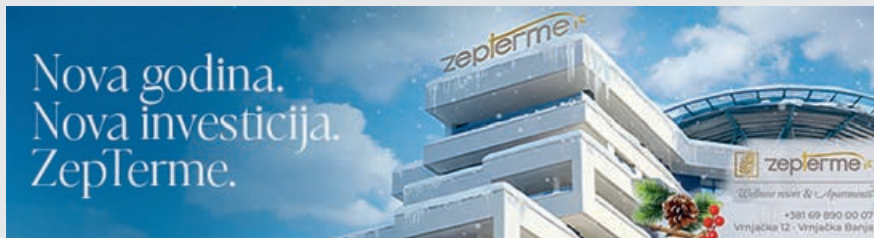
ZepTerme – novogodišnji kutak luksuza, odmora i pametnih investicija u 2026.

U susret praznicima, **ZepTerme** u Vrnjačkoj Banji pruža savršenu priliku za opuštanje, druženje i pametno ulaganje. Kompleks luksuznih apartmana, sa SPA & wellness sadržajima i panoramskim bazenom na krovu, stvoren je tako da praznični trenuci postanu nezaboravni, a investiranje jednostavno i sigurno.

Zamislite snežnu idilu iz topline svog apartmana, opuštanje u bazenu s pogledom na zimsku bajku i trenutke potpune relaksacije u wellness zoni – sve to dok vaš apartman radi za vas tokom cele godine.

Vlasnici apartmana u ZepTerme imaju pristup vrhunski osmišljenim sadržajima koji obezbeđuju potpuni komfor, zdravlje i uživanje:

- Bazen na krovu s panoramskim pogledom na Banju – idealno mesto za zimske i letnje trenutke opuštanja.
- Čist vazduh zahvaljujući najsavremenijim TherapyAir aparatima, koji

garantuju optimalan kvalitet vazduha u svakom apartmanu.

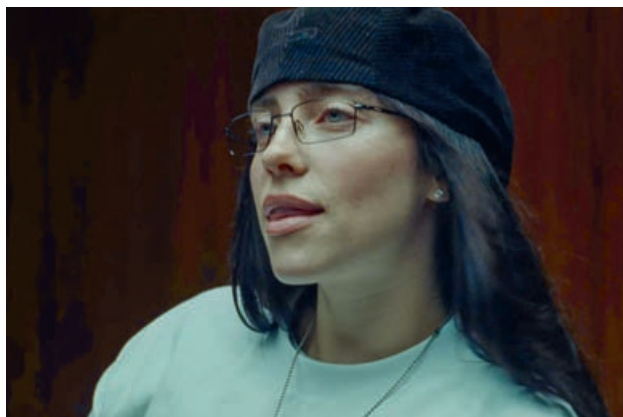
- Recepcija na raspolaganju 24/7.
- Podzemna garaža i napredan sistem obezbeđenja.
- Jedini helidrom u Vrnjačkoj Banji – za brz i komforan dolazak.
- Savremeni SPA & wellness centar, koji uključuje:
- slanu sobu, finsku i parnu saunu, tursko kupatilo (hamam),
- relax zonu, floating kapsulu za duboku regeneraciju,
- najsavremeniji fitness centar za aktivno uživanje i očuvanje zdravlja.

Posebna novogodišnja ponuda čeka sve koji žele da sebi poklone luksuz i udobnost, ali i pametno investiraju: kompletno opremljeni apartmani spremni za useljenje, ekskluzivni popusti za članove Zepter kluba i jedinstvena prilika da 2026. započnete sa stilom.

Praznici su vreme zajedništva, topline i novih početaka, a ulaganje u apartman može biti upravo najbolji poklon za vas i vašu porodicu. Uz planirane investicije i unapređenje kompleksa u narednoj godini, ZepTerme ostaje destinacija gde se luksuz, odmor i sigurnost pametne investicije savršeno spajaju.

Bili Ajliš sa pticama u istoriju

Najstrimovaniji hit ženskog izvođača u istoriji Spotifyja

Sa izuzetno hvaljenim trećim studijskim izdanjem „Hit Me Hard and Soft“, Bili Ajliš ne prestaje sa uspesima. Ovo izdanje podiže letvicu novih standarda popularne muzike. Uz radijski etar i muzičke platforme, pesme sa izdanja su redovno u trendu na društvenim mrežama, dok je hit nominovan za Gremi muzičarki doneo novi rekord! Premašujući 2,5 milijardi preslušavanja, „Birds of Feather“ zvanično je upisana kao najstrimovanija pesma na Spotifyju koju je objavila samostalna muzičarka u poslednjoj deceniji. Ujedno je, u istoriji ove muzičke platforme, reč o pesmi koja je najbrže postigla takav rezultat.

Da je reč o zaista impresivnim uspesima, potvrđuje i Billboard koji je pred kraj 2025. godine zabeležio sličan uspeh. Naime, kada je reč o statistici Billboard Pop Airplay liste, „Birds of a Feather“ pesma je koja, u samostalnom izvođenju jedne muzičarke, beleži najviše vremena provedenog među najizvođenijima. Takođe, to je istorijski najdugotrajniji singl na listi. Kada je reč o pregledu godine, „Birds of a Feather“ i „Hit Me Hard and Soft“ krunisani su na prvom mestu na uticajnim Billboard Year-End Hot Rock and Alternative Songs i Albums listama.

U susret februaru, kada će se prvog dana u mesecu održati šezdeset osma dodela najprestižnije svetske muzičke nagrade Gremi, podsećamo da je Bili Ajliš nominovana u dve glavne kategorije: za najbolji album i za pesmu godine.

Među ostalim postignućima, Bili Ajliš je nominovana i u tri koncertne kategorije za iHeart Radio Music Awards, dok je tokom prethodne rasprodate turneje najavila koncertni 3D film koji će, u saradnji sa Džejsom Kameronom, stići u bioskope 30. marta. Iščekivani film „Billie Eilish – Hit Me Hard and Soft: The tour (Live in 3D)“ donosi inovativni bioskopski format u kojem će fanovi imati priliku da HMHAS eru iskuse na poseban i dosad neviđen način. **N**

Naš život u 2016.

Znao sam da će se to desiti. I čekao sam. Bili su brzi, uglavnom. Oni koji se uvek zalepe na trend i uplaše se da će nešto na mreži proći a da se oni ne uključe u to. Onda su oni, jedan za drugim (jedna za drugom uglavnom) počeli da kače svoj život u 2016. Nisu ni pročitali objašnjenje svetske epidemije za tom godinom, već su počeli da kače.

Dobro, ja sam baksuz, ja sam kontraš, i uvek mi smeta kad se neko na nešto nakači jer mora zato što se većina okačila na trend.

A taj poslednji trend kačenja fotki od pre deset godina je nostalgija ka 2016. Nostalgija ka vremenu kada je sve delovalo idilično. Pošto su to generacije interneta, mreža, to lepše i bolje i nevinije vreme upućeno je ka nevinijim mrežama kada ovi '2016' nostalgicari nisu bili opterećeni lajkovima, pregledima. Nije bilo tolikog pritiska estetike.

Onda su u nostalgичnom '2016' napadu izvučeni neki od perjanica te godine i muzički mi je bilo jezivo. Kao osobi koja uglavnom neprestano prati muziku pomen Bijonse, a kod nas Milana Stankovića nije mi probudila nostalgiju jer je muzika ovog trenutka neuporedivo zanimljivija i bolja nego pre deset godina. Mada su 2016. obeležili i odlasci zauvek velikih imena muzike kao što su Dejvid Bouvi i Džordž Majkl. BBC je ovih dana posvetio impresivan serijal o Bouviju.

Sa ostalim razlozima za nostalgiju se uglavnom slažem. O tom robovanju mrežama, robovanju lajkovima, pregledima... Sve ovo dovelo je do apsurdna da bi danas oglašivači dali više para nekom kretenu koji je uticajan sa pregledima nego Hemingveju.

Od te idilične 2016. do danas svedočio sam pojavi popularnosti osoba koje su bile levi novinari, nezanimljivi likovi ali su ih mreže rukopoložile u ljude od uticaja, pa sam baksuz kakav jesam i kontraš primoran da ih gledam do spasonosnog blokiranja koje mi je sve omiljenija opcija.

Navedeno je mišljenje psihologa koji su aktuelnu ljubav prema 2016. objasnili time da ljudi postaju nostalgicini kada su zabrinuti zbog budućnosti ili nesigurni u pravac kojim njihov život ide. Nostalgичni za periodom mladosti kada su se osećali slabobodno, energično i rasterećeno.

Nostalgija nije samo prvi znak starosti već i zabrinutosti jer pogled u prošlost obavlja oblogama uznemirenost budućim. Naravno da je bilo bolje u doba kada ti je životna ambicija da skupiš album sa sličicama od kasnijeg perioda skupljanja rata za kredit.

I moja baba mi je pričala jednom o svojoj nostalgiji mada sam se ja ježio kako je čovek mogao biti srećan bez televizora, radija, i pronalaska tuša. Ipak, trudim se da uvek razumem sve nostalgije, pa i ovu za 2016, naročito kad sam manji baksuz i kontraš. **N**

S tobom bar znam gde je dno

Kako ipak nisam kenselovao Anu Bekutu

Da li su umetnici – shvatite tu reč u najširem mogućem smislu: umetnik može da bude onaj što drži mikrofoni, i onaj što recituje lošu poeziju, i onaj što je opali sa roglja pravo u malu mrežu, gde joj je najlepše – nužno dobri ljudi?

Volimo da mislimo da jesu, jer volimo njihove pesme, njihove filmove, njihove driblinge i golove, i zamišljamo kako bi bilo dobro upoznati ih, sedeti s njima u kafani; u tom scenariju, umetnik je kul lik kojeg *uopšte* ne smarate, i strpljivo odgovara na pitanja o inspiraciji i detinjstvu i prvoj ljubavi.

Avaj, često nisu. Ili uglavnom nisu, pa je svakako bolje ne upoznavati svoje idole? Još od Knuta Hamsuna i Ezre Paunda i Selina, još od Majkla Džeksona i Romana Polanskog i Vudija Alena, traje to naše neugodno samopreispitivanje: da li je u redu da to čitam i slušam? Da li je moguće odvojiti umetnika od njegovog umetničkog dela? A šta ako su njegovi svetonazori ili njegovi postupci – ili oboje, u gorep slučaja – toliko grozni da vam je na svakoj stranici, u svakoj strofi, to makar u malom mozgu?

NAMA FANOVIMA NIJE LAKO, NAPI-

SAO SAM joj uz link na kojem su Čačani gađali grudvama Anu Bekutu, a onda i onaj na kojem Ana Bekuta peva iz nekog kombija; nekada bi ovaj bizarni prizor bio svetska vest, danas je samo nevažna fusnota u domaćim i stranim događajima. Svega je bilo za ovih godina i kusur, pa što ne bi pevačice plaćene državnim novcem kako poje na zadnjem sicu nekog vozila.

Ana Bekuta? Stvarno? Daleko od toga da sam neki *connoisseur*, niti bih zapravo umeo da nabrojim više od dva-tri albuma i tek šačicu pesama, ali ima ta jedna...

Uvek ima ta jedna.

Ova se zove – kako prikladno, zar ne, Ana? – „S tobom bar znam gde je dno“

i pripada, valjda, novijoj diskografiji Nade Polić. Takođe pripada odabranom krugu mojih dvadesetak, dobro, pedesetak omiljenih pesama, ako kao kriterijum uzmemo učestalost slušanja.

„**S TOBOM BAR ZNAM GDE JE** dno“ nalazi se na svakoj mojoj plej-listi – ova, ne pravdam se, samo kažem, nije „klasičan narodnjak“, mnogo više vuče na pop, za razliku od moje druge omiljene pesme iz ove epohe, „Idu mi, idu“ Viki Miljković ili Šakovih uradaka – na svakoj, dakle, a u onoj „Liked songs“ je pri vrhu. Jednom je čak uspela da mi se uvuče i na onaj Spotify Wrapped.

Zašto mi se sviđa? Ona bi sigurno rekla da može da pogodi moj ukus, posebno kada su tekstovi u pitanju – ovu su, *naturally*, napisali Marina i Futa – i da volim pesme u kojima je narator nesrećan.

U pesmi Ane Bekute, dakle, naša glavna junakinja ima dečka (muža?) koji joj ispunjava sve želje, koji je na to i jako zgodan, uspešan i bogat, na sve to je *nežan i fer*.

Avaj, prokleti smo, ne želimo Gospodina ni Gospođicu Savršene, objašnjava Ana već u prvom refrenu, želimo nekog da nam se, j..i ga, ne može se to reći drugačije, često želimo nekoga da nam se us.re u život. Vokalna se interpretatorka onda obraća svom ljubavniku, svojoj želji, svojoj noćnoj mori: „I draža mi je s tobom jedna noć / Nego s njim godina sto / S njim ne znam stvarno gde bi mi bio kraj / s tobom bar znam gde je dno.“

Svi smo mi nekada bili Ana, zbog čega ova pesma *udara drugačije*; sve to ne bi bilo toliko upečatljivo da nema te zarazne melodije, i da Bekutin glas nije u pravoj meri angažovan i *distantan*, u zavisnosti od toga kome se obraća.

Kada sam joj poslao taj link, pa onda odgledao čitavu polemiku oko frtutme „Čačani protiv Ane“, bilo mi je žao sebe. (Naravno da je čovek samom sebi uvek najveća žrtva, posle dolaze svi

drugi.) Šta sad da radimo vi i ja, Ana, kad si *ćaci*? Šta ćemo, Ana, sa ovom sjajnom pesmom, sad kada te brani predsednik Aleksandar Vučić, a veselnici što su te gađali grudvama i ledenicama dobijaju krivične prijave?

Hoću li, dakle, *kenselovati* Anu?

Ne bi to bilo bez presedana: sa mojih plej-lista ukinut je Željko Joksimović – da, čak i ona bondžovijevska „Nepoznat broj“ – kao i još nekoliko muzičara i bendova koji su napravili ozbiljne faulove, od seksualnog uznemiravanja do podrške izraelskim vojnicima u Gazi.

Samo, da li je Ana Bekuta moj Knut Hamsun, ili ću se i dalje obradovati svaki put kada *shuffle* odabere njenu pesmu?

AH, POGANI SMO LJUDI, NE SAMO što želimo pogrešne u životu nego smo i sebični i samoživi: bolna je istina da će vam ličnost i stavovi nekog umetnika – čak i ako se njegova umetnost zasniva isključivo na lepom glasu – izravno korelirati sa time koliko tog umetnika (ili, u ovom konkretnom slučaju, makar jedno njegovo delo) volite.

Zato Majkl Džekson, uprkos svim onim dokumentarcima, nikada neće biti otkazan, zato se ništa slično nije desilo ni sa Nikom Kejvom, još jednim koji rizikuje, ne prizivamo, daleko bilo, da ga zbiči ledenica u glavu naredni put kada se pojavi u Srbiji.

Zato, rekao sam joj kao da se pravdam – a sigurno sam se i pravdao – kada nam se u kolima pustila jedna od brojnih Senidinih (*Senidahinih*?) pesama, ne mogu da se odrekнем ni ove Bjelopoljke ni one Pribojke, ma koliko da su, svesno ili ne, otišle u četnike '45, ma koliko da nastupaju tamo gde pristojan čovek ne bi ni privirio.

Sve znam, dodao sam skrušeno, znam i gde bi mi bio kraj s nekim drugim, nekim pravovernim; ali sa Anom i ostalima, baš kao i sa ovom vlašću, makar znam gde je dno. **N**

UKUSNO. HLADNO.
ČOKOLADNO.

NEWPORT
GDE STANUJE SREĆA

FAZA 2 U PRODAJI

FAZA 1 USKORO USELJIVO

UŽIVAJTE U
SVAKOM TRENUTKU

www.newport.rs

Od investitora:

Ekskluzivni zastupnik prodaje:

011 42 40 222
063 40 80 50